20.

Ex Libris [illegible]
1679.

CAROLI RUÆI

E SOCIETATE JESU

CARMINUM

CAROLI RUÆI

E SOCIETATE JESU

CARMINUM

LIBRI QUATUOR.

EDITIO SEPTIMA.

VENETIIS, M. DC. XCIX.

Typis Laurentii Basilii.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

CELSISSIMO PRINCIPI

FERDINANDO

EPISCOPO

MONASTERIENSI ET PADERBONENSI

S. R. I. PRINCIPI,

COMITI PYRMONTANO,

LIBERO BARONI DE FURSTENCERG

DEDICATIO OPERUM

ANN. M. DC. LXXX.

FOrtunas Regum Cecini, Bellique Tumultus.
Pace Silent Populi, Vox Mea Pace Silet.
Vvesphalicæ Salices, Fernandi Dulcia Tempe.
Seu Vos Amisius, Sive Visurgis Alit,
Hæc Memor Appendo Vestris Donaria Ramis
Funereaque Fides, Armisonamque Tubam.
Tu, Nunc Amisio, Dudum Venerate Visurgi,
Quem Mimigarda Patrem, Quem Padibornă Canit.
Adsis o Fernande: Tui Da, Nominis Ingens
Et Vatem Et Vatis Munera Servet Honos.
Si Quicquam Asperius, Fors Aut Hostile Sonabant:
Sint Spolia, Hæc Patriis Fige Tropæa Tholis.

Noi Reſformatori dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la fede di reviſione, & approbatione del P. F. Raimondo Aſperti Inquiſitore nel Libro intitolato *Caroli Ruei Soc. Ieſu Lib. Quattuor*, non eſſervi coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo licenza à Lorenzo Baſſeggio Stampatore, che poſſino eſſere Stampati, oſſervando gl' ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle publiche Librarie di Venetia, & di Padova.

Dat. 16. Aprile 1699.

(*Lorenzo Soranzo Kav. Ref.*
(*Ferigo Marcello Proc. Ref.*
(*Aſcanio Giuſtinian Secondo Kav. Ref.*

Agoſtin Gadaldini Seg.

CAROLI RUÆI S.J.

CARMINUM

LIBER I.

DRAMATICUS.

ARGUMENTUM

LYsimachus, Rex Thraciæ, quo tempore cum Pyrrho de Macedonia contendebat, Agathoclem filium per quem, & Getas ferocissimam Thraciæ gentem domuerat, & fuerat ipse alias è manibus barbarorum liberatus, ministra Arsinoe noverca, veneno interfecit. Pausanias in Atticis, Justinus lib. 17.

PERSONÆ

Lysimachus, Rex Thraciæ & Macedoniæ.

Arsinoe, Uxor Lysimachi.

Agathocles, Lysimachi filius è prima conjuge.

Amymtas, Arsinoes filius, è primo conjuge.

Cassander, Præfectus equitum.

Charilus, Polemarchus.

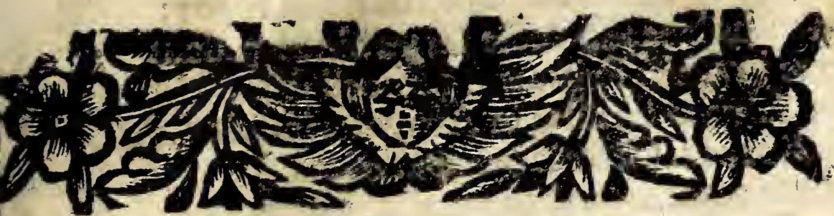
Cephalus, Regiæ cohortis præfectus.

Phædima, apud Reginam gratiosa.

SCENA PELLÆ

In Aula Macedoniæ Regum.

LY-

LYSIMAAHUS

TRAGOEDIA.

ACTUS I.

SCENA PRIMA

Lysimachus, Charilus, Cephalus Milites.

LYSIMACHUS.

ADeste, adeste, miles, excubitor: date
Date arma. *Ceph.* Socii, clamor ab rege insonat,
Properemus. *Lys.* Ubi sum? Charile, furiatis domus
Horescit umbris, proluit thalamum cruor,
Habet hostis urbem; mœnia insiliunt Getæ,
Populatque Pyrrhus. *Char.* Omnia in tuto vides
Domus quiescit placida: turbatum nihil.
Lysim. Cassander ad me huc ocius gressum ferat.
Charil. Cur prima tanto rumpitur motu quies?
Lysim. O triste noctis omen! infelix quies!

Vix fessa primus lumina imbuerat sopor:
Cum visus hæc sub tecta tergeminus pedem
Inferre juvenis. Primus Agathocli fuit,
Alter Seleuco similis; in Amyntæ induit
Sese alius ora. Cidaris ornabat comas,
Radiata gemmis trabea verebat solum.
Char. Tam læta terrent? *Lys.* Læta sperabam quidem
Improvidus, ternique præsaga imperi
Species placebat. Dignus, aiebam, hoc gradu est
Meus ille primi fructus Agathocles tori:
Et hic, secundi pignus hymenæi ultimum,
Seleucus: immo hic, quem meam Arsinoe in domum
Alio satum parente privignum intulit,
Animos Amyntas exhibet regno pares.
Implete superi fata. Sic voti irritus,
Mecum ipse mente rebar. Heu! visu horridum
Dictuque! Cidaris omnibus fronte excidit,
Humeris ad imos trabea defluxit pedes:
Vmbrasque inanes nudat, & structa ossibus
Simulacra Subito pectus obriguit metu.
Vidi ora miris furva tollentes modis,
Orbesque vacuos luminum, irasque orbibus
Etiam minaces. Vidi inhortentes manus
Pugnamque, discursusque: tum sonitu ictuum
Crepitare costas, & cavos laterum specus:
Rapidaque sensi concuti terram fuga.
Pepulere somnos monstra. Quid porro ambigam?
Periere nati, certa mors natos petit.
Hanc odia spondent mutua, hanc urbi imminens
Parat hostis, hoste gravior hanc sanxit Deus.
Cephal. Et hanc Deorum somnus interpres canit?
Gravis auctor. *Lys.* Auctor ipse, dũ juvenum æmula
Fovi antè studia temere connivens pater:
Hac dum Seleucum nocte permisi efferos
Irruere in hostes. Prœlio arcendus fuit,
Tenendus urbe juvenis: hanc ipse aleam
Tentare potius debui; & casum imperi;
Aut sustinere solus, aut casu obrui.

SCE-

SCENA I.

Lysimacus, Cassander, Charilus, Cephalus, Milites.

LYSIMACHUS.

CAssander, ibo: Getica perrumpam agmina,
Natum periclo subtraham. *Cas.* Quæ te aspera,
Rex magne, stimulis cura tam subitis fodit?
Timere nato quippe nunc primum incipis?
Lys. Timere superi nunc jubent. *Cass.* Frustra jubent,
Pectus metu Lysimachus infractum gerit.
Lys. At nõ pater. *Cas.* Nil patris hic dignũ metu est;
Victoriæ spes certa, vel nunquam adfuit,
Vel nunc adesse debuit: purga anxios
Hac spe timores. Tempus aspirat, favet
Nox atra, castris altus incubuit sopor,
Hostes labascunt, diffident Pyrrho Getæ:
Tuus hos Seleucus jam dolo atque armis petit.
Spe major hac spes ulla? *Lys.* Quæ nixa est dolo,
Spes dubia. *Cas.* Certa, si dolum virtus juvat.
Lysim. Quid nempe? quid si Pyrrhus & socii Getæ
In mutuam rediere concordes fidem,
Idque interim cavere quodcumque est doli?
Quo dolus abibit? quę dolo Getica induit
Seleucus arma, quem dabunt pugnæ exitum?
Cas. Timor omnis absit: nil leve aut dubium affero.
Adhuc Getarum Pyrrho, & incertam Getis
Fidem esse Pyrrhi: socia jam sociis scio
Suspecta castris castra, & offensos duces.
Geticam Seleucus provide vestem induit,
Omnisque cultu barbaro hunc sequitur phalanx.
Sic fraude virtus tuta, discordes brevi
Committet hostes invicem: & victi dolis
Tenebrisque capti mutuam in stragem ruent.
Lys. Hac spe triumphas: dum fera & sæva omnia

Superi minantur. *Char.* Quos tibi ſuperos facis?
Simulacra veri caſſa, quæ mendax ſopor
Triſtes per umbras mente ſolicita excitat,
Quæ nox alit profunda, quæ pellit dies?
Hæc tu paveſcis omina? hos horres Deos?
Lys. Vox hæc Deorum eſt. Periit Agathocles, peri
Seleuce, Amynta. *Ceph.* Non pedem Agathocles tulit:
Non ipſe Amyntas urbe, non aulâ exiit.
Tam certa ſomni monita. *Lys.* Num Geticæ dolum
Veſtis Agathocles, urbe num fratrem audiit
Exiſſe? *Caſ.* Fratris exitum audivit quidem;
Hujus tamen quem ſtruimus, ignarus doli.
Lys. Erumpet, actum eſt, Martis ardore impotens
Aviduſque belli juvenis: haud unquam feret
Commiſſa fratri prœlia, ipſe annis prior
Meritiſque: Amyntas aderit Agathocli comes:
Ambo irruent in caſtra, furtivo impetu
Hoſtes laceſſent, occident. Verſa eſt domus
Regnumque. O arces, digne tot regum labor!
Urbs una gemini, Pella, relliquiæ imperi
Thracum atq; Macedū latebra Lyſimacho ultima es,
At non ſepulcrum: dignius media miſer
Occumbam arena: meque, quæcumque ingruant,
Stantem occupabunt fata, non ſegnem obruent.
Date arma. *Ca.* Quo te mittis? *Ch.* Heu! vanos preme
Motus, & ita parce juvenili abripi.
Lyſim. Seleucum adibo: conſulam natis pater:
Caſſan. Utroſque perdis: ipſe das fatis locum:
Tecum in pericla cæcus Agathoclem trahis.
Quis urbe juvenem, mox te ut egreſſum ſciet,
Quis continebit? media ſe in caſtra inferet,
Ultro laceſſet fata. *Lyſim.* Quo dubium avocas?
Video: ruenti nullus Agathocli moram
Objiciat: atque hinc major immineat metus.
Quid? nec Seleuco durus auxilium feram?
Char. Quo quid poteſt egere? *Caſ.* Fac egeat tamen.
Quos illa deceat cura, num fidis cares
Aptiſque ducibus? Ibo, tu tantum annue:

Tibi

Tibi Seleucum, cui times, tutum dabo;
Salvum reducam *Lysim.* Veſtra me reficit fide.
Ite ambo: pedites, Charile, bis mille elige;
Caſſander, equites mille, tot feſſos novis
Perrumpite hoſtes viribus: natum aſſequi
Properate: juvenem tegite: ne lateri comes
Vſquam alter abſit. En mei veſtra in manu
Jacent amores, patris & ſobolis ſalus.
Char. Vtrique noſtra ſerviet. *Lys.* Quo tam inquies.
Regina? curas fronte tranquilla tegam.
Valete, abite.

SCENA III.

Lyſimachus, Arſinoe, Cephalus, Phædima.

ARSINOE.

QUod novas moveam preces
Tam ſubita; gravius, oro, ne conjux feras:
Res ipſa cogit. *Lys.* Quod rogas, conjux, habes.
Nunc fruere votis: vota nunc demum impleo.
Abiit Seleucus: vincat, obſtrinxi fidem,
Regnabit. *Arſ.* Hoc me munere, hoc natum beas;
Id jam ſcio, gratorque. Nunc tutum ut velis
Præſtare munus, id modo, id ſupplex rogo.
Lys. Præſtabo conjux. *Ar.* Inſtat Agathocles, prope eſt
Obſtabit. *Lys.* Equidem gentis Agathoclem favor,
Virtuſque & ætas major ad ſolium evehit.
Meritis Seleucus præeat, & factis ſua
Sibi jura pariat. Fata ſi palmam annuunt;
Si verſa regni decora, lapſámque erigit
Capiti coronam: ſolus Agathoclis locum
Implebit hæres. *Arſin.* Solus ut regnet, vide
Vt ſolus ergo vincat. Impatiens dolet,
Furit Agathocles: creditam fratri invidet
Summam eſſe belli: laudis admitti rogat

In

In partem, & urbe quærit in castra exitum:
Huc advolat. *Lys*. Frænabo juvenilem impetum,
Animos feroces comprimam. Mene exeat
Vidente, me vetante?

SCENA IV.

Lysimacus, Arsinoe, Agathocles, Amyntas, Cephalus, Phædima.

AGATHOCLES.

Nox summa imminet.
Ruit impotenti frater objectus Getæ,
Nec dubia Pyrrhi præda: dum clausæ interim
Urbi incubabo tutus? Agathoclem, pater,
Comitē ire fratri liceat. *Amynt*. Et Amyntam simul
Venire tanti decoris in partem sine.
Lysim. Mihi vester ille lucis & leti placet
Contemptor animus. Hinc tot arcere agmina,
Patriumque tanto solvere imperium metu;
Dignus Agathocle, dignus & Amynta est labor:
Sed jam Seleuco traditus. Ne quà tamen
Urbem imparatam hostilis invadat furor,
Vestrum cavere fuerit, & rerum anxios
Tenere cives. *Agath*. Egone ut abstrusus domi,
Procul à periclo dissitus, pigra otia
Et indecoras lentus hic ducam moras.
Lysim. Adeone laudi, nate, fraternæ invides?
Am. Nil invidemus, *Ag*. Solus hanc laudem occupet:
Partem laborum cedat: hunc socium libens,
Ducemve miles ipse, dum liceat, sequar.
Lysim. Paterna sequere jussa. Non vilis labor,
Levisque facti gloria, animosam indolem
Comprimere, & ultra quàm cupis posse obsequi.
Ag. Hæc apta fratri gloria. *Lys*. Obsequium omnibus.
Agath. Alio probari potuit obsequio fides.
Lysim. Quo placuit, illo debuit: parce obloqui.

Non

Non hac abibis nocte. Si causam rogas:
Vetuere superi, rex negat, prohibet pater.
Lustrabo muros interim...

SCENA V.

Agathocles, Arsinoe, Amyntas, Phaedima.

AGATHOCLES.

Nam quid putem
Regina? quidve his artibus tandem paras?
Ergone dignum sorte meliori caput
In aperta mittis fata? tantone ambitu
Provecta dudum cœpta momento abjicis?
Arsin. Hos scilicet noverca meditatur dolos,
His sævit odiis, sic tua in jura involat:
Tua dum pericla redimit, & nati volens
Redimit periclis. I modo, insidias tibi
Regni impotentem tendere Arsinoen puta.
Agath. Quocumque telo libeat, invisum potes
Tuto caput ferire? nil gravius querar.
Merui, nocens sum, fateor, aliena satus
Parente: jussit odia, cum sobolem tibi
Aliam paravit, me tuum haud fecit Deus.
Tamen ille titulis potior Agathocli omnibus
Titulus fuisset: nec tot effusâ manu
Congesta laudum decora, non Martis favor,
Domitique reges, non triumphatæ hactenus
Tuoque per me subditæ gentes jugo,
Generis rependant damna, noxamque eluant.
Male auspicatæ lucis. Is cumulus deest
Felicitati: sanguine ut natus tuo,
Tibi gratus esse merear, & carus patri.
Hoc si dedissent fata: fortunæ vices
Atque insolentis spernerem invidiæ minas,
Materna in umbra tutus: & famæ nihil,

Nihil

Nihil triumphi cupidus, aut regni indigens,
Satis hoc superius nomine exigerem dies.
Ar. Aperta loquere: mente quid lateat, male
Simulas jocando. Querere nil fratri imparem
Celeri Seleucum currere ad laudem gradu.
Querere occupatum munus, & raptam novi.
Segetem triumphi. St imulat hic animum dolor,
Fraterque pungit æmulus: novi indolem,
Video quid optes. At tibi exhaustum satis
Dudum est laborum: totque cumulasti prius
Fratremque meritis, meque: vix ultrà ut vicem
Liceat referre. Si tamen vota impleat.
Fortuna contra quidquid eniti audeas,
Aliquid novercæ poteris, invitus licet,
Debere. *Ag.* Debet cuncta, quem toties neci,
Toties periculo submoves. Non jam incipis,
(Ut nostra nempe vigeat In tuto salus)
Graviora belli pondera, & nato, & novis
Subeunda ducibus tradere. Et nota omnibus
Tua illa tua sunt munera. *Ar.* Et faxo scias
Quam levia fuerint ista: prælusit favor
Per ista noster: vota quod superet, paro.
Ag. Nec semper isto stabit Agathocles gradu:
Memor esse quondam poterit; & gratum, ut decet,
Animum exhibere. *Ar.* Quolibet positus gradu,
Mihi semper idem fueris. *Ag.* Haud semper mihi
Eadem es futura. Jura quid regum exigant,
Quam subditi regisque diffideant status,
Didici ferendo. *Ar.* Futiles vero minas
Didici tacendo spernere. *Ag.* Ut taceas, satis
Res ipsa loquitur. *Ar.* Non sinis taceam? loquar.
Meus & meorum quid struas hostis, scio.
Per te Seleucus inuicem & Amyntas, pari
Infensus odio, frater in fratrem ruit:
Hunc premis iniquus osor, hunc blandis male
Solers amator fallis incautum dolis:
Per te his paterna fecibus ardescit domus:
Tua illa tua sunt cœpta. Sed fractis brevi

Man-

Mansuescet ausis animus; & ponet furor:
Docilisque frænum discet Agathocles pati.

SCENA VI.

Agathocles, Amyntas.

AMYNTAS.

ET amare pergis, cujus insano petit
Te mater odio, dubia nec titubat fides?
Ag. Et amare pergis, quem tot exemplis docet
Odisse mater? *Am.* Nulla vis odium imperat:
Nec vult amor servire; nec, si vult, potest.
Mihi, Seleuco, nempe diversus pater;
Tamen una utrumque mater Arsinoe edidit:
Et amare fratrem nequeo. Nil tecum mihi
Commune, sanguis alius in venis fluit;
Nec amare nequeo: quôque cohibetur magis;
Magis urget ardor. *Ag.* Dulce solamen mali!
In me noverca pertinax odii furit:
Sed amat Amyntas. Frater imperium invidet:
Sed amat Amyntas. Despicit natum pater:
Sed amat Amyntas. Si quid ulterius parant,
Cumulare properent fata: me patriâ exulem
Aliena petere regna, me jubeant mori:
Mihi cuncta ludus fuerit & lucrum pati:
Dum amare nunquam desinas. *Am.* Utinam tibi
Impendere animam liceat, & honesto fidem
Probare leto! Cardine hoc rerum ultimo
Placet experiri? facinus infandum accipe.
Per hæc Seleuco cœpta, per medias neces
Regnum paratur: vincat, & jure excidis;
Tibi rapta pereunt sceptra; posthabito minor
Majore, leges & tibi & populis dabit;
Novoque fratrem more dominantem feres.
Ag. Nam quæ ista meruit culpa? quod luimus scelus?
Am. Scelus est, libido regis. *Ag.* Et majus seclus
Odium

Odium novercæ. Video: judicio patris
Exors pericli, debito ejectus gradu,
Ad hoc reservor. Anime, quid statuis? *Am.* Vides,
Paterisque lentus probra? quin palmam occupas?
Quin urbe taciti fugimus, & rege inscio
Ruimus in hostes? Cuncta te pugnæ auspicem
Vltro sequentur agmina, & fratri abnuent
Parere proceres: teque sic pugnæ labor,
Laudumque pars, vel tota spectabit seges.
Ag. Vt ista sine me sortis extremæ artifex
Nox abeat! illaudatus, ejectus, reses,
Et inane bello nomen, alienæ extruam
De me trophæum gloriæ? Ah! potius... Ratum est.
Me me ille vincet comite, ne victor sibi
Putet esse frater. Testor æthereas faces
Superumque numen, nullus in fratrem furor,
Odiique rabies nulla me ad pugnam rapit.
Amo, vel iniquis regna furantem artibus:
Sed avita tueor jura. Jam satis est moræ
Ignavus ut sim. Amice, quo impellis, sequor;
Regnare tecum dabitur, aut tecum mori.

ACTUS SECUNDUS.

SCENA I.

Arsinoe, Phædima.

ARSINOE.

SUccensa Pyrrhi castra, deletos ais
Getas rebelles, Phædima? *Ph.* En muros frequens
Circum coronat populus; & vacuus metu,
Quicquid prius pavebat, hostili videt
Ardere flamma: machinæ in cineres ruunt,
Tentoria ignis abolet: ancipiti fuga
Dilapsus hostis, Marte tot partas opes,
Tot rapta furto spolia, victori abjicit:

Exun-

Exundat urbe miles, urbs plausu exilit.
Ar. Regina nunc sum, Phædima. Hac nostris tenus
Pretiosa manibus servitus sceptrum fuit,
Vel inane pondus. Nunc ego Imperii arbitra,
Regum esse conjux dicar, & regum parens.
Meus ille natus se supra victor nihil
Nisi sceptra linquit: quicquid est sceptris minus,
Minus est Seleuco præmium: & jure optimo
Populum ille solus regere, qui servat, po est.
At quo interim se vertit Agathocles? ubi est?
Ph. Abiisse noctu fertur. *Ar.* Agathocles? age,
Comperta loqueris? urbe discessit? *Ph.* Simul
Abiit Amyntas, atque concordi manu
In Getica & ipsi castra fecere impetum
Ar. Et sic paterna contumax jussa impleat?

SCENA II.

Lysimachus, Arsinoe, Phædima.

LYSIMACHUS.

PAtuere fata denique: & mundo palam est
Quo stare Pyrrhum, quôve Lysimachum loco
Fortuna jubeat. Nox diu ancipitem ultima
Litem diremit. Colla subjicere insolens
Mihi paret uni Macedo: jamque hostes premit,
Qui nos premebat nuper, exitii timor.
Sed quod minùs, regina, tibi lætum accidet;
Auctor Agathocles operis. *Ar.* Hoc ingens opus.
Gaudere nato genitor & forti potes,
Et obsequente. *Ly.* Majus obsequio facit,
Inobsequens quicumque mihi regnum asserit?
Ar. Tibine victor an sibi, regnum asserit?
Ly. Mihi, sibique. Sceptra dum firmat patri,
Sua sibi eâdem jura firmavit manu.
Tamen Seleucus forte pars facti fuit:
Et pars futurus præmii.

SCE-

SCENA III.

Lysimachus, Arsinoe, Charilus, Phædima.

LYSIMACHVS.

QVo res loco.
Charile! quid affers? natus incolumis redit
Vterque? *Ch.* Muros victor Agathocles subit:
Geticique cæde regis, & raptis manu
Spoliis superbus, patris amplexum petit.
Ly. Agathoclis ense cecidit, & diram expuit
Animam nefandus trãsfuga? *Ch.* Hinc retro hostibu
Sublapsa res est: quique collecto Geta
Pugnam novabat impetu, & tota undique
Acie iminebat; simul ut Agathoclem audiit
Regis cruentum cæde, victricem prope
Agere phalangem: cessit Horribili sonant
Concussa fremitu castra: se subito in fugam
Terrore penetrant barbari, & nostros patent
Faciles in ictus: stare degeneres pudet,
Fugiente Pyrrho: flamma, quod ferrum nequit,
Populatur: agris tumidus exundat cruor.
Recepta tandem sceptra. *Ar.* Qua parte institit
Seleucus? *Ch.* Ecquid fecerit, nondum liquet.
Lys. Non illum adisti? *Ch.* Adire ne possem, obstiti
Confusa nocte pugna, & immixtæ invicem
Acies. *Ar.* Timore pectus injusso fremit.
Non ille visus? *Lys.* Non comes fratri redit?
Ch. Redit Agathocles solus. *Lys.* Auditum nihil?
Nil visum? Id autem, Charile, quis patiens ferat?
Hac missus à me gratia, ut nati latus
Pet te ipse tegeres; inscius, solus redis? [secro
Ar. Quid augurer? *Lys.* Quid metuis? hanc in me, ob
Depone curam: sedulo inquiram omnia.
Mox certa referet victor Agathocles: brevi
Ade-

Aderit. *Ar.* Et hujus læta conſpectum feram,
Solicita nato mater? Abſcedo, & novi
Pompæ triumphi ſubtraho inviſum caput.
Dii ſoſpitales, filium incolumem date!

SCENA IV.

Lyſimachus, Caſſander, Charilus.

LYSIMACHUS.

QUis inde fervet ſtrepitus? *Ch.* En reducem vides
Caſſandrum. *Lys.* Vt ora mœſtus obſcurat dolor
Ubi Seleucus? *Caſs.* Sanguine hoſtili madens,
Perrupta ſundens agmina, æternum ſibi
Nomen paravit. *Lys.* vivit? *Car.* Heu duras vices.
Vixit Seleucus, *Lys.* Vixit! O ſuperum fidem
Hominumque! natus vixit; & vivis, ſcelus?
Sic, ſic opem tuliſtis? hanc nato, hanc patri
Navaſtis operam? ſic patri natum datis?
Caſſ. Salvum dediſſem: ni vagis late incubans
Nox atra tenebris, denſa in circum agmina
Aditum impediſſent. *Lys.* Nec via in medios fuit
Rumpenda ferro? *Cas.* Rupimus: pone adfuit
Simul Agathocles miles hunc ſubito ducem
Fremitu ſecus, hoſtium irrumpit globos.
Fit fuga. Fugatis hoſtibus, cœſus procul
Triplicis Seleucus vulnere, & fracto effluens
Cerebro, repertus. Largus undabat cruor.
At Getica capiti galea, gladiuſque ultimum
Manus parentis aberat. *Lys.* Infames doli!
Furiale munus! ſomnii verax fides
Exolvere iſto ſcelere ſe demum incipit.
Aſſueſce fatis, anime: mox alias neces
Spectator oculis hauries... Auctor necis
Ignotus? *Cas.* Animi fertur effræni impetu,
Vitioque noctis reptus: hoc unum liquet,
Periiſſe: cædis auctor an fuerit ſcelus,

Sce-

Scelere an fruatur, aut quis hic tandem, haud liqu
Lys. Per patria juro sacra, & immites Deos:
Tibi, nate, meritas genitor inferias dabo;
Nec inulta proavos umbra sub terras petes.
Ulciscar atrox facinus, aut leto cadam,
Eodemque reliqua corruet casu domus.
Subit Agathocles.

SCENA V.

Lysimachus, *Agathocles*, *Cassander*, *Charilus*, *Milites* cum spoliis.

LYSIMACHUS.

V *Indicem* posco manu.
I, repete castra, nate: vox una hæc satis:
Periit Seleucus. *Agath.* Altera erepta est fugâ
Pars ultionis Pyrrhus: en sisto alteram:
Geticique spolia regis, & per me hostibus
Erepta, pedibus sceptra subjicio pater.
Factum proba; mercedis hoc unum expeto,
Placuisse. *Lysim.* Spes ô sola genitori super,
Magnæque reliquum columen ac splendor domus:
Accede, patrem amplectere, in pectus rue;
Inde impetum, dignosque fraterno accipe
Fato furores. *Agath.* Ita nil stimulis eget:
Referor in hostem: quidquid est actum, leve est:
Dabit ipse pœnas Pyrrhus, & cædem luet.
Lys. Sequere fugacem; sequere: & in victos tuis
Victor trophæis utere. Hic palmæ hosticus
Erit ensis omen. Sed quid hoc? superi! horreo.
Quæ video monstra? meus hic, & per me ultima
Datus est Seleuco nocte. *Ag.* Direptum hoc Getæ
Spolium esse, reliquæ, genitor, exuviæ probant.
Lysim. Et hæc Seleuco crista, vagina hæc fuit,
Pha-

Phaleræque. Getico jusseram cultu indui.
Fratrem enecasti, nate. *Ch.* Proh! dirum scelus.
Ag. Pater. *Lys.* Execrande, quid stupes? *Ag.* Sileam? loquar?
Fratrem interemi frater! *Cas.* O sortem invidam?
Lys. Quæ te huc adegit furia? quis mentem abstulit
Malesanus error?

SCENA VI.

Lysimachus, Agathocles, Arsinoe, Cassander, Charilus, Phædima, &c.

ARSINOE.

ERgo sic matri peris.
eleuce? matri cuncta perniciem occinunt.
uid deinde dubitem? *Lys.* Quis novus turbo ingruit?
rsin. Natum parens requiro: jam natum undique
ihi fama cæsum nuntiat: matrem bonus
rbam tuere. Nil mihi, conjux, refers?
luere cunctis ora? Jam certum malum est,
ccidimus. Ecqua militum video in manu
icare spolia? Natus hanc vestem tulit,
æc arma. *Lys.* Abite: cladis horrendæ indices,
evota Diti spolia removete ocius.
ige fratricida. *Ars.* Proditor! *Ag.* Moriar, pater.
t fuerit error, non ego in fratrem innocens
rare potui. *Ars.* Perfide! errorem vocas,
udum ante cæca mente conceptum scelus:
ultumque luctu fingis. *Ag.* Vt miserum queat
ortuna facere, facere sceleratum nequit.
s. Male ominari desine, & patrem novis
rire telis. *Arsin.* Ergo nec matri integros
rmitte gemitus, comprime infixum altius
nimo dolorem: perge, quod superest, jube

Na-

Nati cruentam ſanguine ut dextram oſculer,
Et abominandum laureâ cingam caput,
Et ſi quid ultrà gravius. *Lys.* Ah! quid me enecas?
Hoc me loco quid agere, quo ferri cupis?
Quid poſcis iſtis? *Ars.* Vindicem poſco manum.
En proditorem ſiſto: quod fieri decet,
Quid eſt opus monere? vox una hæc ſatis:
Perit Seleucus. *Lyſim.* At quod erratum fuit,
Quo tu indice, aut quo teſte meditatum probas?
Arſin. Mihi teſtis ille proſperis dudum inſolens
Tumiduſque rebus animus, alienis dolens
Invidia factis, æmuli haud patiens furor,
Et vetera fratris odia, livorque impius,
Et dividendi ſuſpicax regni timor.
His, his revinco teſtibus. Rege arbitro
Summum Seleuco Martis imperium datur:
Magis inde cæcus fratris ægreſcit dolor,
Timor ingraveſcit. Juſſus obſeſſa interim
Servare præſens mœnia, invito patre,
Seſe urbe furtim contumax noctu eripit,
Negata tentat prœlia, & proprio æmulum
Necat enſe fratrem. Scilicet caſus fuit,
Errorque: nec conſulta peccavit manus?
Id credat aliquis, nec pater pœnam irroget?
Misereſce nati: ſi parum natus movet;
Misereſce matris: comprime hoſtilem impetum;
Caput hoc tuere; ſceleris hunc finem haud puta;
Gradus eſt: per iſta cœpta, per fratris necem,
Noverca petitur: forte & ignotus pater
Huic poterit aliàs eſſe, cui frater fuit.
Ly. Quid ad hæc reponis, nate? *Ag.* Quid dicam, pa
Non me eſſe, patrii cæca quem tumidum efferat
Cupido regni, moribus factum arbitror
Palam eſſe noſtris: nec ſuæ ſacrum arroget
Diadema fronti, Marte qui proprio hactenus
Triplici paternum victor oneravit caput.
At ſi paratis frater inſidiis perit,
Habituſque potui noſſe ſimulati dolos;

Cur ſpolia, quæ me cædis arguerent reum,
Tacitumque crimen proderent, mecum extuli?
Ars. Nempe ut facilius nobilis fraudum artifex
A te amoveres, ſponte dum retegis, nefas:
Fucumque faceres callidus. *Agat.* Teſtor Deos.
Scelerumque Nemeſin vindicem... Quanquam ſatis
Facinoris eſt, erraſſe; quò vitam exigas.
Nil deprecabor. Unica hæc equidem manus
Peccavit, animum ſceleris expertem gero.
Tamen ſceleſta quidquid admiſit manus,
Hoc, hoc luatur capite. Num ſatis eſt tibi?
Mene eſt parum perire, ni peream reus.
Lys. Quò me tot inter dubia, tot fluctus feram?
Miſeranda ſoboles! quæque perpeſſa eſt nefas,
Quæque intulit. Sed utraque miſerior pater:
Quem cæſa ſoboles cruciat; & cæſa amplius,
Quæ jam una ſupereſt. Mene carnificem pati,
Meique probrum generis, & labem domus!
Quò ſe ergo mittet. ira? quò fidei ſacra
Religio, deluſuſque vaneſcet furor?
Mene inclytum tam ſæpe tot meritis caput,
Columenque generis tradere Agathoclem neci;
Sortiſque iniquum plectere in nato ſcelus?
Hic fructus? hæc eſt gloria? hic palmam decor
Merceſque ſequitur? Nate, cur victor redis:
Aut cur ſceleſtus? cur mihi debes diem
Nomemque: vel cur regna tibi debet pater?
Nempe & corona tanti erat? tanto brevis
Mihi fulgor emitur?

SCENA VII.

Lysimachus, Arsinoe, Agathocles, Amyntas, Cassander, Charilus, Phædima, &c.

LYSIMACHUS.

TU quoque in partem veni
Luctus, Amynta. Quanta commune in decus
Contulerit isthæc dextera, & novi, & juvet
Meminisse, ni me gravior exagitet dolor.
Amynt. Si qua ultione comprimi possit dolor,
Non est cruori parcitum: late editis
Fluvii rubescunt cædibus campi natant.
Exanime fratris corpus illatum huc prope est.
Arsin. Huc, huc, Seleuci flebile huc funus date.
Ag. Fratri immori me liceat. *Lys.* Aspectu abstin
Regina, triste melius officium impleam.
Tu sequere, sceleri certa si constet fides,
Morte luiturus: tuque reginæ interim
Quacumque, Amynta, poteris ærumnas leva.

SCENA VIII.

Arsinoe, Amyntas, Phædima.

ARSINOE.

AMas parentem, nate? *Am.* Quo natum ma
Amare mater nequeat. *Arsin.* Et factis fide
Probabis? *Am.* Immo hac, quam tibi acceptam fer
Luce insuper vitaque. *Ars.* Non omne hoc placet
Agnosco superi, penitus exscindi genus:
Cui tale finitis publicas inter vices
Superesse columen. Macte: per fratris necem.

Per

Per & Agathoclis crimina: ad regnum tibi.
Patet iter: aude, nate: da satis locum.
Cadat ille, post quem surgere ad solium potes.
Quid dubius hæres? quid siles? *Am.* Nondum satis
Sibi constat animus, imperi tanto ut queat
Studio teneri: vix suas possit vices,
Propriosque luctus capere; nec totus vacat
Lugendo utrique. *Arsin.* Vile solamen mali est
Et inane, luctus. *Am.* Sanguinem poscis? dabo.
Ars. Age ergo fratrem vindica. *Am.* En ultro emicat,
Ardetque venis fluere. *Ars.* Non istum peto.
Peto nocentem, notus hic dudum tibi est.
Amynt. Agathoclis error notus, ignotum scelus.
Arsin. Fraterna cædes nota, & ignotum scelus?
Am. Totum est Deorum, si quod in facto est scelus:
Fatique reus est crimine. *Ars.* Et amorem probas,
Ingrate? *Amynt.* Mater, vivere insontem sine,
Vel inobsequentem. *Ars.* Siccine oblitus mei
Aliena sequeris odia, vesani assecla
Fautorque sceleris? Sic tibi excidimus, parens
Fraterque? sic, ingrate, naturam exuis?
Et amas? At ista nobile ad factum manus.
Animusque stupeat degener: non sic tamen.
Erimus inultæ: melius has aliquis brevi,
Præstare quando renuis, implebit vices:
Natique nomen ultor & pretium feret.

SCENA IX.

AMYNTAS.

Actum est, peristi: tenuis exitii mora est,
Amice: certa hic tela librabit furor.
Et hoc feram? Dii melius! invadam omnia:
Servabo, vel peribo. Sed facto est opus,
Urgenda res est: dum vacat, mentem excute.
Erroris hodie socius Agathocli fui,
Ignota cæso spolia cum fratri abstulit.

Mecum ille supereſt unus, & pugnæ fides.
Me tota penes eſt. Habeo quod amanti ſat eſt.
Amor intus urget eloquens meque arduos
Stimulat in auſus: audio: inveni modum,
Quo dura frangat odia, quo natum parens.
Cupiat inultum. Perge ſic caro juvat
Conſulere capiti. Vivet, & moriar quidem,
Sed vivet. O amor! facinus & mentem rege.

ACTUS TERTIUS.

SCENA I.

Lyſimachus, Agathocles, Charilus.

LYSIMACHUS.

SUſpenſa geminos inter hinc inde æſtuat
Mens dubia ſenſus: præmium virtus petit,
Supplicia facinus: te, nec odiſſe integrum,
Nec amare tutum eſt. Loquere: meditatum nea
Fatere, vel refelle. *Agath.* Ni faciunt fidem
Quæ jam attuli; quo deinde me tuear, nihil
Supereſt, tacere præter, & gemere, & mori.
Da, da pater: ſi renuis, inveniet viam
Quæ me nocentem dextra, quæ miſerum facit:
Meliuſque fictum diluam leto nefas.
Lyſim. Moriere. Lucem fateor, & regnum patri
Reſtituis ultro: ſed tot heroum hactenus
Intaminatum nomen, & caſtæ domus
Polluta per te decora, te ſontem arguunt,
Repetuntque pœnam: dabitur. Et fruſtra juvat
Genuiſſe, vel ſic. Crimen eſt ipſum patris.
Suſpecta ſoboles, nomen infame abdico.
Malim orbus eſſe ſponte, quam infamis pater.
Agath. Jactare ſteriles quid juvat fruſtra minas?
Habes paratum. Si me amas, merui mori,

Me-

Mereorque precibus: non amas? merui magis.
Mortem irroga. *Lys.* Sors dura! ſi geminæ tibi
Decreta prolis funera, & clades domus:
Fratriſne fratrem crimine, & natum patris
Perire dextra decuit? Immites Dei!
An deerat ultra fulmen? an buſta urbium,
Et barbara inter arma, non ſpatii ſatis.
Patuit ſepulcro, tota quo jaceat domus?
Veſterne, ſuperi, languet invalidus furor
Tantos in ictus: ni parens in ſe & ſuos
Vobis cruentam commodet ſævus manum?
Sed ecce Amyntam video. Quid rerum?...

SCENA II.

Lyſimachus, Agathocles, Amynta Charilus.

AMYNTAS.

Affero
Quod dubia, princeps, dirimat; & cœco levet
Animum dolore. Tota me penes eſt rei
Comperta ſeries. *Lys.* Fare. *Am.* Si per te arbitris
Liceat remotis. *Ag.* Mene? *Am.* Sic patere, obſecro.
Lys. Secede nate. *Ag.* Siccine Agathoclem ejicis,
Amice? ſic ſuſpecta tibi noſtra eſt fides?
At unde? *Lys.* Satis eſt, nate ſic jubeo. *Ag.* Exeo.
Nil obſum. Amynta, loquere: jam tuto potes.

SCENA III.

Lyſimachus, Amyntas, Charilus.

AMYNTAS.

Huc verte, princeps, fulmina: huc ira incubet.
En fratricida ſiſto: nil ultra eſt opus

Dubitare: tuus hic crimine Agathocles vacat.
Reus eſt Amyntas. *Ly.* Tu reus? *Am.* Quãquã pud
Fateor tamen: Seleucus hac dextra occidit.
Et notus, & quæſitus. *Lys.* Et notus? *Am.* Furor
Tulit impotentem. Fratris impatiens truces
Tolerare faſtus, & mihi infeſtum probris
Odiiſque certus perdere, inſidias pari.
Meditabor odio. *Lys.* Frater in fratrem? *Am.* Au
Getica Seleucum veſte, turmamque hoſticis
Exiſſe in armis. Commodum fraudi ratus
Tutumque tempus, caſtra præcipiti impetu
Petii. Quid ultrà? Frater occurrit male
Stipatus: ultro rapior, & rerum inſcios
Impello comites: pugna fit: frater meos
Cadit ſub ictus. *Lis.* Perfidum, infandum caput:
Tuos ſub ictus frater, & notus cadit?
Et ferre tantum ſuſtinet tellus nefas?
Nam quid Agathoclem, furia, quid amicum horri
Scelere implicabas? *Am.* Purus eſt culpæ, & doli
Plane inſcius, *Lys.* Cur ergo, cur ſpolia abſtulit?
Am. Me dimicantem ſcilicet, jamque ultimos
Pendentem in ictus vidit: hunc Thracem ratus,
Pars voluit eſſe laudis, & adacto necem
Properavit enſe: tum ſibi exuvias tulit.
Nec obſtiti, rapuive; ne nimum anxia
Sceleris tegendi cura detegeret ſcelus.
Lys. At cur periclo tamdiu Agathoclem objicis:
Quin te ſtatim, nefande, ſiſtebas reum?
Mactaſſe fratrem ludus eſt: fratri inſuper
Adjicere amicum mens erat. *Am.* Non ſic furor
Immane ſævit. *Lys.* Pectus irarum potens!
Am. Tacui, latebris quandiu, aut veniæ locum
Sperare potui: nunc meo quando innocens
Perit Agathocles crimine, & læto ſubit.
Mea fata vultu, crimini occurro libens.
Pavet, horret animus: durus in fratrem; ferox
Immanis animus; mollis in amici modò
Hebet periclis: qui prius letum intuli,

Nunc

Nunc peto: petenti ne nega: pectus patet,
Plagæ locum metire: quæcumque inferas,
Graviora merui vulnera. *Lys.* Impavidum mori
Avidumque simulas pectus: explebo famem,
Ne dubita, & omne penitus expendes nefas.
Sacrilege, fratrum carnifex, bustum domus!
Avehite monstrum Miles, huc aliquis: prope hic
Servetur. Huc tu, Charile, reginam voca.

SCENA IV.

LYSIMACHUS.

QVid anime, quid jam statuis? aut quo vindices
Convertis iras? natus occubuit, parem
Sibi poscit umbra victimam: Agathocles reus?
An reus Amyntas? Statue, quem leto objicis.
Meus est uterque: diligo Agathoclem pater,
Conjux Amyntam diligo. Conjux? pater?
Utrum placet ferire, quod satius modo est
Violare nomen? Qualibet mortem inferam,
Adigamque ferrum: quicquid erumpet, meum est;
Meove junctum sanguini. Ah? utinam mihi
Alienus hostis detur: alieno libens.
Ut pascar avidus sanguine: animamque hac manu
Fibris latentem penitus evellam intimis!
Sed hoc repostus pectore, hoc tutus sinu
Latet hostis: huc petendus: hic certa ultio.
Vel nulla. Durum est sumere: at durum magis
Carere. Quo natura, quo me adigis dolor?
Quid sævus, aut quid mollis? ulcisci jubes.
Prohibesque: mentem reprimis, & stimulas: manum
Impellis, & repellis. Aut cessa obloqui;
Aut concitatum penitus effunde impetum,
Da fræna. Sic est. Liberi, conjux, Dei,
Natura? pariter ultus, & inultus miser:
Miser ultus esse malo. Quid pœnas morer.
Dubitemve porro? quisquis, aut tantum reus

Facinoris est, aut sponte se fingit reum:
næquo uterque pariter, & dignus mori est.
Ruat in Amyntam fulmen: & vel tu dole
Anime; modò ille doleat, unde & tu doles.

SCENA V.

Lysimacus, Arsinoe, Phædima, Charilus, Milites.

LYSIMACHUS.

EAdemne semper, rigida, inexorabilis?
Arsin. Idemne semper, durus intractabilis?
Lys. Nil te nocentis merita, nil funus movet?
Ar. Nil te innocentis fata, nil sanguis movet?
Lys. Nil intus horret animus! *Ar.* Et fidei immemo
Nil te tuus remordet? Et semper moras
Causasque dubius nectis? *Lys.* Est pretium moræ.
Ar. Lentus facinoris ultor absolvit reum.
Lys. Et innocentem sæpe non lentus premit.
Ar. Premit innocentem, quisquis ulcisci abnuit
Trepidatve judex. *Lis.* Ergo pereundum reo?
Res fixa? Placet hic sensus: & nondum, ut putas
Hoc, hoc sinu sic penitus excussi patrem.
Mihi semper atros vulnerum ostentans specus:
Et lacera fœdo membra laniatu offerens.
Incurrit oculis natus. Ultorem dabo.
Hodieque. *Ar.* Quis tam sana tam præsens Deus
Consilia menti subdit; ut sceleris pares
Concipiat iras? *Lys.* ipse qui fecit, nefas
Palam est professus: virus in apertum extulit,
Meritamque repetit ultor & judex necem:
Referetque, conjux. *Ar.* Vindicem reperi: satis
Mihi, nate, tibique est. Sed quis incautum rapit
Malus error animum? *Lys.* Nullus errori locus,
Impensum amori jam satis, totam occupant
Nunc odia mentem: nullus ut amori fuit

Mo-

Modus ante, nullus pariter eſt odio modus.
Decreta mors eſt: pœna quæ placeat magis
Expende: legem ſola ſupremam feres.
Accerſe, miles. Judicis partes ago?
An lentus ultor ſceleris abſolvo reum?
Ar. Sic dulce penitus nomen abjiciat pater?
Non faciet. *Lys.* Ipſa, facere ne dubitem, æquior
Facies: nocentis pœna, natique ultio,
Res omnis in te poſita: rem dirime... En habes,
Quem petis. *Ar.* Amyntã video! *Ly.* Carnificẽ vides.
Te, te ille pereat arbitra: conjux virum,
Natum parens ulciſcere: ignavam exue.
Trepidamque mentem, liber exundet furor.
Nil obſto; jubeo. Me ferum, immitem voca,
Leve eſt. Seleucus periit, ulciſci ratum eſt,
Fidem dedi, præſtabo, vel... Qui ſim, vides.
Quæ ſis, probabit hæc dies.

SCENA VI.

Arſinoe, Amyntas, Phædima, Charilus, Milites.

AMYNTAS.

Adſum parens
Adſum. *Ar.* Vigilone? *Am.* Regiæ probrum domus,
Labes meorum: *Ar.* Proh dolor! natum intuor?
Ubi ſum? Agathocles innocens, ſeſe nocens
Offert Amyntas! Redde nunc hoſtem, impie;
Vel redde fratrem: cur mihi utrumque eripis,
Et crimen ambis? cur modò, aut cur non prius?
Am. Comperta regi cuncta: nil ultra eſt opus
Verbis inanes nectere aut fletu moras.
Sum quem times, quem quæris. *Ar.* Ah nimiũ patet.
Quem ſe fateri ſceleris auctorem haud pudet,
Nec perpetraſſe puduit. At quianam tua
Meruit Seleucus odia? quòd gemino foret

Carus parenti? Si quod in amore hoc fuit,
Non fuit amari facinus; hoc nostrum fuit,
Amasse. Melius, melius hoc spirans sinu,
Gladio petendus frater; hac vita fuit,
Crudelis! hoc, hoc sanguine explendus furor.
Vel sola cadere, cadere vel merui prior:
Nec in hunc dolorem vivere; ut natum amplius
Nisi fratricidam misera non habeam parens.
Nunc perge porro, sequere furialem impetum,
Fratri patentem junge: pars facti quota est,
Qua frueris? Aude, perage: maternum in latus.
Fratris madentem cæde mucronem exige:
Hac, unde vivis. *Am.* Potius o mater, tuum.
Hinc repete munus. Qua voles, pectus fode:
Totus nocens sum. Trepida quid torpet manus;
Tu victimam; ipse quæro carnificem reus:
Uterque præsto est: unus amborum expleat
Gladius dolores: quoque perfectum est scelus,
Hoc vindicetur. *Ar.* Nil manus ferro indiget.
Satis unus esset hostis in pœnam furor,
Nisi natus hostis. Sanguinem fundam tuum?
Meus ille sanguis. Corda transfigam tua?
Mea illa, mea sunt. Quicquid hic offers, meum est!
Da, da quod hostis habeat, & non sit meum:
Da, quod queat ferire, nec doleat parens.
Am. Quacumque ferias parte, nil in me tuum
Violabit ensis. Qui modo in venis micat;
Non ille noxæ purus, & regum integer
Clarusque sanguis, qualis è matris sinu
Hos olim in artus fluxit: hunc odia, hunc furor,
Hunc facinus, hunc nefanda corrupit lues.
Sacrilegus est, hostilis, alienus, meus.
Ar. Talem scio, videoque: nec cesso tamen
Amare, vel sic. Nate mi! o dulce, o potens
Vel in hoste, nati nomen. *Am.* Hoc frater tulit:
Hunc non amasti, non amas; ni me oderis.
Ar. Non sum parens, odisse si natum queo.
Am. Non es parens, amare si sontem potes.

Ar.

Ar. Utrinque misera mater! odisse ut velim,
Tamen amo tota: non, ut ulciscar, satis,
Nimis, ut inulta videar. Odisse ut queam,
Crudelis; animam hanc, pectus hoc odii ferax
Adamante fictum, commoda. *Am.* Et cessas adhuc?
An hoc parum est fecisse: ni facto insuper
Gaudere, prædicare ni coram audeam?
Si sic vales odisse: sic factum placet;
Sic sic juvat fecisse. *Ar.* Vicisti, ferox,
Immite pectus: hac tua accensus face
Sinus ardet: odi, sentio: hoc parum, execror.
Abscede: pœnas, & mihi, & fratri dabis.

SCENA VII.

Arsinoe, Phædima.

ARSINOE.

QUo me redactam video? quas patior vices?
Ph. Ubi se iste frangat fluctus, haud equidẽ li-
Aliquid minatur. Si tamen rite auguror; [quet.
Leves inani concident sonitu minæ,
Trepidisque prima rebus accedet quies.
Ar. Quæ me alia mater esse miserior potest?
Habeo nocentem filium: infelix magis.
Amo nocentem: quodque miseriæ est apex;
Perdam nocentem, scelere vel inulto feram.
Ph. Si vera narrat, fateor: at tanto nefas
Structum apparatu, sit licet vero haud procul;
Fictam tamen, doloque susceptum puto.
Amat ille: amoris jura qui novit, nihil
Grave ducit: ultro funeri objectat caput,
Fati minas lacessit, & laudem æstimat
Suscipere amici dedecus. *Ar.* Tantum audeat?
Se vel scelestum fingere, id quantum est scelus?
Meus est tamen, spes una genitrici super.
Meus est: ferocem corde & ingratum licet,
Servare certum est pandere & regi dolos.

ACTUS QUARTUS.

SCENA I.

Agathocles, Charilus, Milites.

CHARILUS.

HUc te vocari genitor, & Amyntam simul
Jubet. *Ag.* Et Amyntam, Charile: num certa
hæc satis:
Ch. Certus loquor. *Ag.* Nil ergo secretum amplius ?
Nil noceo præsens? arbitros nec jam timet?
Suspectus esse desii tandem: bene est.
Ch. Ut jure fueris ante, non ultra potes
Suspectus esse. *Agath.* Nempe quo potui prius
Jure esse? *Ch.* Nempe, frater occisus jacet,
Ignotus auctor cædis, expulso redis
Ab hoste victor, ipse direptum refers
Getici trophæum regis: hic nati pater
Agnoscit arma, teque, quod pronum fuit.
Tum suspicari, cædis auctorem putat:
Nec temere. *Ag.* At ista nil moror: gravior premit
Agitatque mentem cura: nil patrem queror,
Sed amicum, *Ch.* Amicum ne voca: immitē, efferum
Hostem voca. *Ag.* Dii melius! occidat licet,
Oderit: amabo semper! Hanc dederas fidem,
Amice? fidei jura sic violas? *Ch.* Parum est.
Potiora solvit vincla, naturam expulit:
Et proprii osor sanguinis, fratrem impio
Mactavit ausu. *Ag.* Ludis? *Ch.* Immo denique
Nos ludere ipse desine: insontem scio,
Res patuit omnis, nulla pars facti tua est:
Totū hoc Amyntæ est. *Ag.* Abstine, Charile, obsecro:
Curam asperas jocando. *Char.* Nil fictum loquor,
Ego vidi: Amyntas cædis auctorem palam
Se profitetur ipse, te culpa eximit.

Ver-

Verbis fidem rex adhibet, & mortem reo
Jam parat. *Ag.* Amynta, video, jam constat fides:
Male suspicabar. O amor! quid non jubes
Audere amantem? Ficta, quæcumque audiit,
Putet esse genitor: frater hac cecidit manu:
Sceleris Amyntas testis, haud auctor fuit.
Charil. Prodigia narras. Hoc tamen, fictum licet,
Necis est periclo proximum: ut fictum velis,
Dolumque amantis esse contendas; fidem
Non obtinebis: quidquid ab Amynta prius
Accepit, ita mox avidus arripuit pater.
Et fuerit error, necne; dum natum eximat, [lubet,
Placet error. *Ag.* Heu! me. *Ch.* Proinde cui cadere ad-
Cadat: volenti nil noces: dnm sors juvat,
Servire disce tempori. *Agath.* An sanum putas,
Cui talia offers consilia? *Char.* An æquum putas,
Patriæ levamen unicum, & lapsæ domus
Tutamen ultro perdere, & spes omnium
Præcidere? At te publica exoret salus,
Concede patriæ temet: haud turpi velis
Profundere animam morte. *Ag.* Vis nulla exprimet
Tam turpe facinus, apage, nec... *Ch.* Amyntam vides.
Ag. Per te hunc licebit, Charile, privatim alloqui?
Charil. Licet. Hinc recede miles.

SCENA II.

Agathocles, Amyntas.

AGATHOCLES.

Ah! quis te meo
Scelere implicat? quo raperis? *Am.* Ad mortem reus.
Agath. Reus ipse, amici dubia cui visa est fides.
Amynt. Reus ipse, dubia cujus Agathocli fides
Potuit videri. *Agath.* Amore qui solo est reus.
Non est. *Am.* Amantum solus est judex amor.
Hoc qui nocens est judice, hunc nullus queat

Ab-

Absolvere alius arbiter : solum hoc amans
Novit tribunal, jura nil reliqua æstimat.
Ag. Tibi culpa nulla est. *Am.* Pariter & culpa cares
Agath. In æquo uterque si sumus, cur tu occidis?
Ab. Pietas jubet : quemcumque rex feriat, necem
Dabit immerenti : tollere ut nequeam nefas,
Minuere possum : gravius in nato pater
Peccaret, in me leuius. *Agath.* At pereas licet,
Perire sine me non potes. *Amynt.* Possum prius. [c
Ag. Sequar. *Am.* Antecedam. *Ag.* Prodigus vitę est, n
Nil profutura qui sibi vitam eripit.
Amynt. Est lucis avidus, qui, tueri quem nequit
Dubitat præire. Si tamen de te hactenus
Meruisse quicquam licuit, extremum id precor,
Vive. Hoc Amyntas præmio vitam petit
Suam rependi : perpeti vitam velis,
Ut ille mortem. *Agath.* Siccine & nostri nihil,
Et nil tui te pudeat; ut vitam novo
Redimere scelere me velis, teque haud tuo
Maculare? quis te cæcus huc adigit furor?
Am. Bis occido, si moreris. *Ag.* Et geminam quoque
Si moreris hac tu mortem mihi vitam eripis.
Amynt. Cadam superbus, cadere si pro te accidat.
Hanc tantam amico, amice, ne laudem invide.
Agath. Vivam scelestus, si tua vivam nece.
Hanc tantam amico, amice, ne labem alline.
Amynt. Qui facinus à te removet, an labem allinit?
Ag. Qui te reum negat esse, num laudem invidet?
Am. Laudem invides, moriēdo dum vitam imperas.
Ag. Labem allinis, moriendo dum mortem eripis.
Am. Pars summe Agathocles est mei. *Ag.* Et Amyntas mei
Pars summa. *Amynt.* Vive solus, & vivam satis.
Agath. Superesse solus nequeo, sed solus mori.
Amynt. Scripsisse tumulo liceat : Agathoclis dies
Protulit Amyntas. *Agath.* Liceat oppressam malis
Efflare, & omnem tradere hanc animam tibi :
Totusque dicat orbis : In Amyntæ sinu
Vivit Agathocles.

SCE-

SCENA III.

Agathocles, Amyntas, Charilus.

CHARILUS.

PLura non ultra vacat
Jam colloqui: regina mox aderit. *Agath.* Polum
Si, qua incolis justitia, te sanctum invoco
Æquumque numen. *Am.* Teque, te reliquis parem
Imploro superis, o amor? cœptis opem
Animoque vires adde.

SCENA IV.

Arsinoe, Agathocles, Amyntas, Charilus, Milites.

ARSINOE.

QVid rerum hic agit
Cruentus hostis? *Amynt.* Mene compellas, parens,
Aliumne? *Ag.* Me me nomen hoc unum petit.
Arsin. Utrumque: & alter hostis est, hostis cupit
Et alter esse. Dure, quid amicum dolis
Seducis animum: penitus ut natum exuat,
Ducatque laudi crimen? an nondum sitis
Expleta fratris sanguine? an matri alterum
Natum invides? parumne pœnarum tibi
Dedit unus. *Ag.* Hac ignotus Agathocles tenus,
Tibi totus inde pateat. Jnsensum putas?
Qui sim, vide. Quocumque se scelere inquinet,
Simulat Amyntas, suscipit culpam innocens.
Am. Sic esset utinam, mater! *Ar.* Et vidi prius,
Nec iniqua diræ fraudis interpres fui.
Scelerate, cur huic sponte te objectas probro?
Tan-

Tanti eſt amicum tegere vel ſontem; ut nihil
Graviora cures jura, nil fratris putes.
Natique nomen? Denique ad temet redi.
Dum ſalva res eſt. *Am.* Crimen immeritus meum
Luat Agathocles, criminis pretium feram!
Geminæque cedis ſpolia ſecurus geram.
Fratris & amici! ſcelera tu tanta imperes!
Arſ. Scelera imperem! mox faxo qualis ſim ſcias,
Me me aſperas ingrate? me matrem petis?
Ag. Tuus eſt Amyntas. Hunc ergo incolumē, integr
Præſto. Seleucum ſuſtuli invitus, ſciens
Volenſque Amyntam ſervo. Quod ſequitur, leve eſt
Occidere: lætus & tibi & fratri occidam,
Falſumque Amyntæ diluam leto nefas.

SCENA V.

Lyſimachus, Arſinoe, Agathocles, Amyntas, Caſſander, Charilus, Proceres, Milites.

LYSIMACHUS.

SAtiſne Amyntæ patuit in apertum ſcelus?
Quæ placuit animo pœna? quid fixū eſt? *Ar.* Mori
Lyſ. Petit hæc nocentem pœna, te ſolus manet
Labor ultionis. *Arſ.* Namque, cur vitam amplius
Hic demorer? tibi gravis, Agathocli tuo
Inviſa, nato vilis. *Lyſ.* Et ſpiras adhuc
Devota Diti victima? id patitur parens?
Ag. Nihil hic, nec auſus facere, nec potuit, pater:
Imponit. *Lyſ.* Ecquis ergo ſe fingit reum?
Uter eſt? Amynta? nate? quis veſtrum innocens?
Agite. Tacetis? Ergo ſic factus ſibi
Repente diſpar animus extremum exuit
Penitus pudorem, ſceleris ut laudem ambiat?
Nec innocens velit eſſe, ne prodat reum?
Am. En prodo. *Ag.* Siſto, genitor. *Am.* Inimicū vides.

Agath.

Agath. Nego pater. *Lys*. Perire menti ſedet,
Hunc ergo jam refelle, te ſontem proba.
Ars. Sontem probarunt ſpolia: quid verbis opus?
Lys. Probat innocentem teſtis, & facti comes,
Auctorque Amyntas. *Ars*. Sponte dum affirmat ſuũ,
Suum negat ſcelus eſſe: ſe nullus reum,
Qui ſit reus, fatetur. *Ag*. In amante haud recens
Dolus eſt: amici ſuſcipis culpam innocens.
Lys. Quid ad hęc, Amynta? *Am*. Solus ut fratrẽ oderã,
Perimere potui ſolus: & ſcelus haud novum eſt,
Ag. Sat amor Amyntæ patuit, ut pateat dolus.
Am. Sat & in Seleucum livor, ut pateat ſcelus.
Ag. Amare qui ſic potuit, haud quicquam hunc pudet.
Am. Odiſſe qui ſic potuit, haud quicquam hic timet.
Ag. Scelus amor adimit. *Am*. Odia me ſontẽ arguunt.
Ars. Tamen Agathoclis quamdiu occultum fuit,
Tuum tacebas facinus. *Ag*. Hoc quidquid tibi eſt
Sceleris, pericli peperit hoc noſtri metus.
Am. Sed & hæc pericla meus hic in fratrem furor,
Mea iſta peperit dextra. *Agath*. Non eſſes reus,
Niſi miſer eſſem. *Amynt*. Nec miſer pariter fores,
Niſi reus eſſem. Scelere nunc gemino obruor;
Feci ſcelus, tacuique: nec primo alterum
Levius: priore frater occubuit; prope
Perit amicus altero: hoc præceps manus,
Hoc tarda fecit lingua. Quod fecit manus.
Revocare quando non licet; ſaltem hoc date:
Sarcire ſegnes liceat ut linguæ moras,
Tacitumque tandem prodere in lucem nefas.
Lys. At nonne te paterna nolentem impulit
Violare juſſa? *Ag*. Fateor. *Am*. Ut primum hoſticas
Tenuimus acies, nonne ſemotum prior
Vidi ipſe fratrem. *Ag*. Fateor. *Am*. Oſtendi prior,
Geticumq; regem finxi. *Ag*. Et hoc fateor. *Am*. Prior
Invaſi, & enſe latera transfixi. *Agath*. Nego.
Intactus à te periit: hoc totum meum eſt.
Amynt. Contra ipſa teſtor certus hoc in me cadit.
Ars. Ah! precor, amantis verba ne imponant, cave.

Lys.

Lys. Piget morarum, mittere ambages placet.
Erumpe latebris, hostis: hostilem explica
Palam furorem, penitus & vultum indue.
Age, parricida: quisquis in fratrem es reus,
Reus in parentem surge. Quid cessas, iners!
Prius esse timidum decuit: effrontem modo
Decet esse. Loquere, sic rogo, & jubeo ultimum
Reus es, Amynta? *Am.* Sum reus. *Lys.* Mortẽ rog
Am. Rogo. *Lys.* Morieris. *Ars.* Ecquis Agathocle
Ag. Reus.
Ar. Fratrem enecasti? *Ag.* Solus. *Ar.* Et cædem pat
Impune tulerit? *Lys.* Non feram. Ignotus fuit,
Notusne frater? *Amynt.* Certa se noto imbuit
Cruore dextra. *Ars.* Perfide! *Ag.* Occidi, pater.
Lys. Sed veste captus barbara. *Ag.* Occidi, *Lys.* I
scius,
Incautus: hanc te nullus in cædem furor,
Odiumve rapuit fratris. *Ag.* Occidi: ad necem
Satis est. *Lys.* Propago degener! dirum genus!
Sic, sic meorum exempla gestorum appetunt,
Sic me sequuntur? Ecqua pars vitæ, quotus
Et tot triumphis, monstra facinorum hæc potest
Docuisse? Sic, sic pergite, & claram indolem
Probate factis: gloriam & laudes meas
Cumulate, & aliquid facite propter quod patres
Vos gaudeant genuisse. Sic nempe inclytum
Atavisque dignum funus effusis juvat
Ambire votis. Ultimum heroum decus,
Sceleri immori, turpique lictoris manu
Profundere ultro spiritum. Id uterque expetit?
Uterque reus est pariter? & uterque occidet.
Ars. Occidet Amyntas, quod suum ob facinus ni
Quod nimium amavit, quod fidem impendit reo
Quod & alienæ sponte se culpæ inserit?
Hanc tu mihi tibique vindictam paras,
Nec iniquus ultor? *Agath.* Solus has merui vices,
Solus tenebris debeor: saltem hoc sibi
Regina quod amet habeat: hunc orbæ unicum
Re-

Relinque, genitor, unde se matrem sciat.
Am. Quo regna recident? digna quæ sceptrũ manus
Tractabit; hic si pereat, & de te nihil
Ultra supérsit. *Lys.* Quando sic votum est mori,
Levis est utrique pœna, graviorem paro:
Vivetis. *Ars.* Et sic, sic datam exolves fidem?
Sic execrato sanguine errantem pater
Fraudabis umbram? victor interea Deos
Homicida ludet? hoc feram? *Lys.* Et nullum tibi,
Mihique supersit columen? & præceps furor
Quidquid tuum est meumque momento eruat?
Et hoc feram? sed statue, quem feriam? jube.
Ar. Qui dignus est. *Ly.* Ostende. *Ar.* Jam patuit satis,
Am. Finem hic laborum jugulus, hic pacem dabit:
Abrumpe, reseca: funeri tantum eripe
Natum immerentem. *Ars.* Pergis infandum caput!
Immane! Nam cur deinde te natum vocem?
Meum abdico. I nunc, si lubet, morere. Ah! pudet.
Meum esse probat hic gemitus. Ejuro tamen.
Si conjugi sævire, si nato placet:
In me, in me uterque sæviat: me me inferi,
Me vindicabunt cœlites.

SCENA VI.

Lysimachus, Agathocles, Amyntas, Cassander, Charilus.

LYSIMACHUS.

VElle arduum est,
Ubi voluisse nequeo, quin fiam miser.
Hostem intuor, nec video: quod coram est, palam
Non est tamen: quo crimen ostentat magis,
Hoc se tegit callidius: aspectum fugit,
Dum incurrit oculis: nullus est hostis super,
Victima Seleuco nulla; quod gemina est. *Ag.* Pater,
Si vivo... *Lys.* Abite: conjugem & patrem arbitrum
Causa hæc recusat.

SCE-

SCENA VII.

Lysimachus, Cassander, Charilus.

LYSIMACHUS.

VEstra nunc regi fides
Probanda, proceres: Qui premat casus, vides.
Ubi sim malorum, Charile. *Char.* Sic video: at dol
Quodcumque gravius esse remedium malo.
Cas. Incerta quando cuncta nutantem hinc ferunt
Atque inde mentem; nec reus constat satis:
Hoc fruere dubio, vivat. *Lys.* Obstrinxi fidem:
Hanc uxor, hanc Seleucus, hanc repetunt Dei:
Hanc ipse repeto. *Char.* Repetat & conjux licet
Et natus; hanc nec jura, nec cœlum exigit:
Et quem latere patitur, absolvit reum:
Lys. Cadam ipse natos inter, ac terræ intimos
Subibo hiatus ante, quam probrum hoc feram:
Mihi nec inulto pronus occumbet dies.
Deliberatum est. *Cas.* Quando sic animo sedet,
Nisi quid videtur potius, inveni viam:
Tentanda caute est. Fingit alteruter suum,
Facinus amici quo tegat: quidquid doli est,
Dolo eruendum. Morte damnatum alteri
Socium esse refero: quando sic fatum tulit,
Nec jam ulla misero restat ad veniam via,
Salusque periit omnis; in apertum eruat
Scelus omne, larvam ponere ut demum audeat,
Et inane facti nomen abjiciat rogo.
Tum deinde verbis alter, & paribus dolis
Erit occupandus. Exitum si fors dabit,
Sublatus error: cura sin cassa excidet,
Secura tamen est. *Lys.* Agite, sic fieri placet.
Facti modum seriemque nunc intus simul
Accipite, & omnem penitus huc animum date.

ACTVS

ACTUS QUINTUS.

SCENA I.

Agathocles, *Cassander*.

CASSANDER.

NAm quo impotens sic raperis? *Ag.* Absiste, ad patrem.
Adire certum est. *Caß.* Nil agis, jacta alea est,
Nullus & Amyntam funeri eripiat Deus.
Ag. Tentabo. *Caß.* Patris nempe procerumque irrita
Judicia facies? *Ag.* Nam quis hoc leviter ferat?
Morti innocens damnatur, eripitur reus.
Caß. Procul ista mitte, nullus errori amplius
Dubioque locus est: certa res: unum hoc peto,
Fateare: jubet hoc genitor, hoc proceres rogant:
Certi tamen, quamcumque te in partem feras,
Urgere porro cœpta. *Ag.* Si cœpta exequi
Est animus, ultra quid rogant? quid me irritis
Precibus fatigas? *Caß.* Sobolis ut mortem æquius
Saltem ferat noverca, & injusto sibi
Judicio Amyntam desinat raptum queri:
Quod jam liquet, fatere. *Ag.* Nequicquam auribus
Obloqueris: hoc noverca quod queritur, queror:
Me me parenti sisto. Quod nulla queas
Vi facere, stultum est persequi: ulterius moras
Non patior.

SCENA II.

Agathocles, *Cassander*, *Charilus*.

CHARILUS.

ADitum rex vetat, princeps: gradum
Hic siste, *Ag.* Charile! *Ch.* Denique imponi exitum
Cau-

Causæ placet: precibusque quam faceres, moram
Omnem amputare. *Agath.* Mene sic ergo ejici?
Permitte, Charile. *Char.* Doleo: sed regis nefas
Violare jussa. *Agath.* Lentus ut amici necem
Spectator oculis hauriam! hoc jubeat pater,
Et obsequentem speret? At Amyntam alloqui
Saltem supremum dabitur. *Charil.* Et vetitum est
Agath. Quid hoc!
Mihi nec amicum adire, nec patrem li
Me vivere ultra quin vetat potius pater?
Feram æquius. Prohibere si pergis, cave:
Si vivo, rex sum, Charile: nec regum caput
Impune ludo est. Abiit. Ah! quo me invida
Sors adigis?

SCENA III.

Agathocles, Cassander.

CASSANDER.

AUde stare, & obfirma malis
Animum. *Ag.* Rogo, Cassander, ad patrem redi:
Nati querelas defer: indomitum prece
Lacrymisque flecte pectus: aut aditum impetra,
Aut ... *Cas.* Spes inanes concipis: num sis reus,
Fatere, jussis pareo. *Ag.* Ah! quid me rogas?
Crudelis es. Per si quid antiqui precor
Tibi est amoris: pignus extremum hoc peto,
Adi parentem. *Cass.* Cogis: at frustra labor
Nisusque recidet omnis. *Agath.* At frustra licet,
Leve hoc amico tribue solamen. *Cass.* Volo.

SCENA IV.

AGATHOCLES.

ABiit, abunde est; liber ejectis amor
Sibi vacet unus arbitris, unus mihi

Fe-

Ferat opem. Amynta? vincis, & fatum innocens
Meum occupas: at certa ſic nondum, ut putas,
Tibi palma: fixum eſt rapere,meritumq; hac manu
Mihi vindicare mortis ereptæ decus.
Morere Agathocles, morere: quas ſuperi negant
Homineſque, pœnas quære: ne inſontem pater
Perimat, nocentem perde. Sic cæco eximes
Scelere parentem, ſic tui pœnam feres:
Et amicum iniquæ forte ſubduces neci,
Vel antevertes. Morere. Quid dubitas adhuc,
Deſertus, exſpes? Vita quid miſerum juvet,
Pereunte amico? Facinus hanc noſtrum exigit:
Hanc frater, hanc noverca: ſic cogit pater,
Jubet amor: his obſequere. Si ferrum deeſt,
Digito alligatam jamdiu mortem geris:
Dabit hic, quod optas, annulus: clauſum ebibe
Avidus venenum. Munus o dignum, annule!
Pretioſe amantum nexus! hos quando nequis
Conjungere ultra, divide; & memet piæ
Conjunge morti: fœdera Agathoclem hæc decent,
Placentque miſero ſola: nunc mortem implica
Membris, & imis penitus infunde oſſibus.
Proceres ſilentum, voſque fraterni, precor,
Adeſte manes: tuque, ut noſtræ appetens
Noverca vitæ: noſtra ſe vobis dicat.
Anima, vovetque: quoque ſit cunctis ſatis,
Non omnis unum vita per vulnus fluit,
Lenti perimus: omnis hac error nece,
Una hac luatur, ſi quod admiſſum eſt, nefas.
Et tu parens, ubicumque pœnarum inſcius
Latitas mearum: ſi tibi........

SCE-

SCENA V.

Agathocles, Phædima, Cephalus.

CEPHALUS.

AH! princeps, fuge.
Ph. Recede. *Ag.* Nam cur Phædima! *Ceph.* Huc celeri advolat
Regina gressu, cæcus hanc agitat furor,
Te petit. *Ag.* Eamus obvii. *Ceph.* Ah! tantæ preco
Occurrere iræ parce. *Phæd.* Da primo brevem
Locum impetu: mox ira subsidet. *Ag.* Jubes
Fugiam? *Ceph.* Saluti provide. *Ag.* Sera objicis.
Consilia. *Ceph.* Quamvis sera, ne spernas sequi:
Trepidi rogamus. *Ag.* Quæro, quam fugere admon
Phæ. Heu! quis procellæ, ni fugis, turbo immine
Ceph. Regina natum funeri addictum putat,
Natum alloqui prohibetur, ad regem irritis
Aditum requirit precibus, è thalamo gradum
Corripuit amens, huc ruit. *Phæd.* Quid si obvius
Occurris? omnis oppido periit salus.
Quid non, gravi dolore regina impotens,
Despecta mulier, mater orbata audeat?
Agath. Frustra immerenti consulis.

SCENA VI.

Agathoc., Cassander, Phæd. Cephal.

CASSANDER.

VAtes fui.
Idem parentis usque sibi constat furor,
Negat moveri precibus. *Agath.* Inveni modum.
Poterit moveri. Mox reum, ut jussit, sciet.
Ceph. O læta patri verba! *Caff.* Quid tardas! a
Reum

Reum fatere. *Phæd.* Cephale, reginam, ocius
Cohibe furentem. *Agath.* Sinite me aſpectu frui:
Me me innocentem noverit.

SCENA VII.

Agathocles, Arſinoe, Caſſander, Cephalus, Phædima, Milites.

ARSINOE.

NAtos parens
Ulciſcar: ipſa perſequar ferro nefas.
aſſ. Abſcede, princeps. *Ar.* Cedite ignavum geuns,
Diræ miniſtri cædis. *Ag.* Agathoclem vides.
Ar. Video cruentam cædè geminata manum.
Ag. Luere paratam facinus. *Ar.* Ubi frater jacet;
Ubi amicus? *Ceph.* Eſt utrique proviſum, ut decet.
Ar. Periere uterq; *Caſ.* Loquere, nunc animũ exhibe
alam innocentem. *Ag.* Fata jam impleri juvat.
Hoſtem putaſti ſemper: ultores Deos
tteſtor, hoſtis non fui. Frater quidem
gnotus à me cecidit: erroris tamen
œnam expetivi ſponte, votiſque ambii:
ater negavit. *Ar.* Proditor! mortem expetis,
t vivis! Apage pectoris ficti dolos:
Mortem negare nemo cupienti poteſt.
ater negabat: vivis? ut poſſes mori
tis erat. Ipſa hac fuerat utendum manu:
e te innocentem ſponte quæſita nece
alam probaſſes. *Ceph.* Subitus ut vultum occupat
ebetatq; languor! *Caſ.* Deficis, princeps. *Ceph.* Cito
uc aliquis. *Ag.* Et regina, nunc demum innocens,
e teſte, te ſum judice: hæc mortem manus
egante reperit patre. *Caſ.* Quid loqueris? ſtatim
uc Cephale, regem. *Ag.* Morior. *Caſ.* O ſuperi!
Agath. Pater
enuit precantem audire, morientem audiat.
rſ. Quæ monſtra video Phædima: hinc retro pedem
eramus. *Agath.* Ecquo refugis! an vel ſic tibi
on placeo? regno fruere, dum fratrem ſequor.

SCENA VIII.

Lysimachus, Arsinoe, Agathocles, Cassander, Cephalus, Phædima, Milites.

LYSIMACHUS.

PRoh fata! nate quid agis! *Ag.* Ulciscor patrem
Lys. Immitis! atrox! hic tuum agnosco scel
Ar. Meum esse decuit. *Lys.* O novercalem manu
Ag. Nihil illa peccat, genitor: auctorem vides:
Mortem ille peperit annulus. *Lys.* Vive, aut jube
Mori parentem. *Ag.* Vita me faceret reum,
Mors innocentem. *Lys.* Sceleris expertem scio:
Quis te huc adegit! *Ag.* Ipse, dum mortem mihi
Merito recusas, immerentique irrogas.
Quod mihi negatum, quæro, quod datum alteri
Eripio. *Lys.* Vive, vivit & Amyntas. *Agath.* Ne
Damnatus insons. *Lys.* Ficta quæcumque hæc put
Integra res est: mox tibi salvus, valens
Aderit.

SCENA IX.

Lysimachus, Arsinoe, Agathocles, Amyntas, Cassander, Cephalus, Charilus, Phædima.

AMYNTAS *inter militum manus.*

AMice, siste, dum fati com
Accedo. *Arsin.* Superi! sic mihi natus redit.
Scelerati! *Ag.* Amicum sic mihi reddis, pater?
Am. Sic te reviso! *Ars.* Nate! *Lys.* Quis letũ intul
Quis pectus ausus fodere? *Char.* Se propria manu
Confodit ipse. Jam neci Agathoclem ratus
Te sic jubente deditum, vano Deos
Gemitu fatigans, ultimò Agathoclem vocat:
Mili-

Militis in enſem rapitur, ac dicto ocius
Viſceribus altam penitus immergit necem.
Ag. Amynta! *Am.* Agathocles. *Ag.* Tene complector. *Amynt.* Mei
Pars melior? ergo ſic peris! *Agath.* Sic me jubes
Perire, dum me funere ereptum cupis:
Dum te nocentem fingis, ut ſontem tegas.
Dolos amantis profer, & vanum ſcelus
Fatere. *Lys.* Fare! *Am.* Quid rogas! *Ag.* Mortem aſperas
Crudelis? *Ars.* Heu me! *Ag.* Dure, quid nectis moras?
Amynt. Fateor: amici vita quo ſtaret, reum
Me finxi. *Ag.* Amynta, jam libens morior. Vale.
Amynt. Vale. Dolori ponit hic finem dies,
At non amori. *Char.* Spiritus labris fugit.
Periere. *Lys.* Tonat hic vultus: aſpectum tui
Nec ſceleris horres, dura! an expletus ſatis
Furor eſt? cruoris an ſatis? nato patrem
Coniunge: regna ſi juvant, regna eripe;
Si ſanguis, animam tolle. *Ars.* Quid doleam prius,
Quid deinde miſera? filium? Agathoclem? tuos,
Meoſne luctus? *Lys.* Nil leves gemitus moror.
Nil iſta repeto. Repeto progeniem pater,
Et geminam: utrãque redde, nam utramque eripis.
Sufficere potuit una tot monſtris dies?
Me tot ſceleribus, me quoque adijciat ſuis
Fortuna: non hoc deneget facinus ſibi:
Penituſque noſtra morte cumuletur furor?

ARGUMENTUM

Astyages futuræ prolis magnitudine per somnu territus, Mandanam filiam Cambysi, Persic generis homini, collocaverat: Cyrum, nepotem ex i suum, ut primum erat natus, Harpago necandu tradiderat: Harpago, quod Cyro pepercisset, filiu epulandum dederat. Harpagus, diu dissimulato d lore, Cyrum jam adolescentem in avum sollcita Movet arma in eum Astyages: pugna iterum con missa capitur: & à Cyro, cæteris regni partibus mu tatus, Hyrcaniæ præficitur.

His per fabulæ licentiam duo adjicimus. I. *Cam bysem, Cyri patrem, in vincula traditum ab Astyage banc unam fuisse Cyro, instigante matre, defectio nis causam:* II. *Cyrum, grati animi causa, Palmy ram Harpagi filiam conjugem duxisse.* Ex Herodo to & Justino.

PERSONÆ.

ASTYAGES, Rex Medorum & Persarum.
MANDANA, Astyagis filia, Cambysis uxor.
CYRUS, Mandanæ & Cambysis filius.
HARPAGUS. Cyri altor, & exercituum ductor,
PALMYRA, Harpagi filia.
TAXILUS Harpagi affinis.
ARSAMUS, cum Astyage captivus.
MEGABASUS, Princeps Chaldæorum.
ARIBAS, Præfectus palatio.

SCENA PERSEPOLI.

CYRUS

CYRUS TRAGOEDIA.

ACTVS I.

SCENA PRIMA.

Mandana, Palmyra, Aribas.

MANDANA.

QUæ vota facimus, Palmyra? ancipites Deos
Quo mentis æſtu, qua fatigavi prece,
Dubia ipſa & amens? Fallor, an pacem irriti
Cecinere vates? dum riget belli furor,
Dum pertinaci pugna conſeritur manu.
Palm. Sunt illa ſuperum verba, ſtat verbis fides.
Mand. Immota; ſed quam cæca, quam fallax fides?
Pacem loquuntur, cædem & interitum time.
Superum ille mos eſt, has in ambages amant
Compellere homines fata, malecautum genus.
Palm. Ne ſæva metue fata, nec ſortes Deum;
Nil merita plecte. Juſtus hos angat timor,
Quos mordet animus, quos ſcelus pœnæ admonet.
Confide, Cyrum digna fortunæ comes
Teget ipſa virtus: crimen Aſtyagem opprimet.
Mand. Perge ominari, virgo. Sic ſponſam juvet
Bene velle ſponſo: patre ſic natam Harpago.
Optare duras deceat Aſtyagi vices.
Tibi conſtat animus: certa ſpes, certus timor.
Hinc hoſtis, inde ſponſus; hinc odium, hinc amor,
Tibi pugnat. Anceps interim & voti & metus,
Utrique metuo, ſpe trahi neutra audeo. [trem
Pal. Hoſtine metuis. *Ma.* Hoſtis, at pater eſt *Ar.* Pa-

Sese probavit nempe, qui Cyrum novus
Prolis futuræ tortor addixit neci,
Vel ante vitam: regia qui te exulem
Fugavit aula: qui gravi Persas jugo,
Tuumque iniquis conjugem vinclis premit.
Mand. Ut patris animum, patris ut morem exuat
Pater est. *Palm.* At ille quem patri adversum objici
Non gnatus, hoc amore non dignus mage est?
Mand. Uterque dignus. Hinc modum nescit timc
Pugnatur. Uno tota momento salus,
Et summa nutant fata: sed quoquo cadant,
Occidimus. Instat certus hinc illinc dolor,
Et par utrimque. Quidquid hoc bello perit,
Mihi perit. Ecquò vota convertam? Deos
Nato apprecabor? patris in cladem aspero.
Patri faventes invocem? in natum feror:
Nata in parentem, mater in natum impia.
Palm. Non sic dolebas ante, nunc serus dolor:
Hæc bella postquam Cyrus, hanc pugnæ aleam
Per te vocatus adiit: hæc animo prius
Decuit videre. *Mand.* Vidi, & incassum horrui:
Vindicta placuit. Raptus ut primum fuit
A patre conjux, carcere ut clausum audii;
Exarsit ira pectus, in patrem impotens
Me rapuit ardor, vindicem armavi manum,
In avum nepotem compuli: hinc totus flagrat
Et queritur orbis. Cladis hoc, quantum vides,
Una peperisti, facinus hoc totum tuum est,
Mandana? *Palm.* Tene nobilis facti piget,
Et vindicati conjugis? *Mand.* Factum placet
Juvatque: nec, si liceat, infectum velim.
Egone immerentem vincla Cambysem pati
Uxor tulissem? Decuit ulcisci, & decet,
Vel in parentem. Non, quod ulciscar, queror:
Quod cogar, & quod deceat ulcisci, id queror:
Quod nec marito fida, nec possum patri
Simul esse. *Arib.* Nam cur te patri fidam negas?
Pars prima fidei, arcere meditantem scelus.
Ne pigeat arcuisse. Mox idem æquior
Mitescet; integramque laudabit pater,

Quam

Quam nunc dolore victus accusat fidem.
Mox bella cedent. Sin minus, parce obvias
Fatis manus injicere. Non satis est mali,
Tunc esse miseros, cum sumus? *Mand.* Necdũ putas
Miseram esse? Nulla spes mihi aut votum est super;
Nisi victus iterum, cæsus, aut captus pater?
Hanc spem vocas? *Ar.* Sperare quid par sit, redux
En ipse læto Taxilus vultu admonet.

SCENA II.

Mandana, Palmyra, Taxilus, Aribas.

PALMYRA.

AGnosco, superi: salva res. *Mand.* Salvus redit
Victorque Cyrus: video. Num salvus pater?
Effare. *Tax.* uterque salvus, & uterque huc brevi
Coram aderit. *Mand.* Etras Taxile. Astyages, ais,
Et Cyrus aderunt; Expedi nodum, explica.
Tax. Huc ambo referunt, Cyrus, Astyages, pedem:
Hic victus, ille victor. Hic Cyri manu
Fremente frustra milite ereptus neci:
Ille hoste victo, plus tamen salvo inclytus
Astyage, lauro duplici & spoliis ferox.
Mand. O læta pacis omina! o Divum fidem!
Tax. At non paratu facilis, aut pretio levi
Redempta laurus: largus hanc tinxit cruor,
Et utrimque multa Medus & Persa invicem
Anima litarunt: in necem totis itum est
Agminibus, idem Martis hinc illinc furor.
Non ordine ullus cedere, aut fractus mora
Remittere iras: nil fugæ aut merui datum.
Quo quisque læsus, hoc & incubuit loco
Cadavere ipso pertinax. Longum stetit
Sors dubia pugnæ: donec effræni impetu
Molitus aciem rumpere, in nostros equo
Invectus equites, reperit Astyages viam.
Coaluit agmen subito, & inclusum premens

Late ingruebat. Jacuit Astyages solo,
Frustra arma in hostem & segete confixum ærea
Clypeum coruscans: multa mors circum iminet:
Cùm voce præceps intonans, media advolat
Per tela Cyrus: precibus, imperio, minis
Inhibet furentes, dextera fessum erigit.
Decedit ægrè turba, victorem increpans,
Fraudata regis sanguine. *Palm.* Hac macte indole
Magnanime princeps. *Man.* Sic bene Astyagē dom:
Sic, & se, & hostes vincit. Hoc demum exitu
Confecta res est? Rege spoliatos greges
Aut gladius, aut incerta disjecit fuga?
Tax. Steterunt in armis. Mira, sed vera accipe.
Ut prima regem fama captivum tulit;
Simul alta (casus hic, putem, an fatum fuit?)
Victosque victoresque compressit quies.
Siluere utrimque castra, detumuit furor. [soni
Man. Quæ monstra narras? *Tax.* Nō tubæ admonu
Finem esse pugnæ. Sponte sibi cædem negat
Librata in ictum dextera, atque hosti volens
Ignoscit hostis. Mox & ordinibus pares
Spatiisque, retro signa, non vultus ferunt.
Stant limite arcto dissiti: quantum satis,
Ut necdum amicos esse, nec socios putes;
Sed mox futuros. *Palm.* Sic brevi superi annuant.
Mand. Subit ecce victor.

SCENA III.

Cyrus, Mandana, Harpagus, Palmyra, Taxilus, Aribas, Milites.

CYRUS.

PAtris ultorem voca,
Tuumque, mater. Parva vincendi fuit,
Magna obsequendi gloria. *Mand.* O quantum decus,
Es, nate, matri: quantus at mater tibi
Paterque labor est. *Cyr.* Decoris hic fons est labor.
Nec

Nec me ſuperbum pugna, ſed pietas facit.
Te ſpectat ea laus, Palmyra: hanc palmam hoſtibus
Iubente matre, Palmyra hortante abſtuli,
Et utraque amante. *Palm.* Dona ne ignores Deum.
Quod tantus hodie es, nec ego, nec fecit parens:
Fecere ſuperi. *Cyr.* Fecit & ſuperum Harpagus
Miniſter. Hæc me funeri eripuit manus,
Eadẽ triumphum peperit. *Har.* Hæc pro te hactenus
Quæcumque feci, levia, nec meriti loco
Numeranda, princeps. Quod modo in luce omnium,
Monitis tot annos penitus imbutus meis,
Per te ipſe facies; laudis hoc unum eſt caput,
Merita illa mea ſunt. *Mand.* Harpage, everſæ domus
Regnique columen: miſera cum nato parens
Servata per te eſt: perge, Cambyſem eripe,
Reſtituis omnes. *Harp.* Captus Aſtyages viam,
Facilemque duris exitum rebus dabit.
Cyr. Experiar, iratumque mulcebo prece.
Mox aderit: hoc tu, mater, aſpectu abſtine,
Dum primus in nos detonet capti furor:
Placidum reviſes melius. Hanc in me obſecro
Depone curam. *Mand.* Cedo. Tu, ſtudio patris
Attende, ne quid in ſenem pecces nepos.

SCENA IV.

Cyrus, Harpagus.

HARPAGUS.

DUm turba ſpatium, dum moram Aſtyages facit;
Mihi pauca tecum. *Cyr.* Fare, moderare, impera.
Har. Quo nunc loco ſtes, Cyre; qui nunc ſis, vide.
Non ille opaca nocte diſſimulans genus
Ovilia inter patria, vel inermi fuga
Triſtes iniqui regis eludens minas,
Reſideſque Perſas ſupplici accendens prece.
Nunc è latebris publicam in lucem erutus:
Tot in arma tractos, tot triumphatos jugo
Populos coercens: latera terrarum ultima,

Seu Marte, sive Martis amplexus metu:
Ubique notus, vivere obscurus nequis.
Tibi fama latebras clausit. Impune improbus,
Probus esse gratis, non potes. De te arbiter
Censebit orbis; te penes, recte, an secus.
Nunc proinde purus labis, & famæ integer
Expende, quid te facere conveniat, virum
Arbitria, & ævi probra metuentem ultimi.
Cyr. Quid me jubes? exprome. *Ha.* Proposita exequ
Promissa facere, reddere obstrictam fidem.
Quam sæpe testes invocans pacti Deos,
Te non inani gloria incensum rapi,
Non regna bello petere, sed vinctum patrem,
Jurasti ad aras! Verba sunt: factis modo
Locus est, Triumphat Cyrus, Astyages jacet:
An sorte uterque dignus, hinc primum exhibe.
Cyr. Exempla dabimus, Harpage: atque orbi palam
Quam sordet animo fragile regnantum decus,
Lux ista faciet. Operis hic censor sede.

SCENA V.

Astyages, Cyrus, Harpag. Milites.

ASTYAGES.

UBi prædo? ubi hostis? Te ne, scelerate, intuor
Cyr. En adsũ, in omne promptus obsequiũ nepo
Astya. Qui sim, vide? has frontis agnoscis notas?
C. Agnosco. A. Perduellis! C. Et veneror. A. Manu
Agnoscis? has tu vinculis habiles putas?
Quid lentus hæres? vincla morituro injice,
Humeros seniles stringe. Per populos trahar,
Mea fata vinctus & tuum ostentans nefas,
Documenta regum liberis. *Cyr.* Mene has manus
Onerare vinclis? sceptra molire, ut soles,
Et liber, & rex. *Ast.* Liberum & regem vocas?
Ubi regna! *Cyr.* Tua sunt *Ast.* Et mea impune eripis?
Descende, purga solium, inassuetam impio
Depone cidarim capite, furtivum decus.

Cyr.

Cyr. Depono: patrem redde. *Ast*. Deponis, patrem
Si reddo. *Cyr*. Fax hæc una bellorum fuit.
Nec me imperandi cæcus armavit furor,
Sed ſancta pietas. Vicimus: regnas tamen
Viviſque. Quicquid ſorte victoris meum eſt,
Pretium parentis accipe. Hunc tenuem, precor,
Duplicis triumphi ne mihi fructum invide.
Vel cadere regno, patre dum potiar, lucrum eſt
Ast. Magnifica verba! juvenis animoſam indolem!
Audire probra libuit, & frontem pati.
His te nefandus transfuga inſtituit dolis,
Has docuit artes. Tune, tu regum audeas
Subire vultus, proditor? *Harp*. Quem nil pudet
Feciſſe inique, nec Deum vultus timet.
Nil ſcelera verbis purgo: quæcumque exprobras,
Superi probarunt facta: plus ſatis eſt probo.
Ast. Etiam ſceleſtis umbra virtutis placet.
Tyranne, non ſic ludimur. Quanta imperi
Illecebra, quam profunda te ſtimulet ſitis,
Pervideo. Sponte purpuram nuſquam exuit,
Induere quiſquis potuit. Hanc prædo indue:
Me me catenis obrue: ex æquo interim
Tuus ille genitor vinculis preſſus gemet.
Cyrus. Utrimque potius, vincula utrimque excidant,
Quo me obſtinatus adigis? *Ast*. Et qua me irritam
Spe paſcis? agendum, quos dabis Pacti vades?
Cyrus. Quos nemo fallit, vindices pacti Deos.
Ast. Dum ſceptra conſtent, quippe curantur Dei!
Mihi crede, meus es ingeni novi indolem,
Quo ſint loco tibi ſceptra, quo numero fides.
Mihi certa mors eſt. Avida quo vota impleas
Cura expeditus & metu, patrem cupis
Poſt regna rapere: regna potuiſti, patrem
Non poteris: una hæc me penes certa ultio.
Cyr. Non potero? & ultra ſtare quis contra audeat:
Quis mihi parentem tegere? quæ mundi plaga,
Quæ nemora, quæ vis mœnium, aut altæ queant
Subducere arces? Iſta quid poſſit manus
Scis ipſe, & orbis ultimum audivit latus.
Confide latebris: gladius inveniet viam,

Aut faciet. *Ast.* Aude, perge: quid facto moræ est;
Scrutare mundi viscera, eversos solo
Montes revelle, mœnia in cineres rue:
Nec sic repertus genitor effusas male
Pensabit iras. Jamdiu in tuto est: manus
Hunc fida procerum, regis intenta in vices,
Habet sub ictu Trade carnifici hoc caput,
Absume corpus ignibus, ferro seca:
Funus reponent funeri, & pœnas pari
Numero rependent. *Cyr.* Ah precor! diræ omina
Occinere mortis abstine. Regna diu
Felixque vive. Certa te mundi quies
Salusque penes est: annue, & promptos habes
In jussa: sceleri occurre, dum nobis scelus
Adhuc inausum est. *Ast.* Nempe nil ausum est, ais:
Age parricida: populus in regem excitus,
Direpta ferro Media, effuso natans
Cruore tellus illa quæ manibus paras
Humerisque vincla, quas & intentas minas:
Quo nomine ista, scelere si careant, vocas?
Cyrus. Mitescet animus: alia, quæ valeant, paro
Remedia. *Harp.* Socii, ducite: & vigili locum
Ambite turma. *Ast.* Præmium expecta, Harpage:
Mox, cum dolebit vulnus, agnosces manum.

ACTUS SECUNDUS.

SCENA I.

Astyages, Megabasus.

ASTYAGES.

ETiam paternos impia affatus petit?
Feram loquentem? *Meg.* Flebit, hoc saltem feres.
Asty. Inane munus lacryma, muliebris dolus.
Megab. Et lacryma superos flectit, & flectet patrem.
Asty. Patrem negavit, abnuit: patrem exui.
Megab. Pone odia, facile patris affectum indues.
Tua te pericla non movent? fessi labor

Te

Te moveat orbis, moveat effusus cruor,
Flos gentis acie cæsus, hodiernæ recens
Imago pugnæ, vinculis tecum obruta
Præcipua regni capita. Quid poscat locus
Et ratio, dicat ille conspicuus fide
Durique tecum particeps fati Arsamus.

SCENA II.

Astyages, Arsamus.

ASTYAGES.

TEn' care juvenis, digne cœptorum comes,
Vinclis onustum video. *Ars.* Non ferrem Deos
Mihi æquiores, quam tibi. Votum fuit
Te cadere capto: parte votorum excidi:
Mori negatum est, vincla concessum est pati.
Ast. O me beatum, si tibi multos pares
Numerarē amicos! *Ar.* Quot modo in castris habet,
Tot fida numera corda; tot, pro te necem
Oppetere; pro te prompta, quodcumque est, pati.
Ast. Trepidos, inertes loqueris, assuetos fuga
Victoriam hostis prodere? hanc laudas fidem?
Arsam. Laudo ipse testis. Absit hostilis dolus,
Laudabis. Acie captus, & victam doles
Aciem? triumphum Cyrus insultans canit?
Dolus est. Utrimque fessus ancipiti exitu,
Non victus hæsit miles: utrique occupant,
Sua castra, limes inter angustus jacet:
Pares utrique cætera, hoc uno impares;
Pacem hostis optat, prœlium nostri appetunt:
Victoriæ ingens omen. *Ast.* Ut me isto omine
Reficis dolentem! Miles infractus malis,
Non rege capto fusus, etiamnum furit
Ardore pugnæ? *Ar.* Proinde, quod fortem decet
Ludibria illa sortis, imbelles minas
Contemnere aude. Gaudeat, vana caput
Sibi fronde cingat hostis; haud dabitur diu
Gaudere. *Ast.* Satis est, Arsame: in tuto sumus.
Leges vicissim victor & ludos dabo.

SCE-

SCENA III.

Astyages, Mandana.

ASTYAGES.

Video madentes irrito fletu genas,
Perfusa lacrymis ora; quæ melius cruor
Sulcaret. Hoc me, mulier, aspectu leva:
Lacrymas coerce. Mene sic mollem putas
Animique fractum, facile quem gemitus doment?
Alia parentis pectori tela admove:
Dudum ista retudit. *Man.* Quod jubes, solus pote
Finem dolori facere. Da finem hunc, pater:
Vel me dolentem sustine. *Ast.* Finem petis?
Ordimur. Instant alia: ne levibus malis
Impende fletus: mox erit tanto aptior
Materia luctu, morte cùm merita occidet
Ille ille caro carior conjux patre.
Aut nullus, aut hic finis. *Man.* Heu, tristes mina
Unde illa fervent odia? tam sterilis fuit,
Tam sæva tellus, conjugem ut nullum mihi
Nisi patris hostem tulerit? Aut cur hunc dabas,
Aut cur amare jusseras? *Asty.* Quippe obsequens
Jussis fuisti? conjugi sic te approbas
Odio parentis? Quæ pater per te induit;
Sunt hæc amoris vincla; quas cœlum horruit,
Quas tota sensit Media & Persis faces;
Hic amoris ardor? Orbis in cineres ruat,
Elementa pugnent: arma furiali impetu
In propria cives viscera, in prolem, in Deos
Patriamque vertant: conjuge erepto, leve est:
Hic omnium instar unus. Ingratum caput!
Patriæ lues generisque! quo serves virum,
Patrem enecas? elidis? *Mand.* Agnosco, pater.
Graviora feci: quicquid objectas, parum est:
Sed sola feci. Fateor, & amavi, & nimis
Fors etiam amavi: si tamen scelus hoc fuit:
Ille innocens, quem plectis; hæc una est nocens,

Cui

Cui parcis. Illam plecte, quæ crimen facit:
Genero innocenti parce; vel crimen doce.
Ast. Crimen patet. *Man.* Non fidus & regi obsequens
Implere studuit jussa; non aula procul
Placida silentem pace continuit domum?
Ast. Crimen parentis, natus. *Man.* Et nati parens
Ego sum: parens uterque si reus est; necem
Utrique, merita utrique supplicia irroga.
Cur cuncta genitor, nulla cur genitrix feret?
Quin penitus æquas fata? Quos junxit scelus,
Et pœna jungat... Si loqui tutum est tamen:
Quod prolis in parente persequeris nefas?
Quid meruit illa, præda quo fieret feris?
Quid tenera facere membra, quid poterant manus?
Ast. Quæcumque patior. Debuit fati reus
Supplicia jam tum luere, ne facti reus
Impune fieret. *Mand.* Nempe nisi Cyrus foret,
Vinclis careres. Nempe nisi mater forem,
Cyro careres. Scelere Cambyses vacat
Cyrusque: feci cuncta, cum mater fui:
Cum tibi nepotem, cum viro natum dedi.
Quid hunc, quid illum, dubius, ambiguus, petis?
Divisa languet ira: collectum hoc sinu
Scelus est, & iras collige: huc toto necem
Immitte ferro: vulnus huc certum inferes.
Ast. Abscede nata. *Man.* Nomen hoc reddis, pater?
Natam vocas? agnosce, te patrem proba.
Deponere hostes possumus; numquam patrem,
Natamque: quicquid sævias; sævis pater,
Et nata patior. *Ast.* Nil agis. *Man.* Per te hos precor,
Quos fletibus perfundo, genitoris pedes;
Per has parentis, quas tremens veneror, manus:
Miseresce genitor. Fletus hic natæ est, preces
Gemitusque natæ. Quid retro vultus refers?
Natam intuere. *Ast.* Timida quo virtus abis?
Quo, quo recedis ira? sic fletu minas,
Sic odia frangat mulier, & memet mihi
Rapiat. *Mand.* Quid ultra est? non adhuc iræ datũ
Odiisque satis est? *Ast.* Vincis, exarmas patrem,
Mandana: conjux dabitur. *Man.* O genitor! *Ast.* Fides
Ut

Ut constet, unum posco. *Mand.* Sed potius jube:
Facilis in omnes advolat jussus nepos.

SCENA IV.

Astyages, Cyrus, Mandana.

MANDANA.

ACcede, nate: regis amplexus pete.
Soluta patris vincula. *Cyr.* Ad sacros prius,
Quod tanta pietas poscit, advolvar pedes.
Ast. Omitte inanes fragilis obsequii notas.
Non levibus hæret apta momentis fides,
Factis probanda est. Vincor, & durum est quidem:
Sed vincor: ira cedit, & patrem obtines.
Nec est triumphi te penes tanti decus:
Penes parentem est. Hæc inexpugnabile
Subegit una pectus, huic rerum salus
Referenda. *Cyr.* Tanto scilicet natum imparem
Operi juvat fuisse, quò facti parens
Laudem referret. Tolle, qui superest, metum:
Nec longiore differ ancipites mora.
Unum hoc precatur filia, hoc unum nepos.
Ast. Unum hoc avus vicissim, & hoc unum pater
Jam repeto: lex hæc unica. Implebis? *Cyr.* Jube.
Ast. Parebis? *Cyr.* Adsum præsto. *Ast.* Cābysem dab
Da te proditorem, sceleris artificem impii,
Regni luem regumque. Quid tacitus stupes?
Cyr. Quo nomina abeant ista, quem certo indicem
Expendit animus. *Ast.* Harpagū ignoras? *Man.* Pate
Quid loqueris? hanc spem feceras? quo te dolor
Avertit? *Cyr.* Hoc paterna stet pretio salus!
Pro patrem vinclis Harpagum dedi velis?
Ast. Et nuptiale fœdus abrumpi volo.
Cyr. Me sancta amoris jura, me jubeas fidem
Violare? *Ast.* Mihi tu Palmyram obtrudas nurum
Cir. Cur perfidum me fieri, & ingratum jubes?
Ast. Cur proditum me vivere, & inultum jubes?
Cyr. Sic perficis promissa? *Ast.* Sic legem accipis?

Cyr.

Cyr. Plus vana temet ira, quam pietas movet?
Ast. Plus Harpagi te cura, quam patris movet?
Cyr. Utriusque moveor sorte. Cambysi, Harpago,
Utriusque dono vivus, acceptam diem
Refero; referre utrique si memorem sinis.
Referre utrique non sinis? neutri aufero.
Tuo peribit scelere, si genitor perit:
Per me haud peribit Harpagus. Statue, ut lubet:
Potest carere Cyrus & regno & patre,
Inermis, orbus esse; sceleratus, nequit.
Ast. Et victus, exspes, hac die Astyages potest,
Hoc spiritu carere; vindicta, haud potest.
Mand. Meliora, genitor; nate, meliora, obsecro,
Consilia: ne vos tantus in præceps furor
Agat impotentes. Nate, tu nimio Harpagi
Amore peccas: peccat & nimio pater
Illius odio: sævit hinc odium, hinc amor.
Tu pone amori, pone tuque odio modum.
Ast. Non odimus sic, odium ut evelli queat.
Cyr. Non sic amamus, amor ut extingui queat.
Mand. Hunc diligas, mi nate: sed patrem magis.
Hunc oderis, mi genitor: at generum minus.
Siletis? Etiam rigida tam justæ preci
Subtrahitis ora? Voce quin saltem increpat
Utrumque tacita, sensibus fixa intimis,
Ipsas movens stimulisque pervellens,
Natura! loquere! sentiat sese hic avum,
Sese hic nepotem... Nate, quod lacrymor, leve est.
Quod ipse patitur genitor, hoc demum grave est.
Illum intuere carceris longo situ
Marcentem, & ægra vincla tendentem manu.
Cyr. Illum intuere, quem neci addictum cupis,
Pro me cruentis filii pastum artubus.
Neque hoc satis? vis ipse post cæsam occidat
Sobolem, salutis Harpagus vindex meæ.
Mand. Ne metue, non sic sæviet: dedi hunc modo
Petit avus: hunc remittet illæsum, scio:
Sic te experitur, sic tui explorat fidem
Obsequii: amori mox & assensum dabit.
Accede, pacis indicem huc dextram admove,

Avi

Avi require dexteram. *Ast.* Huc illam inferat
Populorum iniqua strage stillantem manum,
Nostris superbam cladibus, nostris gravem
Tumidamque spoliis, fœdere infamem impio.
Hanc apage, donec Harpagi abluerit cruor.
Hac nisi calentem cæde abominor manum. [cer,
Cyr. Sic ille placidus? *Man.* Ecquis hanc fructus r-
Quis honor sequetur? *Ast.* Carcere exemptus gen.
Cyr. Alia eximendo restat, & brevior via.
Ast. Age ergo, nostrum fodere quid cessas latus;
Hæc brevior. *Mand.* Ergone efferi intractabiles,
Sic pulsa pietas? sic retro & fas, & pudor,
Abiere? Nam quid tundimus fletu asperas
Cautes, & humili monstra tentamus prece,
Despectæ, inertes? Agite, si sanguis placet;
Si pertinaces tanta facinorum impulit
Animos libido: gravius audendum est nefas,
Quam quod paratis. Ne ruas in avum, nepos:
En mater adsum. Ne petas generum, socer:
En gnata. Cruor hoc sanctior fervet sinu:
Hunc tu dedisti genitor: hausisti hunc, puer,
Cruor hic utrimque vester est: vestrum ocius
Exigite, cæcam melius explebit sitim.
Ast. Huic te relinquo, spectat hoc illum scelus,
Faciet: relinque me mihi. *Man.* Abscedit. Pudet
Iterum moveri: dum pudet, fletu urgeo.
Te te ista pudeat ferre, nec matri obsequi.

SCENA V.

CYRUS.

PVdet, pigetque....Quo feram ambiguus pedem
Qua se arte sceleri casta subducet manus,
Et trepida pietas? Harpagi causam abdico?
Scelus est. Catenis immori patrem sino?
Scelus est. Sacratam Palmyræ abrumpto fidem?
Scelus est. Furenti spiritum Astyagi aufero?
Scelus est. Tot inter scelera perstarem pius?
O tu piorum quisquis es tutor Deus,

Qui

Qui numine arces ſcelera, virtutem imperas:
Cur me innocentis ſtudia ſectantem otii
Rectique cupidum, tot per inſuetas vices
Bellique decora, per triumphales vias,
In hæc facinorum abrupta nolentem rapis?
Cede ergo ſuperis, ſequere fatorum impetum
Inanis æqui cultor. Hoc tecum exige:
Sponſamne, avumne potius, an amicum, an patrem,
Deceat perire: quis tuum mereat magis
Primum eſſe crimen. Quid tamen primum loquor?
Hæc ipſa belli decora, quæ memoras; avo
Direpta victo ſpolia, non crimen putas
Habere? Sic eſt: ſceleris admiſſum eſt ſatis
Sceleratus ut ſim: pergo, qua pronum eſt iter.
Bis eſt ſceleſtus, ſcelere qui incepto abſtinet.
Sponſa, avus, amicus pereat: huc uſque impius,
Pius eſſe tandem libero incipiam patre.
Sponſam igitur hoſti prodere, hoc fas, hoc pium,
Hoc dulce reputas? Perfide! hoc patrem velis
Pretio receptum? Nolit hoc ipſum pater.
Satis ille per tot bella repetitus mihi eſt:
Propior puellæ caſus; huc animum dabo,
Unam hanc tuendæ virgini impendam diem.
Altera recurret cura, poſt ſponſam pater,

ACTUS TERTIUS.

SCENA I.

Palmyra, *Taxilus*.

PALMYRA.

QVis ora ſubitus, Taxile, obnubit dolor?
Quid obſtupeſcis? unde victricem domum
Inopina, ſolitum præter, inceſtat quies?
Regina mœret: ſola ſecretum inſidet
Penetrale, clauſum limen, affatu arceor.
Poſt fracta, rerum capita, quis ſupereſt metus?
Taxilus. Nondum ſubacta penitus excepit jugum
Cer-

Cervice Medus. Vivit infractus, ferox:
Moramque bello captus Aſtyages facit;
Non bella dirimit: clade ſuſpenſus furor,
Non domitus: hæret hoſtis, & campo inſidet
Et nos ad arma vulnere invalidus vocat,
Sed adhuc timendus. *Palm.* Hoc premi Cyrum m
Hac te ſilere gratià imprudens putem?
Aliud doletis: alia tam fortes viros
Fortuna vexat: digna, quam ſola omnium,
Incerta, ſortis anxia, ignorem diu:
Pars hujus ego ſum melior. Eloquere, obſecro.
Cyrumne ſpectat, an patrem; mene, an meos,
Hoc quicquid eſt, quod metuis; hoc quicquid ſil
Taxilus. Vrgere porro parce: me mœſtum facit
Communis aulæ mœror, atque omni ſedens
In fronte luctus. Te meus terret dolor,
Et me tuus. *Palm.* Deludis, ignaram impedis:
Vnum timendum eſt; dum ſiles, timeo omnia.
Taxilus. En ut ſereno Cyrus aſpectu emicat.

SCENA II.

Cyrus, Palmyra, Taxilus.

PALMYRA.

SImulare, princeps, deſine: aliena induis
Tam lætus ora, ſume quæ ſortem decent.
Cyrus. Sors læta, præſens Palmyra, hos vultus fa
Quoſcumque videor ferre. *Palm.* Nil mœſtum fa
Nil mente volvis anxia, *Cyrus.* Quicquid querar
Doleamque, facere ſola ne doleam potes.
Abrumpe ſegnes dulcis hymenæi moras:
Tua certa nobis, noſtra tibi certa eſt fides:
Quis cupida lentus vota ſuſpendit timor?
Hæc ipſa, nunc fruimur, hæc finem dies
Cumulumque votis ponat: hac feſtos hymen
Accendat ignes. *Pal.* Dum novæ etiamnum tumer
Pericla pugnæ? dum tubæ increpuit fragor,
Et adhuc cruentus ſanguinem miles ſitit;

Tu

Tu nuptiales inferas caſtris choros,
Et ominoſam cupidus accendas facem?
Cyrus. Quæ lætiora quæris hymenæi omina?
Bis victus hoſtis, hoſtium oppreſſi duces,
In manibus ingens Media, in vinclis avus.
Palm. Et avi ſeneſcens interim in vinclis pater,
Et utrimque fractum robur, & arenam inſidens
Hoſtis, & in arcto ſumma res; & adhuc tuo
Diadema nutans capite, & incerta omnia.
Hæc fauſta dicis omina, hanc lætam diem?
Cyrus. Diadema nutat, Palmyra? hoc unum doles,
Hoc quereris? Heu me! non tibi Cyrus placet,
Niſi rex? *Pal*. Quid illuc verba detorques? *Cyr*. Miſer!
Quid ago? quid egi? vincere obſequio, fide
Placere ſtudui: perdidi obſequium & fidem.
Regnare potius debui, haud aliter ſatis
Placiturus. Ibo, Palmyra: invadam hoſticum
Quodcumque ſupereſt: regna, vel ferro eruam,
Vel nunc capeſſam: dirimet hic bellum dies,
Mora nulla. *Palm*. Princeps, ſic amas? de te hactenus
Hæc probra merui? fragilis ut cupidam imperi
Vanique ſtudio decoris accenſam putes?
Ego ſceptra votis ambiam! ego quicquam intuar
Te majus, aut te melius! Inviſam abjicis,
Quam ſic laceſſis. Cyre, quod amanti exprobras
Id credis? id tu ſeria mente objicis?
Non credis. Aliud cogitas, aliud dedi
Specimen amandi. Quicquid eſt in te, invidus
Quod & amet hoſtis, æmulæ gentes ament;
Id omne, id unum veneror, & ſi fas, amo.
Non ſceptra, non hæc gemina juveniles comas
Amplexa laurus: ſancta ſed pietas, fides,
Recti voluntas cupida, te carum facit.
Hac laude victor omnium; his tu me artibus,
Hac demereris lege, qua mundum & Deos.
Cyrus. Cede ergo, cede cui nec obſiſtunt Dei,
Cui cedit orbis. Placeo, quod felix, pius,
Superis amicus: præmium bis meritis dabis?
Da, dum pius ſum, ſcelere dum vacuas manus
Animumq; gerimus. Quis ſcit, hodiernæ imminens,

Quid

Quid cogitet, quid sera portendat dies?
Palm. Dubitas; minaris, nectis ambages: precor,
Aperta loquere: cui times, aut quid times?
*Cyr.*Hodie nihil, cras cuncta. *Pal.*Mene etiam tim
Cyrus. Te Palmyra, & me timeo, matremq;& De
Et hunc parentem. *Palm.* Solvat hunc nodũ pate
Hunc consule, urge, flecte: nil in me moræ est.
Cyrus. O spes beatas, Palmyra! o certum novi
Pignus triumphi! pergam, & evincam patrem.

SCENA III.

Cyrus, Harpagus, Aribas.

CYRUS.

TE, te petit vox ista: te sanctum, Harpage,
Meritumque nomen. Te patrem expertus col
Per tot labores vivus & victor tuos.
Titulum adde meritis: & quod es, dici velis,
Pater, socerve: quid patri distat socer?
Pro me orba, pro me vacua, florebit domus
Rediviva per me: filium implebo gener.
Harpagus. Nil me meorum, fata, nil lapsi move
Generis ruinæ. Prolis excidium, bene
Patri repensum est, vivis: hic fructus placet,
Hoc orbitatis præmium, regis salus.
Quod dona cumulas alia, & in regum toros
Natam evehis; spem præter & votum facis.
Ultro expetivi cætera, hoc unum fero:
Fero tamen. Tu quando me regum inferis
Generi, & paternum suppleo nomen socer:
Tu jam paternis disce consiliis regi.
Nil non decorum facere, lex regum unica est. [ti
C. Quid enim probrosi meditor? H. Hęc, quę jã app
Connubia. Nam quis hoc statu rerum, hoc loco,
Tendentia inter fata & ambiguas vices,
Te mollia ista sapere, te blando ferat
Dare ludum amori. Fac tui ignoscant tamen.
Quid, si ille festo tibiæ admonitus sono

In-

[I]ngruerit hoſtis? teque fœmineos greges
[D]ucentem & epulis militem effuſum occupet?
[Q]uo verſa recident cœpta? quæ de te omnium
[Q]uerela? facti quis pudor? *Cyr.* Tantum audeant
[R]eliquiæ inermes gentis, & viduus duce
[T]repiduſque Medus? victus & rerum indigens
[T]remat ille potius, lateat. *Harp.* Et victo amplius
[T]remat ipſe victor. Quin age! hodierni levem
[U]mbram triumphi, quantulum à clade æſtimas
[D]iſtare? Cernis patria undantes humo
[C]ruoris amnes, & cadaverum ſtrue
[V]allata utrimque caſtra, ſqualentes agros?
[M]atre hactenus, manuque: nunc arte & mora
[P]ugnandum: utrimque grata pax: bello hactenus,
[N]unc pace vince. Da brevem interea moram, [nis,
[F]rẹnũ adhibe amori. *Cyr.* Quid moram & frẹnũ occi-
[E]t pacem? At unde tam tui diſpar, premis
[T]am ſubitus odia, pace tam invitus cares?
[I]lla illa redeat ira, qua per te exciti
[I]n bella ferimur. Redeat epotus cruor.
[D]emeſa ſobolis membra, ſceleratæ dapes,
[D]irum tyranni munus. His populos, duces,
[S]timulis agebas nuper, odiorum impotens,
[I]ndocilis, implacatus. Et amori imperas
[I]njicere juvenem fræna? Quin per te æſtimas
[Q]uid valeat ille, quiſquis in mentem incidit
[I]ndomitus ardor. Ira non tulerat modum?
[N]ec fert amor. Stat tota momento ſalus.
[A]mor inſtat urget: unus hic animum regit:
[H]uic cuncta pariter ſubdidi, & regnum, & patrem,
[E]t patriam, & hoſtes. Fœdus & pacem abnuo,
[P]udet annuiſſe. Palmyram & bellum, hoc volo.
[H]*arp.* Tu me odii atrocem fingis? Eſt cœlo Deus,
[H]oc teſte loquimur. Bella, non odia excito.
[V]idi meorum funera, immotus tuli,
[C]lam bella fovi: me, mea impendi, dolos,
[V]im, ſanguinem, artes: omnia iratus nihil,
[N]il non tui ſollicitus: ut, primùm pius;
[T]um, ne indecorus viveres votis favent
[U]triſque ſuperi; victor, & ſalva inclytus.

Pietate flores. Cyre, dum ſalva utraque eſt,
Vtrique laudi provide. Belli caput
Tituluſque, vinctus genitor: hunc pace exime,
Si pace fas eſt; bella ne incaſſum trahe.
Erit ille, mundo qui dabit pacem dies,
Tibi nuptialis: pacis hunc fructum feres,
Quem cupidus optas. Palmyram hac lege accipe.
Cyrus. Paci ergo, paci pandat hymenæus viam;
Hinc ordiamur. Pacis hunc fructum facis?
Fac pacis omen: fœdus hoc præeat: ſocer
Generque jam tum ſimus: hoc uno inclytus,
Uno hoc beatus nomine, indomitos avi
Subibo faſtus: rurſus & pacem offeram,
Et ad ſuperbum victor advolvar genu.
Quid ſpem trahis? quam multa pietati prius.
Decori, ſaluti dedimus: an miſero nihil
Dabimus amori? Te duce hac feci tenus
Quod decuit: unum hoc tribue, quod deceat ſim[…]
Placeatque: toties docilis, hoc primum impero:
Aſſueſce regem ferre, quem regem facis.
Harp. Si conſulis, repugno: ſi regnas, fero.
Cyrus. Accipio legem: conſulam, an jubeam; veli[…]
Feraſne, in æquo eſt: titulus hic amanti ſatis.
Lucem iterum & animam reddis. En ſacrum invo[…]
In pectus, hoc me penitus inſundam ſinu,
Mea omnis unde fluxit, ubi conſtat ſalus.
Age, ſtrue pompas Ariba, & effuſo excita
Rumore vulgus. Palmyram inviſo, pater.
Tu prima patere conjugi conjux feram
Obſequia: caſtra contine, pacem ut lubet
Moderare, regis unus & regni arbiter.

SCENA IV.

Harpagus, Aribas.

ARIBAS.

UT cupidus arſit juvenis! ut primo æſtuant
Amore mentes! aliquid his precibus dari

La-

Lacrymiſq; decuit. *Harp.* Precibus? an potius minis,
Vidi efferatum monitu, & offenſum mora
Tumeſcere animum, fervere indocilem premi.
Laxanda paulum fræna, ne penitus jugum
Excutiat, arte mitigandus eſt dolor.
Aribas. Tamen ardor ille pertinax, ille ambitu
Strepituque tanto lectus hymenæo dies,
Habet unde caveas. Latuit, alloquia interim
Regina fugit. Temere nil factum arbitror.
Harp. Reginam adibo, capita ſcrutabor doli,
Si qui doli eſt. *Arib.* En ipſa properantem occupat.

SCENA V.

Mand. Harpagus, Megac. Aribas,

HARPAGUS.

SIc ſola lucem refugis, & tecto abdita
Mœſtà ſerenam fronte funeſtas diem?
Mand. Diem o nefaſtam potius, illætabilem!
Qua vicimus. *Harp.* Viciſſe ten'pigeat? *Man.* Piget
Et vivere. Ecquid vita ſpe caſſam juvet.
Harp. Spes erige, omnes læta pax tollet metus:
Deſævit animus juvenis, & placida induit
Conſilia: ſupereſt alter Aſtyages labor, [Harpage,
Hunc docilē & ęquū dabimus. *Man.* Heu! quantam,
Molem capeſſis! quid moves? quem te putas?
Pacis ſequeſtrum? pacis & caput & mora es.
H. Mora pacis ergo ſum: M. Ignarus, invitus, mora es.
Equidem dolere mecum, & arcanos domi
Fovere luctus, fugere ſtatueram arbitros:
Latui: latentem gravior excivit metus.
Harp. Quis tantus ille ſcilicet? *Man.* Ne te, interim
Dum lateo, dum me vana clam cura opprimit,
Prece occuparet juvenis, & amorum impotens
Abrumpere omnem vellet hymenæi moram.
Hic ille timor eſt. *Harp.* Juſtus, at lentus timor.
Venit, rogavit Cyrus: admonui, obſtiti;
Et amore victus, perditus, demum annui.

Mand. Occidimus. Ecqua ſpes adhuc pacis nitet?
Quid me jubes ſperare? Quid ludo anxiam
Lactas parentem? Decuit hoc prima prece
Iuvenem referre? te gravem & fortem virum
Tam facile victas dedere inſtanti manus?
Non ſtare? non materna, quod pronum fuit,
Conſulere ſenſa? ſtabat hoc rerum ſalus,
Exciſa per te eſt. *Harp.* Stabit, hinc nulla immin
Metuenda labes. *Mand.* Pacis effuſus labor,
Rediviva bella, funus indignum, & patris,
Et conjugis: tam multa, tam dira ingruunt.
Nam cur ſilere pergo? nil dubium loquor:
Auſa ipſa veniam poſcere, & timidis patrem
Adorſa lacrymis. Genua prenſabat nepos,
Exuere promptus arma, dominanti obſequi.
Senex moveri viſus, & paci audiens
Paullum eſſe: legem denique hanc ſummam tuli
(Memorare refugit lingua, meminiſſe horreo.)
Tu capite lueres, Palmyra hymenæo excidat.
Dirum nefas! immane! *Harp.* Nil gravius doles?
Mā. Quid, gravius! aliquid gravius hoc leto immine
Hac lege? Stabit Cyrus, & vitæ auſpicem
Te cadere, nuſquam vivus & victor feret.
At enim id remittat hoſtis: an ſe etiam ſinet
Hinc dimoveri, juvenis ut amorem approbet?
Te ſocerum amantis, Palmyram accipiat nurum
Hoc ille ſtabit cardine, hac parte improbe
Pugnabit: eodem Cyrus inſiſtet gradu.
Et amore Cyrus, & tuo aſſenſu ferox.
Heu! quæ flagrabunt odia! quis cumulus malis
Accedet! *Harp.* O me forte nunc dignum aſpera,
Mea fata meritum! ſi, tot aggreſſus vias,
Tam dura functus prœlia, ut Cyro ſalus,
Liber pateret pace Cambyſi dies:
Nunc pace pronà, rebus utrimque aſperis,
Periculoſe contumax bellum obſtinem.
Talem æſtimaſti? Non ego, aut vitæ appetens,
Aut tam remiſsè filiæ indulgens pater.
Si ſtat penes me, certa pax: brevis eſt mora,
Dum morimur: ecquod vilius pretium, nece?
Ju-

Jugale reprobas fœdus, abrumpi jubes?
Reſcindo: amantes ſubmove, longe exulem
Natam repelle, me mori inviſum jube:
Ultro exulabit filia, occumbet pater.
Man. Quo me animus ingens ille, quo dignæ impetus
Virtutis adigit? Harpage. Inſtabo, & virum,
Qua currere ultrò cœpit, impellam via.

ACTUS QUARTUS.

SCENA I.

Harpagus, Taxilus.

HARPAGUS.

AMice, ſequere: & magna tentantem adjuva.
Stat vertere aras, triſtis hymenæi faces
Obruere, ſponſam nuptialibus choris
Subtrahere; morte ſi quis eſt uſus, mori.
Tax. Sic miſerum amantẽ deficis? *Har* Ne me fides
Deficiat. *Tax.* Id laboris immerito objicis?
Har. Ne res laboret ſumma. *Tax.* Quid? cum ſe irritũ
Voti, occupatum fraude, deluſum ſciet?
Har. Dolebit, hominum eſt. Si nimis doleat diu;
Suo dolore dignus, indignus meo eſt.
Tax. Cui te interim committis? Aſtyagem arbitrum,
Eumdem & hoſtem, capitis & rerum eligis.
Quæ te in pericla, prodigus vitæ, ingeris?
Har. Hodiene primum? matris ex ipſo ubere.
In bella raptus, Martis adolevi in ſinu:
Totieſque pugnas inter & ſtrages virum
Necem irretorto lumine inſtantem tuli.
Ideone, ut annis plenus & lauru gravis
Occurrere hodie nobili leto horream?
Occurro, rerum jam ſatis, vitæ ſatis
Mihi fluxit: unde & poſſe didicerim mori,
Et velle: noſter ſanciat pacem cruor.

SCENA II.

Astyages, Harpagus, Taxil. Arsam.

ASTYAGES.

QUÆ perduellem causa, regalem impulit
Expetere vultum. *Har.* Quę prius suasit fugam
Et bella: studium pacis, imperii salus.
Ast. Et te salutis cura, te pacis tenet:
Dum mihi pudenda, proditor, vincla injicis?
Har. Magis hæc pudenda, quam tibi labem eximo
Cædes nepotis, Plus mihi debes reo,
Quam male fideli. Scelere tentabas fidem:
Scelus negavit dextera, hæc demum est fides.
Ast. Qua regna, populi, castra produntur fide;
Fidem vocas? *Har.* Tutoris officium hoc fuit:
Ut ille per me vivus; hoc per me diu
Impune dono posset, hac vita frui.
Per te carebat patrem, quem vinctum tenes:
Avo carebat, hostis es: patris vices
Implevi; alumno præstiti & fatis fidem.
Avum resume, redde repetenti patrem:
Tutoris animos exuo. *Ast.* Dignus socer
Jam tum futurus. Macte vesanos decet
Sic premere sensus, culmen ad summum imperi
Tacito gradu cæcisque grassantem dolis.
Hoc tutor ambis, hoc socer? Mene hoc pati:
Tene hoc movere? Tene regales toros
Maculare turpi sanguine? heroum genus
Miscere plebi? habere communes tibi
Mecum nepotes? Repete plebeios greges,
Cunabula illa generis. Hinc reges procul
Venerare prono capite, mortale Deos.
Harp. Quid homine distes gnarus, à superis vide
Quid & homo distes. Regis imperium fero,
Veneror jubentem, parco regalem obsequens
Temerare lectum, filiæ hymenæum veto.
Tu juris æquos vindices perfer Deos.

Ju-

Jura ipſe ſtatue. Poſſumus leges dare:
Rogamus. Ecquà lege nunc pacem annuis:
Aſt. Gemina. Recedat ſponſa, moriatur ſocer.
Harp. Utramque præſto: præſta & immotam fidem,
Meus ille ſolvat vincla Cambyſis cruor:
Odia ille & iras, crimen & bellum expiet:
Morimur volentes. *Aſt*. Quos mihi laqueos paras,
Perite fraudis artifex? Audax, novum
Expecto facinus: quale, cum ſobolis necem
Epulaſque triſtes ore ſimulato approbans,
Rabiem premebas mente: perniciem imperi
Jam tum doloſo blandus obſequio ſtruens.
Quis alter hic virtutis inopinæ dolus?
Quid machinaris morte, quid ſupereſt mei,
Quod fraude perdas? *Harp*. Suſpicax abeat metus.
En adſum inermis. Sume Cambyſis vadem,
Aut pretium: utramque ſubeo nil timidus vicem.
Aſt. O ſpecimen altæ mentis! o dignum Harpago
Structore facinus! Vincet Aſtyagem ſtupor,
Percellet animum tanta lux, veniam annuet,
Mortem remittet, nolet oblata manum
Temerare cœde: fortis hac mente, hoc dolo,
Hac ſpe ſuperbis. Ut tibi Aſtyagis male.
Mens nota! ut erras! Bella, vim, ferrum & faces
Tulerim tot annos! vincula etiamnum feram,
Inultus? Hic me ſanguis, hæc ſaltem ultio,
Si deſit omnis alis, non ſegnem arguet:
Moriere. *Harp*. Moriens vincla Cambyſi eximam.
Aſt. De te cruentos militis ludos dabo.
Harp. Plus ille laudis, plura quo probra, ingeret.
Aſt. Laceros per artus lentus errabit furor.
Harp. Virtutis ipſe longius pugna fruar.
Aſt. Commune crimen, omnium expendes reus
Harp. Pacatus orbis, omnium inſontem canet.
Aſt. Age porro ſequere mentis audacem impetum.
Lex gemina. Natam trade Mandanæ in manus:
Tu noſtra inermis caſtra moriturus pete.
Tecum Arſamus mea juſſa militibus feret:
Te mortes plectant, vincla Cambyſi eximant.
Sic ſtatuo. *Har*. Sic præſtabo. *Aſt*. Nunc facti modum

Accipiet intus Arſamus. Reliquia interim,
Dum te reviſat iſte, matura exequi.

SCENA III.

Harpagus, Taxilus.

HARPAGUS.

ACCERSE natam, Taxile! *Tax.* Heu! dura exi
Obſequia! quo nunc ore ſecuram alloquar,
Mali imminentis conſcius? *Arp.* Quo me vides.
Id ferre vultu, corda transfixum patrem.
I parce verbis: ne mora luctum aſperes:
Si non minorem, facere breviorem potes.

SCENA IV.

Harpagus, Aribas, Milites.

HARPAGUS.

QUID Palmyra intus agitat! *Arib.* Aſſenſu tuo
Secura voti nuptialibus parat
Sua dona Divis. Virginum æqualis chorus
Gratatur: illam Perſicæ comunt nurus,
Mox ubi paratis Cyrus adfuerit ſacris,
Ducendam ad aras. Interis læto excita
Premit urbs tumultu, caſtra conſenſu adſonant.
Quid plura? non jam vulnera aut ſocium neces
Dolere civis meminit: hac primum die
Victor Triumpho miles hymeneum æſtimat.
Te præſidem operis, regis & gentis patrem
Qua te celebrant voce! quo plauſu efferunt!
Har. Utinam merentem! mox erit plauſu locus.
Nondum eſt. Amici, abite. Tu paulum excuba,
Ne Cyrus inſtet: da breve hoc ſpatium patri.

SCE-

SCENA V.

Harpagus, Palmyra.

HARPAGUS.

HUC ò ſuperſtes una tot fratrum ſoror.
Miſeri parentis columen. *Pal.* En adſum, pater:
Quid me jubes? cur ſorte te miſerum vocas.
Virtute felix? *Har.* Nata, ut hoc ſenſu places!
Ut me iſte reficit animus! Hoc quicquid rei eſt.
Quod loqueris, an tu penitus, an quantum eſt capis:
Quid ſorte virtus præſtet! Immenſum eſt onus,
Nec inane nomen, vellem virtutem ſequi.
Hæc ipſa, qua me laude felicem putas,
Revolve quanto ſteterit. Exciſum eſt genus,
Onerata truncis menſa natorum artubus:
Silvi. Silerem nunc quoque, & plagam ſinu.
Premerem ſub alto: ſineret imperii ſalus,
Fatoque nobis creditum Cyri caput.
Vera illa virtus, poſſe virtuti omnia
Subjicere. Specimen dedimus, hoc poteris ſequi?
Palm. Quæ me dies? quæ culpa degenerem arguit,
Timidamve? *Harp.* Laudo facta, facienda expeto.
Præterita mitte: gravior incumbit labor.
Hoc quidquid inſtat, majus eſt aliquid metu.
Palm. Confide, genitor: major & virtus metu eſt.
Harp. Illam igitur, illam, nata, virtutem exere.
Cernis jugales regiis paſſim faces
Lucere tectis, ſtrepere geniales choros.
Mox aderit ille, luce dilectus magis
Oculiſque Cyrus. Hic tibi, gnata, hic modo
Fugiendus idem eſt. *Palm.* Cyrus hic idem, pater,
Fugiendus! Ecquid ille peccavit? *Harp.* Nihil.
Palm. Nihil ille peccat! Ergo ſi quod eſt ſcelus,
Meum eſt. Quid illud tam grave ut pęnam hanc luã?
Harp. Nihil ipſa peccas. Dignus & amari & coli
Tuus ille Cyrus, digna tu conjux viro:
Plus patre digna. Te meam obſequio exhibe.

Palm. Exhibeo, genitor: istud obsequium est, amo:
Sic imperasti: sic patri nata obsequor.
Harp. Sic imperavi, justus in Cyrum est amor.
Amare amantem perge: sed, vel sic, fuge.
Hoc pignus unum, specimen id amoris fuga est.
Palm. Hoc ille pignus repetit? *Harp.* Invito dabis.
Palm. Non sic amari se velit. *Harp.* Nolens feret.
Pal. Feret, & amabit? non potest. *Harp.* Amo & fere
Pal. Cyrumne! mene. *Har.* Utrũq; sed laudem magis
Palm. Ubi illa laus? ubi illa tam dure imperans,
Tam rigida virtus? fallere obstrictam fidem.
Inhibere sanctum fœdus: hanc laudem æstimas?
Scis ipse: non hoc sponte suscepta est sinu,
Nec tacita crevit flamma; non fletu institi
Ut amare sineres, non id extorsi prece.
Per te arsit ille quisquis est, per te ossibus
Accensus ignis. Tu modo infixa altius
Revellere animo tela, tu accensos palam
Extinguere ignes, fugere tu miseram jubes?
Quo fugere porro; quem fugæ auctorem, arbitrum,
Ducem dabis, comitemve? *Harp.* Mandana arbitra,
Fortuna dux, Deus auctor, & virtus comes.
Palm. De te siles? non aderis? ego sola exulo?
Horresco reputans. Te sine, an tecum ibimus?
Harp. Fuge & vale: secura, quid patri ingruat.
Palm. Quid ingruat! quid ergo, quid patri ingruit?
Sponsum dolebam misera, disperiit pater:
Nũc est dolẽdũ. *Harp.* Ne dole. *Pal.* Hoc Cyrus jubet?
Har. Non sic jubet. *Pal.* Sic patitur? utrimq; impius.
Harp. Pius est, eritque. *Palm.* Nostra, si pius est, velit
Paria esse fata: non patri natam auferat:
Non me paterno durus amplexu arceat.
Harp. Non arcet: unus arceo. *Palm.* Hanc à te arceas,
Quam sic amasti? quam tuo infusam sinu
Per dubia tot pericla jamdudum trahis?
Dilecte genitor! nulla nos unquam dies,
Nullus procellæ turba, non leti metus:
Non efferati regis abstraxit furor.
Quis ille nos, quis major aut rege aut nece
Divellit hostis? *Harp.* Hoste non melior pater.

Palm.

Palm. O triste patri nomen! *Harp.* Ingemuit pater,
Absiste, satis est: ne viro fletum exprime.
Regina prodit: sequere. *Palm.* Reginam sequar?
A te revellar?

SCENA VI.

Mandana, Harpagns, Palmyra.

HARPAGUS.

Libero pactam fidem,
Regina: pignus hoc habe: natam in manus
Depono. Cyrum falle: maternas vices
Imple, & paternas. Reliqua nunc pergam exequi.
Palm. Quæ reliqua! quo te proripis! quæ me anxiam
In fata mittis? *Mand.* Me tibi infestam putas.
Refugis amicos virgo? *Palm.* Nec amicos scio
Misera, nec hostes: hic parens; unum hoc scio.
Date hunc parentem: reddite amplexus patris:
Mand. Reddent, reducent, cœlites, salvum dabunt.
Non esse pietas tanta non felix potest.
Palm. Felicitatis ergo, pietatis comes,
Fati ipsa vadam socia, quodcumque imminet.

SCENA VII.

Mandana, Harpagus, Palmyra,
Arsamus, Taxillus.

ARSAMUS.

EN Cyrus instat, Harpage: in medio arduus
Iuvenum coruscat agmine *Pal.* Occurrã obvia,
Patrẽ reposcam. *Mand.* Quo ruis? *Arp.* Siste & time.
Petii rogavi: jubeo, præcipio impero.
Nunc cede, nunc facesse: vel natam abdico.
Palm. Ah! dura patris jussa, terribiles minæ!
Divellite animas, ducite, & natæ & patris
Lacerate ferro corda: sic virtus jubet.
Parebo: parce genitor: & si fas, vale.

SCENA VIII.

Harpagus, Arsamus, Taxillus.

ARSAMUS.

QUAM stricta rumpis vincla! quam duræ pudet
esse administrum sortis, atque opera impio
Præbere leto! *Harp.* Commodas superis manu
Non hæc pudore digna sors. Duc me impiger,
Qua constitutum est, qua voles. *Ars.* Pronum est iter:
Confinia illic castra: dum intento, ut soles,
Lustrabis, aciem studio, & in noctem agmina
Vigilum locabis; facilis ad Medos fuga.

SCENA IX.

Cyrus, Harpagus, Taxilus, Arsamus.
Milites, Pompa Nuptialis.

CYRUS.

GRATARE genero: cœlitum aspirat favor,
Hominumque plausus: castra Medorum silent
Ubique plenis resonat hymenæus choris:
Tenet omnis aras populus, & sponsam vocat:
Ducamus. *Harp.* Utinam gaudia æternent Dei.
Id sanguine ultro redimat, id vita Harpagus.
Cyrus. Amplectere. Et tu pars eris pompæ, Arsame:
Astyagem adibis, Palmyram referes nurum.
Ars. Tuos amores, Harpagi referam fidem.
Harp. Abiit, eundum est. Taxile, extremam exhibe
Operam roganti: contine Cyrum, & sile.
Tax. Non deseram: una mors mihi tecum, aut salus.

ACTUS QUINTUS.

SCENA I.

Cyrus, Megabasus, Aribas Milites,
Pompa nuptialis, quam disturbat Cyrus.

CYRUS.

FACESSITE, ite, fugite: degeneres modos
Abrumpite: iras, bella, vim, furias, neces
Oc-

Occinite. *Meg.* Princeps, *Cyr.* Prodor, illudor, petor:
Inane regis nomen, imbellis, reſes!
Quin latera, jugulum figite. *Arias.* En fidos habes
In juſſa promptos. *Meg.* Adſumus: regis latus
Animo & manu tutamur. *Cyrus.* Ignavi, efferi,
Adeſtis? & ubi Palmyra? ubi ſponſa in manus.
Depoſita veſtras? ubi amor, obſequium, fides?
Ubi cuncta? Cuncta perdidi: hanc unam date.
Arib. Dabitur: oberrat miles, & in omnem frequens
Inquirit aulam: qua patet cumque exitus,
Excubitor adſtat: urbis opplevit vias
Equitum expedita turma, diſcurrit, fugam
Omnem adimit. *Cyr.* Ignes potius & flammã & rogos
Congerite. Lenta, vana concilia objicis.
Succendite arces, vertite inceſtam domum:
Latebras recludat flamma, latitantem eruat.
Sponſam, parentes, Harpagum. Nemo advolat?
Apparet? adſtat? Harpagus, mater, latent?
Ambo è latebris extraham, in lucem dabo:
Fugitent, morentur. Sceleris Aſtyages caput
Noduſque apud me eſt: caput id & nodum amputo,
Hunc miles, hunc accerſe. *Arib.* Quo præceps furor?
Quo te odia raptant? *Cyr.* Quo me amor, pietas, honor,
Et conjugale numen, & pacti fides.
Megab. Tu regium, ſenile, venerandum caput
Subdas ſecuri? Tu necem Aſtiagi offeras?

SCENA II.

Cyrus, Mandana, Megabaſus, Aribas, Milites, &c.

CYRUS.

RESTITUE, redde: ne moram ulterius trahe.
Man. Cur me laceſſis? *Cyr.* Palmyrã gnatus rogo
Rex repeto, ſponſus flagito. Si nil valent
Tot nomina: ultor vindico. *Ma.* Hęc nate, Harpagum;
Non me querela ſpectat: imperio pater
In gnatam abuti potuit: urgendus tibi eſt.
Cyrus. Connubia junxit, Palmyram addixit, fide

Non irrita, non fraude. *Mand.* Sic latitat tamen.
Cyrus. Hortante te, cogente. Quid inanes minas,
Quid verba in auras perdo? Nec ſine te Harpagus
Hæc tanta movit; nec moves abſque Harpago:
Conſcius uterque eſt. Non tibi furtum exprobro:
Quod gnara furti fingis, illudis taces;
Id exprobro, id non lentus & inultus feram,
Vindicta apud me eſt. Miles, Aſtyagem ocius.
Mand. Quid cogitas? quid cæcus in miſerum ſtruis?
Cyrus. Quod ſuadet ſponſa, quod vinctus pater:
Quod tu ipſa pridem, cum viri angebat ſalus,
Et conjugales precibus urgebas Deos.
Sponſum petebas; & patrem, & ſponſam peto:
Megabaſe, propera: juſſa perſequere. *Man.* Impium,
Immane facinus! *Cyrus.* At tuo quondam excitus
Dolore, bella cum nepos avo intuli;
Pium vocabas. Conjuge erepto, nihil
Verita parentem es: conjuge erepta, nihil
Vereor parentes, nil moror: vel ſic pius;
Vel ſi negabis, matris exemplo impius.
Man. Avum à nepote cadere, num ſuperi approbent?
Cyr. Sponſam patremq; deſeri, hoc ſuperi approbent?
Ma. Meus ille pater eſt, quē necas. *Cyr.* Tuus, at reus,
Man. Meus ergo, vel ſic. *Cyr.* Et meus dura innocens.
Reptabit inter vincla, dum vivet reus?
Mand. Per quem ipſa vivo. Nata, da vitam ſeni,
Per quem illa vivit, quæ tibi vitam dedit.
Qua deinde regum ſceptra tractabis manu,
Avi madens cruore? *Cyr.* Qua victor manu
Suſtulero patri vincla, qua ſponſam manu
Eruero; eadem ſceptra tractabo manu.
Mand. Ah! Cyre, tantis caſibus, tanto mihi
Redempte fletu: tene ſubreptum feris,
Salvum dolere cogar. *Cyr.* Et vivum dole:
Vitam ipſa, quam das, adime; quam repeto unicam,
Reſtitue. *Mand.* Nate, pacis æternum obicem,
Aſtyagis odio Palmyram opponas nurum?
Cyr. Oppono: flecti diſcat. *Man.* Heu! flecti impotens
Rigidumque noſti pectus *Cyr.* At frangi poteſt.
Mand. Non carcere ullo, non metu. *Cyr.* Leto poteſt.
Mand.

Mand. Mitte ominoſa verba. *Cyr.* Tu mitte omnia,
Ludi inſolentis pænitet. Reddis? negas?
Ma. Veſtigo quæro. *Cyr.* Non habes? Ferrum in ſenẽ
Megabaſe, ferrũ. *Ma.* Parce. *Cyr.* Nequicquã impedis.
Ma. Reddã, reducã. *Cyr.* Nũc, ſtatim, in præſens volo.

SCENA III.

Aſtiages, Cyrus, Aribas, Milites.

ASTYAGES.

QUÆ bella video? quid reluctanti exprimis?
Quę fuga? quis horror? hic obeſt pompę impetus,
Hic nuptialem turbo dedecorat diem.
Sacriſne quæror victima? En ſtricto emicat
Mucrone gladius. Conjugalibus Deis
Litate ſponſi, regius præſto eſt cruor.
Cyr. Levium jocorum deſine, & bello & jocis
Perinde caſſius. fortis & pueros feris
Objicere: & ipſo conjugum abductas ſinu.
Eripere pactas. Vanus hic atque hic labor.
Aſt. Vanus labor! vetante revocatur nurus
Aſtyage? dirum placidus hymenæum feram?
Cyr. Feres, & oculis gaudia aliena hauries. (los.
Aſt. Poſt pacta, poſt promiſſa? *Cyr.* Poſt fraudẽ & do-

SCENA IV.

Aſtyag. Cyrus, Mandana, Palm. &c.

PALMYRA.

AH! ſinite latebris immori! En demum mea es,
Meam recepi. *Aſt.* Cœlites, veſtram fidem!
Mandana fallis? *Mand.* Sic patris cogit ſalus.
Cyr. Quis nos diremit hoſtis? En Cyrum aſpicis,
Et refugis? *Palm.* Hoſtem fugio, genitorem peto.
Ubi eſt? ubi ille? lumina intendo, patrem.
Non video, Genitor occidit, certum eſt perit.

Cyr. Quid audio? quis auſus altorem impio
Violare ferro? mater? Aſtyages? micat,
Igneſcit oculis ſceleris interpres furor.
Video, peremptus altor. Ubi facti artifex?
Ubi auctor? *Aſt.* Adſum. *Cyr.* Dure, ſic victus furis?
Aſt. Et vinctus. *Cyr.* Et quæ cauſa, quis facti modus,
Locus, miniſter? *Aſt.* Arſamum hunc reducem vide,
Et contremiſce.

SCENA V.

Aſtyages, Cyrus, Mandana, Palmyra. Megabaſus, Aribas, Arſamus, &c.

CYRUS.

Vile, deſpectum caput?
Quid tu, unde properas? *Ars.* Regis è caſtris redux.
Cy. Fugitive, vincla deſeris? *Ars.* Poſtquam Harpagus
Mihi vincla ſolvit. *Cyr.* Vincula tibi nempe Harpagus
Reſolvit? Ubinam eſt ipſe. *Ars.* Medorum in manu.
Palm. Deſertus! indefenſus! *Ars.* Hinc celeri fuga
Subductus, ultro deditus, certam in necem
Sponte ipſe ſtudio pacis objiciens caput,
Me comite. *Aſt.* Me jubente, me facti arbitro.
Mand. O rigida virtus hominis! *Pal.* O magno mihi
Redempta pretio Perſicæ gentis quies!
Cyr. O ſancta pietas! *Aſt.* O triumphalem diem!
O nuptialem! Duc, age, in templum choros
Tibi ille per tot bella repetitur pater,
Nunc liber, alacris, ipſe Cambyſes redit.
Eat ejus obſes Harpagus, fatum impleat,
Et omnium uno in capite plectatur ſcelus.
Cyr. Arma, arma miles: prœlium litui increpent:
Effundite aciem campo, & incautum undique
Irruite in hoſtem. *Aſt.* Vanus, imbellis furor!
Man. Ah! ſiſte. *Cir.* Patrem reddis, altorem eripis?
Utrumque referam victor, aut.... *Pal.* Sic te necis
Ite-

Iterum in pericla mittis. *Cyr.* Et ſpero, & peto,
Etiam laceſſo. Me mori mater jubes.
Medios per enſes ſpiritum inviſum exigam.
Arma, arma. *Ma.* Cohibe, Palmyra, effrenẽ impetum?
Occurre propera. *Pa.* Cyre. C. Quid curſum impedis?
Permitte. Vel me ſponſa, non abſque Harpago
Reducem reviſes, vel modo extremùm vides.
Pal. Cui me relinquis? *Cyr.* Blanda vox, & dura vis.
Cui tu patrem relinquis? hoſtilem in manum,
In vincla? *Pal.* Fruſtra repetis. Heu! genitor fuit,
Occubuit. *Cyr.* Hoc in me hoſtis, inque illum audeat?
Aſt. Dubitas? renarret, facere quæ juſſi, Arſamus.
Cyn. Fatere furia, loquere. *Arſ.* Nil timide loquar.
Exiimus in equis ambo. Se comitem addidit
Periclum in omne Taxilus. Noſtram ſimul
Attigimus aciem: voce compello duces,
Exhibeo regis juſſa: Cambyſem eximant,
Salvum remittant? Harpagum leto efferant.
Palm. Infanda regis juſſa! *Cyr.* Quid deinceps *Arſ.*
Virum.
Conſequitur ingens clamor: applaudunt duces,
Tum carcere alto vincla Cambyſes trahens
Profertur, ægro membra deformis ſitu.
Man. Miſeranda ſpecies! *Ar.* Taxilo in manus datur.
Cy. Quid tum? *Arſ.* Viciſſim noſtra ſub jura Harpagus.
Leto necandus tranſit: Hunc turba effero
Cingens tumultu longa per caſtra abripit:
Ego ſic paratis rebus ad regem advolo.
Cyr. Erumpe in iras anime: nunc rivis cruor
Iterum redundet, orbis in flammas eat:
Ultus parentes, Harpagum ulciſcar. *Aſt.* Bene eſt
Ulciſcere in me, regna vitamque eripe:
Jam non inultus moriar. Agnoſco inclyti
Specimen nepotis. Fruere ſic regno bene
Bis parricida. Scelera quæcumque exprobras,
Cumulabis. Et quid lætius poſcam Deos?
Nil jam piget, jam morte matura occido.
Iamque innocens: dum regna moderetur nepos,
Nocentior me. *Cyr.* Pergam ut incepi: diu eſt
Quod

Quod iſta patior probra, Megabaſe. *Pal.* Ah! Cave
Avus eſt. *Cyr.* Parentis tortor. I perge. *Man.* Hunc
ſinum.
Hoc petite pectus, barbari. En ſponſam accipis,
Avumque perimis. Hæccine in matrem fides?

SCENA VI.

Aſtyages, Cyrus, Mand. Palmyra, Megabaſus, Arſamus, Taxilus, &c.

PALMYRA.

AH! video reducẽ Taxilũ. *Cyr.* Altorem, Harpagũ,
Amicum, amice, redde. Cur abſque Harpago,
Cur ſolus ad nos? *Tax.* Ceſſet æternum dolor,
Timor omnis abſit: læta, tranquilla omnia.
Ma. Quid? læta? *Tax.* Quod vix proditũ obtineat fidẽ?
Quo lætius nil petere, nil cupere audeas.
Tibi, Cyre, liber genitor in mediis ovans
Ducum catervis ecce Cambyſes redit.
Cyr. Heu! qua ſolutus lege. Ten' hodie Harpagum
Deſerere, Medis prodere, indignam ad necem
Objicere decuit. *Tax.* Vivus, incolumis ſubit [ter?
Ipſe Harpagus. *Cyr.* Sors læta? *Palm.* Non cæſus pa-
Ma. Hoſtis pepercit! *As.* Perfidi! enerves! *Ta.* Quota
Ea pars triumphi? Quicquid Aſtyagis fuit, (eſt
Tua nunc adorat ſceptra: te regem colit
Jam placidus hoſtis, arma jam ſponte exuit:
Veniam precantur milites, proceres. *Aſt.* Fidem
Fidem, ſceleſti: reddite adſtrictam fidem,
Juratam ad aras. *Cyr.* Unde tam ſubitæ vices
Rerum ille flexus? *Tax.* Ibat intrepido gradu
Hoſtilia inter caſtra, devotus neci,
Æterna reputans gloriæ ſæcla Harpagus.
Circum ſtrepebat vulgus, & acerbum furens
Letum parabat: cum viri virtus, ducum
Generoſa movit corda: tam clarum caput
Dejicere puduit: rediit in mentem furor
Aſtyagis, ingens cœlitum in Cyrum favor.

Cy-

Cyrum ore populus, principes Cyrum vocant:
Se simul ad imos Harpagi advolvunt pedes.
Asty. In hæc reservor! Vestra quin subito impetu
Lacessii arma? Funerum ah! potius strue
Gemerem sub alta, & labis expertem ultimæ
Nox atra premeret. Præda nunc hosti impio,
Genero, nepoti, filiæ, Persis datus;
Regno & late spoliatus, exosus Deis,
Deosque: quid ago? Condite hoc tenebris caput.
Pudet, pudet videre pollutam diem:
Pudet videri. Video...sceleratum horreo.

SCENA VII.

Astyages, Cyrus, Mandana, Harp. Palm. Megab. Arsam. Taxil. Arib. &c.

PALMYRA.

O Care genitor. *Cyr.* Harpage, auxilium, salus,
Decus omne patriæ. *Ma.* Regię assertor domus.
Har. Adsum, è profundo carceris duri specu
Mediaque mortis nocte Cambysem trahens,
Incolumis ipse. Gaudeat Cyrus patre,
Cyroque Persis. Media incassum ferox
Æquum recepit sponte victoris jugum.
Cecidere bella, pariter hinc odia excidant:
Virtus triumphet una, vanescat furor.
Cyr. Huc orbis oculos. Harpage, exolvam fidem.
Patrem recepi, reddidi matri virum;
Sponsam è latebris, Harpagum à morte erui.
Cadat ira: pietas redeat, & felix quies,
Et amor. *Man.* Favet, cœlites! *Cyr.* Natum adjuva,
Mater. *Ast.* Quid hoc est? *Cyr.* Pedibus affusos vide,
Humilesque. Recipe sceptra, pacemque annue.
Pone arma, miles: pone, quod matre indui
Jubente ferrum. *Mand.* Perime, si sontes putas.
Cambyse per nos libero, vile est mori.
Cyr. Etiam necesse est, odia si nondum exuis.
Palm. Illustre specimen! *Ast.* Fallit incautum sopor?
Vi-

Vigilemne larva ludit? En votis fruens,
Regnis potitus, culmine hoc rerum excidis:
Te major, & me melior. Ut bellis avum,
Meritisne vinces? *Mand.* Sic patrem vinci decet:
Ubi filia hostis, & nepos. *Arp.* Prompta omnium
Obsequia, justis liber imperiis proba.
Ast. Procul ite furiæ, pertinax odium cadat.
Accede, nec avi refuge complexum, nepos.
Donemus ita invicem. *Mand.* O lætam diem?
Pal. O sospitalem! *Ast.* Sceptra, quæ reddis, cape.
C. Ego sceptra! *Mand.* Quid agis, genitor? *Ast.* Hæ
sceptra abnuis?
Tibi hæc resigno. Palmyra: hoc sponso feres
Dotale munus. *Palm.* Rex, patri veniam annue,
Hoc potius illo munus. *Ast.* Utrumque annuo:
Veniam Harpago, tibi sceptra. *Har.* Sic omnes doma:
Tui ac tuorum victor. *Ast.* Aut sponsam abjice.
Aut sceptra recipe: utrumque, vel neutrum obtines.
Cyr. Regem ergo tu rex ipse consiliis rege.
Ast. Consilia tradet, quod facit, justa Harpagus.
Cambysem adite, ducite in templum choros.
Ego in latebras abeo, & Hircanis procul
Dignus ferarum socius immoriar jugis.

CAROLI RUÆI S. I.

CARMINUM
LIBER II.

PANEGYRICUS.

LUDOVICO MAGNO

POST EXPEDITIONEM BELGICAM ANNI M. DC. LXVII.

EPINICIUM.

ILlustres animæ, Divum genus, inclyta bello
Nomina, Borbonidæ, grandi quos Gallia partu
Victores populorum, & regum exempla creavit:
Si nunc magnanimi decus immortale nepotis
Surgit in immensum, & vestris se laudibus æquat;
Non tamen invidiæ vobis locus: ille parentum
Quando refert factis animisque, & robore dotes:
Vestraque, dũ vincit, pars est quoque magna triũphi.
Belgicus hos animos, & inexsuperabile robur
Nequicquam infrendens sensit leo: quique priores
Luserat ante minas, vestrisque interritus armis
Obluctari ultro gaudebat, & obvius ire;
Ille ducum seriem egregiam, collectaque cernens:
Agmina, & immensam Lodoici in pectore gentem,
Horret ad aspectum, nec jam ausus sistere contra
Indociles iras, & colla ferocia subdit.
Lętior hinc regni facies, hinc festa per urbes
Pompa, triumphales hinc templa per omnia cantus.
Et quanquam, cum fama volat, cum maximus orbis
Solvitur in plausus, & plausibus accinit æther:
Nil præcone opus est: scelus est tamen alta silere
Vi-

Victoris decora, indictamque relinquere laude[m]
At neque Castalias mihi cura vocare sorores.
Nec prosit veteri precordia pandere Phœbo.
Tu mihi, tu regum rex optime, maxime regum,
Numen eris, Lodoice; mihique in carmina sacru[m]
Ardorem, & dignos cœptis ingentibus ignes
Adiicies, magnus lucis pater, unicus uni
Qui satis es mundo, nec sis quoque pluribus imp[ar].
Jam procul Hungaricos tutatus milite fines,
Lunigeras acies Lodoicus & impia signa
Fuderat, extremasque Asiæ tremefecerat oras.
Jam quoque, & infestum Libycis prædonibus æqu[or]
Solverat; & priscis America incognita sæclis
Fœderis immemores Anglos, opibusque feroces
Et sociis Gallum meditantes pellere terris,
Viderat ejectos laceris fluitare per undas
Puppibus, aut cæsis insternere litora turmis.
His super attonitum dolor anxius urit Iberum,
Ingentesque premunt curæ. Quippe ultima longe
Terrarum, & Phœbo sub utroque jacentia cerne[ns]
Regna metu trepidare: pari quoque corda mover[i]
Sentit & ipse metu: quoties probrosa recursat
Fraus innexa toro, duræque injuria pacis,
Junctaque non æquo regum connubia pacto.
Hunc adeo suspensum animi, rebusque timente[m]
Agnovit Lodoicus: & ardua mente volutans
Consilia, invictis ut conjugis ultor in armis,
Hannonios tractus Brabantinosque reposcat:
Ne tamen, ut quondam, solito sibi callidus astu
Consuleret, Martemque dolo præverteret hostis,
Objicit insuetas Hispanis artibus artes,
Occultumque struit belli sub imagine bellum.
Ergo viros ad signa vocat: concurritur, oti
Emicat impatiens & corripit arma juventus.
Ipse palatinas acies, prætoriaque inter
Vexilla, & lituum sonitus, fremitusque tubarum
Sole sub ardenti, planisque in vallibus heros
Informat resides animos, discitque docendo
Durum opus, & magnum Martis succendit amorē
Nunc jubet effusis aciem decurrere campis,

Nunc

Nunc ſtare, aut junctis glomeratam incedere turmis
Nunc ſpatiis mixtos equites æqualibus ire,
Aut flexos ſinuare orbes, gradibuſve repreſſis
Exultare ſolo, & ſubitos obvertere vultus:
Mox pugnantum iras nudis ſimulare repente
Enſibus, & fictas tubulis explodere mortes;
Præcipiteſque rapi, curſuque laceſſere nimbos.
nde locum foſſis munire, & cingere vallo
Caſtrorum jubet in mortem: jubet addere caſtris
Excubias, vigileſque ſolo traducere noctes,
Aut duro volucres in ceſpite carpere ſomnos.
Macte iſtis Lodoice animis, perge omine tanto
Et tibi, & optatas Gallis portendere lauros.
Nunc veteres pompas ludorum in prælia mutas,
Et rigidum inducis læta in ſpectacula Martem:
Mox quoque cum fines Morinos, & Nervia juſto
Mœnia Marte petes, fortemque urgebis Iberum?
ic bellum tibi ludus erit, facileſque ſequetur,
Quo tuleris te cumque, comes victoria nutus.
Audiit ex alto Pyrenes vertice, feſtos
Ludentum ſtrepitus, pompamque Hiſpania vidit:
Defixiſque oculis mirata, tot horrida pilis
Agmina, tot criſtas galeis fluitare comantes,
Tot rutilis phaleras veſteſque nitere lapillis,
Tot lætos in equis juvenes: Et luditur, inquit,
Hæc ſibi depoſitis Gallus facit otia curis.
Luditur, at magnos parient hæc otia motus:
Nec vanum, ludi pars magna, fatebere ludum.
æpe manu virtus quid Gallica poſſet & armis,
Te Juſtus, Juſtique parens ter maximus olim
Henricus, docuere: tamen licet hactenus æquo
Te non Marte parem clades non una probaſſet,
amdudum iſtantem potuiſti avertere caſum,
Conſilio melior. Lodoico ſcilicet uni
Laus fuit hæc ſervanda, & magnis debita fatis:
Conſilioque manuque tuos contundere faſtus.
Nec mora jam litui, jam rauco tympana pulſu
nſonuere: volat ſpe fervidus, arvaque Gallus
Flandrica, & Hannonias ruit improviſus in arces.
amque adeo ingenti fremere undique viſa tumultu

Bel-

Belgica, jam patrii circum rugire leones,
Arrectisque horrere jubis: simul alta fragore
Misceri nemora,& tristes ululare cavernæ,
Flandrigenumque procul Scaldis regnator aquaru
In mare præcipites urgere fugacior undas.
I modo, regales Hispania despice ludos.
Sic trifidos ignes, & ineluctabile telum
Si quando iratus mundi arbiter,humida rumpens
Nubila, subjectas hominum molitur in arces:
Ipse prius tremulis densa in caligine ludit
Fulguribus, volucrique polum circumvolat igni:
Mox rutilum per iter,rapidisque micantia flamm
Erumpit spatia, & subito ruit impete fulmen;
Vim tamen haud minuit splendor,nec inania jact
Murmura: gens longe tremit omnis, & ardua fun
Sylvarum, ingenti dissultant saxa fragore.
Talis ades, talem te præcipit omne, timetque
Vulgus, & insueta fugiunt formidine cives.
Passim solæ arces, passim indefensa patescunt
Oppida tuque adeo Bassæa ingentibus olim,
Mænia dum starent, repetita laboribus: & tu.
Dives agro, dives pecorum Armentaria cultu:
Tu quoque tu Carli de nomine dicta, novoque
Ars fabricata opere, & valido molimine fulta?
Te quanquam aggeribus vallatam,& flumine circ
Defensam gemino, tela omnia & omnia contra
Fulmina Gallorum, nil fulminis indigat elique
Una nec aspecti regis fortuna subegit.
Atque utinam hunc morem & vestra hæc exem
secutæ
Cessissent reliquæ; nec, præter fata feroces,
Indignum certa nomen sibi clade parassent.
At procul ejectos vallis Furnensibus hostes
Et domita video fractos excedere Berga.
Tornacique arces, Musisque dicata Duaci
Mænia, & antiquis Curtracum nobile bellis
Aldenaram, cultæque caput regionis Alostum,
Eversis Francum victorem admittere portis.
Insuper & victo captivum flumine Lisam.
Mœrentemque Sabim nequicquam, injectaq; Scal
Vin-

Vincula, perruptoſque aditus, & in intima facto
Limite, diviſos nova per diſcrimina Belgas.
Teque adeo denos vix expugnanda per annos,
Illos ut quondam ſuperum labor: acribus intus
Fœta viris pariter, largoque interrita cinctu
Inſula: te dicimus tranſmiſſam in Gallica vidit
Jura dies; & plura heros hic præſtitit unus,
Quam potuit junctis affingere fabula Divis.
Hæc rerum ſeries, nullique parata priorum
Gloria, nec ſeris æquanda nepotibus olim:
Indomitum Flandros genus, & firmiſſima clauſtris
Oppida, quæ nec opum vis magna, operumve, ducumve,
Nec proavi domuere, nec excita finibus omnis
Gallia adhuc, non mille rates, non mille carinæ;
Frænare imperiis, armiſque metuque ſubacta
Præcipiti ad nutum ſibi poſſe adjungere bello:
Herois labor ille fuit. Sed nec mihi cuncta
Fas canere, aut meritas procerum decurrere laudes,
Grandia nec modulis æquare jacentibus auſa.
Nam quid ego egregiã virtutem & digna Philippi
Cœpta loquar; Quid prima inter diſcrimina, lucis
Contemptorem animum? Quid apertam in dona, paremque
Muneribuſq; armiſque manum? tum ſi qua vocarent
Prœlia, ſi qua ſonum procul auribus æra dediſſent,
Quam ſtare indocilis, quam ſe ſubducere tardis
Callidus agminibus ſociorum, aviduſque negata
Protinus effræno tentare pericula curſu!
Talis in effuſas Brugenſi limite turmas
Infeſtum per iter ſeſe incomitatus agebat,
Victrici exultans ſibi tempora cingere lauro.
Cinxiſſetque adeo: tantæ niſi cladis honorem,
Victoremque tibi tantum, Marcine, negaſſent,
Et conjuratam properaſſent fata ruinam.
Quid memorem reliquos? pulchræque cupidine famæ
Flagrantem aſſidue, & non inferiora ſequentem
Enguineum, fervens & inexſaturabile pectus;
Ut belli lætus fremitu, rapidumque fatigans
Alipedem, mediis in cædibus, aſperaque inter
E Tela

Tela necem stricto Belgasque lacesseret ense;
Ut fractæ fugerent acies, dextraque tonantem
Fulminea, procul arma super, lateque jacentum
Corporaque & calido spumantes sanguine cristas,
Bellicus immissis impelleret ardor habenis,
Et patrem soboles invictum invicta referret?
Quid nunc, ut paribus Longavillæa propago
Carolus incensus stimulis, & utroque parentum
Sanguine, spem gestis, sensu præverteret annos
Exequar? utque manu prostrato ex hoste tropha
Vi raperet, raptisque viam sibi rumperet armis?
Sed neque tot procerum virtus insueta, ducumv
Sive senum labor & Martis constantior usus,
Seu juvenum Lodoici animis audacia certet.
Scilicet ex illo vigor omnibus, omnibus idem
Impetus, una omnis simili succenditur igne
Miles, & in medias tanto ruit auspice mortes.
Nempe alii castris procul armorumque tumultu
Secessu in placido atque aulæ penetralibus aureis
Bella gerant reges, lentique ingloria ducant
Otia, pugnarum docti describere leges,
Et sedare suas alieno sanguine rixas.
Juverit hoc alios. Tibi famam extendere factis,
Exemplo resides urgere, offerre pruinis
Ardorique caput, rigido sudare sub ære,
Insomnes vigilare inter tentoria noctes,
Aut vallum lustrare in equo :. tum, sicubi portis
Ingruit, aut subitis petitur conatibus hostis;
Crebra licet cædes, licet undique plurima telis
Affluat, & volucri mors grandine verberet aures:
Impavidum volitare, animos accendere dictis,
Mercarique tuas proprio discrimine lauros.
Hic tibi mos fuerit, Lodoice: his artibus omne
Borbonidum genus; & generis caput, additus aris
Hisque Arabū quondam victor Lodoicus, & ingen
Augusti titulo ac belli virtute Philippus
Floruit. His oculis, hoc vultu, hoc impete fertur
Suetus in adversas aciem deducere gentes:
Oppida dū quateret Flandrorum, aut sāguine tinctu
Illustres faceret Germana clade Bovinas.

Vos

Vos mihi nunc Franci proceres, aſſuetaque regi
Pectora, vos omni fortes ex ordine turmæ,
Dicite, quis menti ſenſus fuit, aut quibus illum
Spectaſtis, victorem oculis: cùm culmine ab alto
Cederet immixtus turbæ; communibus omnes
Vocibus affari, atque operum laudare laborem,
Vulneraque & ſævos dictis mulcere dolores,
Certare officiis & vincere blandus amaret.
Vos modo felices tanto victore ſubacti
Flandrigenæ: quibus ipſa minus victoria clade
Profuerat, longamque ferent hæc bella ſalutem.
En erit ut veſtras poſtquam Bellona per urbes
Sæviit, & patrio longum ſatiata cruore eſt;
Curarum expertem liceat decurrere vitam,
Et ſperare aditus, & principis ora tueri.
Non ita, quos vobis peregrino è litore mittit
Hiſpanus dominos: non hanc ſibi fingere mores
Ad ſpeciem ſoliti, ſimileſque capeſſere ritus:
At ſecum aſſiduè veterum monumenta parentum
Et grandes titulos magni verſare ſub umbra
Nominis: aut ſeſe communi prodere luci
Sic ubi contigerit, truculento incedere vultu,
Cuncta ſupercilio ſuſpendere, torva tueri,
Et populo præbere ſui ſpectacula greſſus.
Sed rigor hic tandem, tumidique ferocia faſtus
Regis ad aſpectum tenues vaneſcit in auras.
Hunc adeo effuſo devicta per oppida plauſu
Sæpe incedentem vidiſtis, & ordine longo
Ad ſacra ducentem victrices templa catervas.
Non illum lauriſque gravem, Tyrioque ſuperbum
Murice, purpurei compta cervice jugales
Quadrijugo in curru duxere: nec agmina pone
Captiva, implexis viſa hic evincta catenis
Horrendos inter ferri reptare ſonores.
Non titulos, captaſque urbes, non diruta ferro
Mœnia, non victis mœrentia flumina ripis,
Fuſaque ſqualenti rerum ſimulacra metallo;
At neque prædam oculis ingentem, aurique talenta,
Spiculaque, & clypeos, enſeſque, aggeſtaque ſigna,
Et rigidis appenſa ducum ſpolia aurea truncis,

Oſtentare labor. Veteres hæc pompa Metellos,
Hæc Paullos deceat, Marioſve, & quotquot iniqu
Roma duces plauſu celſa ad Capitolia duxit
Prædattix populorum. Alio ſe more videndum,
Cultu alio, gentis decuit præbere parentem.
Ergo animos placidò viſus ſibi ſubdere vultu,
Indignaque novos formidine ſolvere cives.
Undique feſtivo fremit omnis Belgica pubes
Murmure: compoſito pars labra natantia riſu,
Pars lætos oculorum ignes, & utrimque fluentem
Erecta cervice comam: pars ardua frontis
Miratur decora, & cultu ſub ſimplice laudat
Regales habitus, majeſtatemque ſerenam.
Cuncti animum flecti facilem, plebiſque patente
Queſtibus, & recta librantem ſingula lance,
Et memorant ultro, & tanto ſibi vindice gaudent
Sic ubi poſt longas hyemes, inſanaque Cauri
Flamina, & excuſſos gelidis è nubibus imbres,
Sol noſtrum radiis afflat propioribus orbem:
Ipſa licet primo tellus animata calore
Æſtuet in nebulas, reducique obſiſtere Phœbo,
Et lucem undanti tentet prohibere vapore:
Sol tamen obſtructas denſa caligine nubes
Diſcutit erumpens, & amico lumine vernas
Undique ſpargit opes. Donis tum victa recludit
Terra ſinus, & amat quos ante refugerat ignes,
Victoremque volens, vel dum ſuperatur, adorat.
Perge age ſic victas, regum fortiſſime, gentes
Adjicere imperio, ſic magnum in ſæcula nomen
Mittere, ſic teneram virtutis imagine prolem
Excolere, inque alias creſcentem accendere lauros
Ipſe in cuncta puer jam nunc comes ire pericla,
Et propriis Belgas tibi ſubdere miles in armis
Geſtiret: pudor eſt, caſtris dum tota juventus
Emicat, imbelli lentum nutricis in umbra
Indecores ludos & inania ludere bella:
Necdum æquas animis vires, annoſque morante
Increpat. Ah! quantus Martis quondam ibit in artes
Quantus honos tibi Galle, tibi quot Ibere labores:
Cum firmata parem genitori hunc fecerit ætas,
Gal-

Gallicaque immensis implebit fata triumphis.
Vos supere prolemque patri, prolique parentem
Servate interea! neve hunc, dum jura tuetur,
Et pleno invadit leti discrimina passu,
Invida sors nobis aut bellicus auferat ardor.

LES VICTOIRES.
DU ROY
EN FLANDRE.

DE LA TRADUCTION
DE P. CORNEILE.

MAnes des grands Bourbons, brillants foudres de guerre,
Qui fustes & l'exemple & l'effroy de la terre,
Et qu'un climat fecond en glorieux exploits
Pour le soutien des lys vit sortir de ses rois;
Ne soyez point jaloux qu'un roy de vostre race
Egale tout d'un coup vostre plus noble audace:
Vos grands noms dans le sien revivent aujourd'huy,
Toutes les fois qu'il vainc, vous triomphez en luy,
Et ces hautes vertus que de vous il hérite
Vous donnent vostre part aux encens qu'il mérite.
 C'est par cette valeur qu'il tient de vostre sang.
Que le lion Belgique a veu percer son flanc:
Il en fremit de rage, & devenu timide
Il met bas cét orgueil contre vous intrépide,
Comme si sa fierté qui vous sceut résister
Attendoit ce heros pour se laisser dompter.
Aussi cette fierté par le nombre alarmée
Voit en un chef si grand encor plus d'une armée,
Dont par le seul aspect ce vieil orgueil brisé
Court au devant du joug si long-temps refusé.
 De là ces feux de joye & ces chants de victoire

Qui font briller par tout & retentir sa gloire,
Et bien que la Déesse aux cent voix & cent yeux
L'ait publiée en terre, & fait redire aux cieux,
Qu'il ne soit pas besoin d'aucune autre trompette
Le cœur paroist ingrat quand la bouche est müett
Et d'un nom que par tout la vertu fait voler
C'est crime de se taire où tout semble parler. (r

Mais n'atten pas grand roy, que mes ardeurs sinc
Appellent au secours l'Apollon de nos péres;
A mes foibles efforts daigne servir d'appuy,
Et tu me tiendras lieu des Muses & de luy.
Toy seul y peus suffire, & dans toutes les ames
Allumer de toy seulles plus celestes flames.
Tel qu'épand le soleil sa lumiere sur nous,
Unique dans le monde & qui suffit à tous.

Par l'ordre de son roy les armes de la France
De la triste Hongrie avoient pris la défense,
Sauvé du Turc vainqueur un peuple gémissant,
Fait trembler son Asie & rougir son croissant.
Par son ordre on voyoit d'invincibles courages
D'Alger & de Tunis arrêter les pillages,
Affranchir nos vaisseaux de ces tyrans des mers,
Et leur faire à leur tour appréhender nos fers:
L'Anglois mesme avoit vû jusque dans l'Ameriqu
Ce que c'est qu'avec nous rompre la foy publique,
Et sur terre & sur mer receu le digne prix
De l'infidelité qui nous avoit surpris:
Enfin du grand Louys aux trois paris de la terre
Le nom se faisoit craindre à l'égal du tonnerre.
L'Espagnol s'en emeut, & géné de remords
Apres de tels succés il craint pour tous ses bords:
L'injure d'une paix à la fraude enchaisnée,
Les dures pactions d'un roy il hyménée,
Tremblent sous les raisons & la facilité,
Qu'aura de s'en vanger un roy si redouté.

Louys s'en apperçoit, & tandis qu'il s'apreste
A joindre à tant de droits celuy de la conquête,
Pour éblouïr l'Espagne & son raisonnement,
Il tourne ses aprests en divertissement:
Il s'en fait un plaisir, où par un long prélude

L'i-

L'image de la guerre en affermit l'étude,
Et ses passetemps mesme instruisant ses soldats
Préparent un triomphe où l'on ne pense pas.
Il se met à leur teste aux plus ardentes plaines,
Fait en se promenant leçon aux capitaines,
Se délasse à courir de quartier en quartier,
Endurcit & soy-mesme & les siens au métier, (gne,
Les forme à ce qu'il faut que chacun cherche, ou crai
Et par de feints combats aprend l'art qu'il enseigne.
Il leur montre à doubler leurs files & leurs rangs,
A changer tost de face aux ordres différents,
Tourner à droite, à gauche, attaquer & défendre,
Enfoncer, soûtenir, caracoler, surprendre,
Tantost marcher en corps, & tantost défiler,
Pousser à toute bride, attendre, reculer,
Tirer à coup perdus, & par toute l'armée
Faite l'oreille au bruit & l'œil à la fumée.
Ce héros va plus outre, il leur montre à camper,
A la tente, à la hutte on le voit s'occuper:
Sa presénce aux travaux messe de si doux charmes,
Qu'ils aprennent sans peine à dormir sous les armes,
Et comme s'ils estoient en païs dangereux,
L'ombre de Saint Germain est un bivoüac pour eux.
Achéve, grand Monarque, achéve, & pars sans
crainte,
Si tu t'ès fait un jeu de cette guerre feinte,
Accoûtumé par elle à la poussiere, au feu,
La veritable ailleurs ne te sera qu'un jeu.
Tes guerriers t'y suivront sans y voir rien de rude,
Combattront per plaisir, vaincront per habitude,
Et la victoire instruite à prendre icy ta loy
Dans les champs ennemis n'obéira qu'à toy.
L'Espagne cependant qui voit des Pyrénées
Donner ce grand spectacle aux dames etonnées
Loin de craindre pour soy, regarde avec mépris
Dans un camp si pompeux des guerriers si bien mis;
Tant d'habits comme au bal chargez de broderie,
Et parmy des canons tant de galanterie.
Quoy! l'on se jouë en France, & ce roy si puissant
Croit m'effrayer, dit-elle, en se divertissant!

Il eſt vray qu'il ſe jouë, Eſpagne & tu devines,
Mais tu mettras au jeu plus que tu n'imagines,
Et de ce dernier vol ſi tu ne te repens
Tu ne verras finir ce jeu qu'à tes dépens.
Son pére & ſon ayeul t'ont fait voir que la France
Sçait trop quand il luy plaiſt dompter ton arroganc
Tant d'eſcadrons rompus, tant de murs emportez
T'ont reduit ſouvent au ſecours des traitez :
Ces diſgraces alors te donnoient peu d'alarmes,
Tes conſeils reparoient la honte de tes armes,
Mais le ciel réſervoit à noſtre auguſte roy
D'avoir plus de conduite & plus de cœur que toy.
Rien plus ne le retarde, & déja ſes trompettes
Aux confins de l'Artois luy ſervent d'interprétes,
C'eſt de là, c'eſt par là qu'il s'explique aſſez haut.
Il entre dans la Flandre, & raſe le Hainaut,
Le François court & vole, une maſſe aſſurance
Le fait à chaque pas triompher par avance,
Le deſordre eſt par tout, & l'approche du roy
Remplit l'air de clameurs & la terre d'effroy.
Juſqu'au fond du climat ſes lions en rugiſſent,
Leur veuë en étincelle & leurs crins s'en hériſſent;
Les antres & les bois par de longs hurlements
Servent d'affreux Echos à leurs rugiſſements.
Et les fleuves mal ſeurs dans leurs grotes profondes
Haſtent vers l'Océan la fuite de leurs ondes;
Incertains de la marche ils tremblent tous pour eux.
Songe encor, ſonge, Eſpagne, à mépriſer nos jeux.
Ainſi quand le couroux du maiſtre de la terre
Pour en punir l'orgueil prépare ſon tonnerre,
Qu'un orage impréveu qui roule dans les airs
Se fait connoiſtre au bruit & voir par les éclairs:
Ces foudres dont la route eſt pour nous inconnuë
Paroiſſent quelque tems ſe joüer dans la nuë,
Et ce feu qui s'échape & brille à tous moments
Semble prêter au ciel de nouveaux ornements,
Mais enfin le coup tombe, & ce moment horrible
A force de tarder devenu plus terrible;
Etale aux yeux ſurpris des hommes ecraſez,
Une plaine fumante, & des rochers briſez.

Tel on voit le Flamand présumer ta venuë,
Grand roy, pour ta foudre il cherche à fuir ta vûë;
Et de tes justes loix ignorant la douceur,
Il abandonne aux tiens ses murs sans défenseur.
La Bassée, Armentiére, aussi tost sont desertes,
Charleroy qui t'attend, mais à portes ouvertes,
A forts démantelez, à travaux démolis,
Sur le nom de son roy laisse arborer tes lys.
C'est là le prompt effet de la frayeur commune,
C'est ce que font sans toy ton nom & ta fortune;
Heureux tous nos Flamands, si l'exemple suivy
Eust par tout à tes droits fait justice à l'envy!
Furne n'auroit point veu ses portes enfoncées,
Bergue n'auroit point veu ses murailles forcées,
Et Tournay de tout tẽps tout François dans le cœur
T'eust reçû comme maistre,& non cõme vainqueur.
Les Muses à Doüay n'auroient point pris les armes
Pour coûter à son peuple & du sang & des larmes:
Courtay sans en verser eust changé de destin:
Ce refuge orgueilleux de l'Espagnol mutin,
Alost n'eust point fourny de matiére à ta gloire,
Audenarde jamais n'eust pleuré ta victoire:
Que diray-je de Lisse, ou tant & tant de tours
De forts, de bastions, n'ont tenu que dix jours?
Ces murs si rechantez dont la noble ruïne
De tant de nations flate encor l'origine,
Ces remparts que la Gréce & tant de Dieux liguez
En deux lustres à peine ont pû voir subjuguez,
Eurent moins de defense, & l'art en leur structure
Avoit moins secouru l'effort de la nature,
Et ton bras en dix jours a plus fait à nos yeux,
Que la fable en dix ans n'a fait faire à ses Dieux.
Ainsi par des succes que nous n'osions attendre
Ton estat voit sa borne au milieu de la Flandre,
Et la Flandre qui craint de plus grands changements
Voit ses fleuves captifs diviser ses Flamands.
C'est là ton pur ouvrage, & ce qu'en vain ta France
Elle-même a tente sous une autre puissance,
Ce que sembloit le ciel defendre à nos souhaits,
Ce qu'on n'a jamais veu, qu'on ne verra jamais,

Ce que tout l'ave l'avenir à peine voudra croire....
Mais de quel front osay-je ébaucher tant de gloire
Moy, dont le style foible & le vers mal suivy. (v
Ne sçauroient méme atteindre à ceux qui t'ont se

Souffre moy toutefois de tâcher à portraire
D'un roy tout merveilleux l'incomparable frére,
Sa liberalité pareille à sa valeur,
A l'espoir du combat ce qu'il sent de chaleur,
Ce que luy fait oser l'inexorable envie
D'affronter les périls au mépris de sa vie,
Lors quede sa grandeur il peut se démesser,
Et trompe autour de luy tant d'yeux pour y voler.
Les tristes champs de Bruge en rẽdront témoignag
Ce fut là que pour suite in n'eut que son courage.
Il fuyoit tous les siens pour courir sur tes pas,
Marcin, & ta déroute eust signalé son bras,
Si le destin jaloux qui l'avoit arrêtée
Pour en croistre l'affront ne l'eust précipitée,
Et sur ton nom fameux déployé sa rigueur
Jusques à t'envier un si noble vainqueur.

Anguien le soit de prés, & n'est pas moins avide
De ces occasions où l'honneur sert de guide.
L'Escaut épouvanté voit ses premiers efforts
Le couronner de glorie au travers de cents morts,
Donner sur l'embuscade, en pousser la retraite,
Triompher des perils où sa valeur le jette,
Et montrer dans un cœur aussi haut que son rang
De l'illustre Condé le véritable sang.
Saint Paul de qui l'ardeur prévient ce qu'on espére.
De son costé Dunois & Condé par sa mére,
A l'un & l'autre nom répond si dignement,
Que des plus vaillans mesme il est l'étonnement.
Des armes qu'il arrache aux mains qui le cõbattent
Il commence un trophée où ses vertus éclatent,
Et pour forcer la Flandre à prẽdre un joug plus doux
Les pals les plus serrez font passage à ses coups.
Mais où va m'emporter un zéle téméraire,
A quoy m'expose-t'il. & que prétens-je faire.
Lors que tant de grans noms, tãt d'illustres exploits,
Tant de héros enfin s'offrent tous à la fois;

Ma-

Maganimes guerriers, dont les hautes merveilles,
Lasseroient tout l'effort des plus sçavantes veilles,
Bien que vostre valeur étonne l'ünivers
Qu'elle mette vos noms au dessus de mes vers,
Vos miracles pourtant ne sont point des miracles,
L'éxemple de Loys vous Léve tous obstacles
Marchez dessus ses pas, sinez sur luy vos yeux.
Vous n'avez qu'à le voir, qu'à le suivre en tous lieux,
Qu'à laisser faire en vous l'ardeur qu'il vous inspire,
Pour vous faire admirer plus qu'on ne vous admire.
Cette ardeur qui des chefs passe aux moindres sol-
Anime tous les cœurs, fait agir tous les bras; (dats
Tout est, beau, tout est doux sous de si grãds auspices,
La peine a ses plaisirs, la mort a ses délices,
Et de tant de travaux qu'il aime à partager,
On n'en voit que la gloire, & non pas le danger.
Il n'est pas de ces rois qui loin du bruit des armes
Sous des lambris dorez donnent ordre aux alarmes,
Et traçant en repos d'ambitieux projets
Prodiguent à convert le sang de leurs sujets.
Il veut de sa main propre enfler sa renommée.
Voir de ses propres yeux l'état de son armée,
Se fait à tout son camp reconnoistre à la voix,
Visite la tranchée, y fait suivre ses loix.
S'il faus des assiégez repousser les sorties,
S'il faut livrer assaut aux places investies,
Il montre à voir la mort, a la braver de prés,
A mépriser par tout la gresse des mousquets,
Et luy-mesme essuyant leur plus noire tempeste
Par ses propres périls achéte sa conqueste.
Tel le grand saint Louys, la tige des Bourbons,
Luy-mesme du Soldan forçoit les bataillons,
Tel son ayeul Philippe acquit le nom d'Auguste
Dans les fameux hazards d'une guerre aussi juste,
Avec le mesme front, avec la mesme ardeur
Il terrassa d'Othon la superbe grandeur,
Couvrit devant ses yeux la Flandre de ruïnes,
Et du sang Alleman fit ruisseler Bovines.
Tel enfin, grand monarq; aux campagnes d'Yvry
Tel en mille autres lieux l'invincible Henry,

De la ligue obstinée enfonçant les cohortes,
Te conquit de sa main le sceptre que tu portes.
Vous ses premiers sujets, qu'attache à son costé
La splendeur de la race, ou de la dignité.
Vous dignes commandans, vous dextres aguerries
Troupes aux chãps de Mars dés le berceau nourries:
Dites-moy de quels yeux vous vistes ce grand roy,
Aprés avoir rangé tant de murs sous sa loy,
Descendre parmy vous de son char de victoire,
Pour vous donner à tous vostre part à sa gloire:
De quels yeux vistes vous son auguste fierté
Unir tant de tendresse à tant de majesté,
Honorer la valeur, estimer le service,
Aux belles actions rendre prompte justice,
Secourir les blessez, consoler les mourans,
Et pour vous applaudir passer dans tous vos rangs?
Parlez, nouveaux François, qui venez de connoistre
Quel est vostre bon-heur d'avoir changé de maistre:
Vous, qui ne voyiez plus vos princes qu'en portrait:
Sujets en apparence, esclaves en effet.
Pouvez-vous regretter ces démarches pompeuses,
Ces fastueux dehors, ces grandeurs sourcilleuses,
Ces gouverneurs enfin envoyez de si loin,
Tous puissants en parade, impuissants au besoin:
Qui ne montrant jamais qu'un œil farouche & sõbre
A peine vous jugeoient dignes de voir leur ombre?
Nos rois n'exigent point cet odieux respect,
Chacun peut chaque jour joüir de leur aspect,
On leur parle, on reçoit d'eux-mesmes le salaire
Des services rendus, ou du zéle à leur plaire,
Et l'amoureux atrait qui regne en leurs bontez
Leur gagne d'un coup d'œil toutes les volontez.
Pourriez-vous en vouloir une plus seure marque,
Belges? vous le voyez, cét illustre monarque
A vos temples ouverts conduire ses vainqueurs,
Pour y benir le ciel de vos propres bonheurs.
Est-il environné de ces pompes cruelles
Dont à Rome eclatoient les victoires nouvelles.
Quand tout autour d'un char elle voyoit traisnez
Des peuples soûpirants: & des rois enchaisnez?

Qu'-

Qu'elle admiroit l'amas des affreux brigandages
D'où tiroient leurs grands noms ses plus grands personnages,
Et des fleuves domptez les simulacres vains,
Qui sous des flots de bronze adoroient ses Romains?
Il n'y fait point porter les dépoüilles des villes
Comme les Marius,les Métels,les Emiles,
Et ce reste insolent d'avides conquérants,
Grands héros dans ses murs,par tout ailleurs tyrans.
Il entre avec éclat, majs vostre populace
Ne voit point sur son front de fast, ny de menace,
Il entre, mais d'un air qui ravit tous les cœurs,
En pére des vaincus, en maistre des vainqueurs.
Peuples, repentez vous de vostre resistance,
Il raméne en vos murs la joye & l'abondance,
Vostre défaite en chasse un sort plus rigoureux,
Si vous aviez vaincu, vous seriez moins heureux.
On m'en croit, on l'aborde,on luy porte des plaintes,
Il écoute, il prononce,il fait des loix plus saintes,
Chacun reste charmé d'un si facile accés,
Chacun des maux passez gouste le doux succés,
Jure avec l'Espagnol un éternel divorce,
Et porte avec amour un joug receu par force.
C'est ainsi que la terre au retour du printemps
Des graces du Soleil se défend quelque temps,
De ses prémiers rayons refuit les avantages,
Et pour les repousser éleve cent nuages:
Le Soleil plus puissant dissipe ces vapeurs,
S'empare de son sein, y fait naistre des fleurs,
Y fait germer des fruits, & la terre à leur veuë
Se trouvant enrichie aussi-tost que vaincuë,
Ouvre à ce conquerant jusques au fond du cœur,
Et pleine de ses dons adore son vainqueur.
Poursuy,grãd roy,poursuy,c'est par là qu'on s'assure
Un respect immortel chez la race future,
C'est par là que le ciel prepare ton DAUPHIN
A remplir hautement son illustre destin:
Il y répond sans peine, & son jeune courage
Accuse incessamment la paresse de l'âge,
Tou-

Toute son ame vole aprés tes étendards!
Brusse de partager ta gloire & tes hazards,
D'aller ainsi que toy de conqueste en conqueste.
Conservez, justes cieux, & l'une & l'autre teste,
Modérez mieux l'ardeur d'un roy si généreux,
Faites le souvenir qu'il fait seul tous nos vœux,
Que tout nostre destin s'attache à sa persone,
Qu'il feroit d'un faux pas chanceler sa couronne,
Et puisque ses périls nous forcent de trembler,
Du moins n'en souffrez point qui nous puisse accablet.

LUDOVICO MAGNO POST EXPEDITIONEM BATAVICAM ANNI M. DC. LXXII.

EPINICIUM.

PAcificus labor, & longæ comes aurea pacis
Capia, victrices LODOICI mulserat iras;
Mille triumphatæ suadebant otia gentes;
Et Lothari, & Belgæ, & frustra cunctator Iberus:
Non tamen illa, licet geminum celebrata per orbem,
Laudis inexpletum satiabat gloria pectus.
Jamque adeo facilis vilescunt præmia belli:
Victoremque piget, quod Martem prævenit hostis
Obsequio; quod præcipites in vincula turmæ,
Totque suis ultro veniant cum civibus urbes.
Tum si quando animo priscæ virtutis imago
Incidit, & veterum pervolvens acta parentum
Quæsitas per multa videt discrimina lauros,
Errantemque diu media inter prœlia Martem;
Utitur exemplis tacite, heroumque periclis
Invidet, & partos secum fastidit honores.
Ergo age, tam lætis ultra ne irascere fatis:
En fortuna tibi, quantum appetis, objicit hostem.
Ille pererrato jam formidabilis orbi,

Con-

Contemptor superum Batavus, quem Seres, & Indi,
Extremique hominum Japones, quem dives adorat
Africa, cui rutilas America expendit arenas,
Cujus & ipse jugum placido subit æquore Nereus;
Ille tibi probris jamdudum infestus, & armis
Imminet, ille Dei dono tibi debitus hostis.
Nec te humiles ortus, generisque infamia primi
Avocet incœpto: fuerint huic rustica curæ
Quondam opera, & duræ piscosis amnibus artes;
Arma modo, & rigidos intentas undique fasces
Imperium in magnum terra grassatur & undis,
Nec jam novit auos:: audax & ludere regum
In capita, & belli pacisque imponere leges:
Hispano socius, nec solum impune rebellis.
Exorere ô tandem spretis pro regibus ultor.
Rumpe moras, Lodoice. Vides, ut pulsa tot annos
Relligio, trepidisque fides mala tuta latebris,
Regalē implorant solvenda advincula dextram.
Nulla mora in Magno: placet hic, quia durior, hostis:
Jamque sibi immensas acies, jamque horrida centum
Prœlia, difficilesque aditus, largaque rubentes
Cæde virum fluvios, & inhospita litora fingit
Scilicet, exultatq; fremens. Nam quid sibi quisquam,
Et studia expendens, & opes, & robora gentis
Informetve animo levius, speretve futurum?
Quis vaga tergemini non horreat ostia Rheni,
Æquoreosque Mosæ fremitus, Vahalimq; sonantē,
Nomina tot nuribus quondam execrata Latinis?
Adde Isalam vallis defensum, adde ænea mille
Hostis in occursum tormenta tonantia ripis,
Tot validas urbes, tot propugnacula passim
Obvia, tot riguis arva intercisa fluentis,
Totque lacus, tantosque. Adde & frænata per artem
Æquora, luctantesque adversa in claustra procellas,
Rumpendosque obices, refluique pericula ponti.
Quid si præterea vicino emota tumultu
Conjurata ruat Germania, si metus acres
Idem agitet Danos, Batavum si fraudibus orbis
Excitus in Gallos socialibus ingruat armis?
At neque sic Lodoici alacer deferveat ardor:
Igne-

Ignescit magis, idem animo nosse omnia promptu
Et præstare manu. Simul undique buccina Marter
Increpuit: simul agminibus coit ultima junctis
Gallia, quot fœto bellatrix patria nusquam
Fuderat ante sinu: ratibus simul æquora centum
Anglusque Francusque tegunt: ruit Itala pubes,
Helvetiusque ferox, Bavarisque Colonia signis,
Et sacros acuens jamdudum Vvesphalus enses.
Nec bene collectæ terraque marique rapinæ
Unius in Francæ cessissent præmia gentis:
Tot populos inter communis præda jacere
Debuit, Occidui populator & orbis Eoi.
Interea Batavas crebrescit fama per urbes,
Et propius belli fragor intonat. Ocius omnes
Incaluere animis, operumque ignobile vulgus
Perpetuum Franco sperat sibi nomen ab hoste.
Imprimis rerum illa potens, validisque superba
Classibus, & magnæ, si Dis placet; æmula Romæ
Curia, prisca sequens Latiæ vestigia laudis,
Porsennam ad muros iterum, Pyrrhiq; elaphantos
Annibalisque minas, & divitis agmina Persei,
Tot regum clades, & tot fœcunda triumphis
Sæcla putat spatiis iterum volvenda remensis:
Demens: quæ Latii viresque animosque senatus
Mercatu simulet turpi, & venalibus armis.
Quin agite, Æneadis suppar genus, & nova Marti
Progenies, belli ferratos rumpite postes,
Tela focis rapite, & galeas ensesque parentum
Induite, Austriacæ scabros rubigine cædis.
Ludimur? an gemino Rheni de litore clamor
Insonuit? Jam Vesaliæ furit acer in arces
Condæus, jam Buricio Turennius instat,
Jam simul Orsoyam Lodoix cum fratre Philippe
Rhimbergameq; premũt. Quippe uni insistere lenti
Ignavumque operi: numero neve obruat hostes, [es
Partiturque aciem, & curas divisus in omnes
Fit minor, ut paribus sese hosti accomodet armis;
Æquior & veniat, nec jam sine sanguine, palma.
Parce tamen, Lodoice, etiam divisus, ubique
Magnus es, & spatio dum distrahis arma, timorem
Di-

Diſtrahis in plures atque omnibus ingruis abſens.
Aſpice,vix arces fulſerunt ſigna ſub ipſas,
Primaque vicino ſteterunt tentoria campo;
Jamque timor cives quatit intus, & ipſe fatiſcit
Clauſus adhuc miles. Non illi patria virtus,
Aut Cereris vis ampla, aut belli immenſa ſupellex,
Aut vigor,aut numerus: non vivo condita ſaxo
Mœnia, non plenis undantia flumina foſſis
Adjecere animos: Franco juvat obvia ferre
Colla jugo, juvat enerves in vincula dextras,
Necdum tentatos victori pandere muros.
Quo fugitis Batavi? non eſt ſatis apta triumpho
Materies, quatuor, totidem nec ſolibus, urbes
Hoſtis in imperium peregrinaque cedere jura;
Reza quid, & vacuo patet inſuper Embrica vallo;
Proh pudor: Egregios cineres, albentiaque oſſa,
Proque focis quondam pro libertate cadentum
Magnorum tumulos pedibus pulſatis avorum,
Hac quacumque fuga eſt. At quo gens Martia vobis,
Auriaci proceres, vanæque ſuperbia mentis,
Quonam abiit, quonam ille mari tam nobilis ardor,
Et nuper Dani ſervatrix dextera ſceptri?
Nil agimus monitis: caſus malaque omnia contra
Hactenus eſſe viros licuit, forteſque videri:
Nunc alio res verſa, neque eſt ignavia probro:
Ducitur in morem populis, ubi Gallicus enſis
Imminet, & Gallos urget præſentia regis.
Ipſe autem attonitus cœptis atque omine belli
Fortunam incuſat, quod tam pernicibus alis
Virtutem antevolet, quod votis prœlia deſint.
Nam neq; captivi peditumque equitumque Ducũq;
Mille greges, neque rapta placent Mavortia ſigna,
Exuviæ indecores. Hoſtem, non vilia quærit
Servitia, infamem cenſeri digna ſub haſtam:
Nec prædæ ſitis, at laudum generoſa cupido
Hos illum in fines atque hæc in bella vocavit.
Ergo tibi alterius via laudis,& altera, MAGNE,
Alea pertentanda: fuga jam ceſſit inermi
Degener Hollandus, non ſic tibi flumina cedent,
Romanis ut quondam, & nunc impervia Francis:
Hic

Hic labor, hoc decus eſt. Stimulis ille acribus int
Accenſus, tacitumque alto ſub pectore verſans
Conſilium, & placidæ ſubducens membra quieti
Lecta virum capita, & primam rapit agmina ſec
Sub noctem, dux ipſe operis ſociuſque pericli:
Incedunt denſi ordinibus per opaca viarum,
Incerti quo juſſa trahant, ſed vincere certi
In quoſcumque trahant caſus. Et jam nova cælo
Cœperat ire dies, dubiaque albeſcere luce:
Inſula cum Batavum, & bifidis apparuit ingens
Rhenus aquis: vacuaſque acies inſedit arenas,
Tholuſium contra & SKinKi memorabile vallu
Nec mora, pars manibus glebas & grandia ligna,
Proviſamque ſtruem ponti, pars ærea plauſtris
Fulmina convolvunt. Lacero ſimul Horror amic
Et Pavor, & rigidos vellens Diſcordia crines
Prævolat, & SKinKi ſummas evadit in arces.
Inde cavo ſtridens per propugnacula cornu,
Intima jam patriæ labentem in viſcera Francum,
Ultores ſuperos invictaque fata ferentem,
Et letum, ante oculos, & ferrum, & vincula, & ign
Occinit. Æthereas it raucus clangor in auras,
Inſula quo longe tremit omnis, & omnibus horre
Preſſit corda gelu: ſtupet hinc atque inde refuſu
Flumen, & allapſi nota ad divortia fluctus,
Hærent ambigui quo ſit fuga tutior amne,
Quos teneant curſus, Rhenũ Vahalimne ſequantu
Quin & inacceſſos fines lætumque pererrans
Elyſium, & clauſos æterna nocte receſſus,
Inſignes ea fama animas atque invidus ardor
Elicit in lucem. Volitant exanguia ripis
Heroum ſimulacra, impacatique Sicambri,
Cæſareumque genus, nomenque inſigne Nerones
Effoſſor Druſus fluviorum, & ſqualidus ora
Varus, & ultrici fervens Germanicus ira.
Tu quoque ſanguineas quatiens Albane ſecures,
Tu Farneſi, atque Auſtriadum tu gloria Jane,
Naſſaviique: omnes, dum ſors & vita ſinebat,
His olim inſignes terrarum in finibus; omnes,
Nunc unum in juvenem defixi obtutibus hærent.

Ut

Ut ſtetit, & validos famoſo in litore Magnus
Explicuit cuneos, Rhenumque immenſa fluentem
In ſpatia, & rapido ſurgentem murmure vidit:
Continuo ingentes umbræ, circumflua turba,
Heroumque altrix menti ſeſe obtulit ætas,
Et mentem ſubitus calor inſilit: ardet inauſum
Moliri facinus, veterumque laceſſere famam
Æmulus, & priſcis unum ſe opponere ſæclis.
Ergo pares gaudens tandem delapſus in hoſtes,
Nec fore cum Batavis, ſed Roma & Cæſare bellum:
Ite, ait, incœptum Franci dimittite pontem:
Hoc egeant aliæ tardo molimine gentes;
Certa mihi vobiſque via eſt, hac qua via cumque
Eſſe poteſt ferro: tumidos pervadite fluctus:
Ite, fugax Batavus inimicaque ſentiet unda
Meque, Deumq; ducem. Nec plura effatus, & ingens
Lætantum exoritur clamor, primique petentum
Laudem aditus; reliquos fortis Granimontius anteit
Agmen agens equitum, loricatoſque maniplos.
Hunc & Borbonidas referens ab origine reges
Vendocinus, Libycæque Vivonius arbiter undæ,
Subiſiuſque, Coeslinuſque, & Salleus, & tu
Thermiade, Sallartuſque, & Chavinius audax,
Et Briolus, Reveluſque, & Leſdigueria proles
Salſius, adverſamque haud emerſurus in oram
Nogentus ſequitur: tum Nantulietus, & ardens
Berenghenus, & exanimes mox inter acervos
Guitrius hoſtili victor ſternendus arena:
Inde alii centum, atque alii, quos æmula virtus
Excitat. Olli alacres, quamquam refugiq; tremiſcant
Alipedes, ventoque tumens immugiat unda,
Invadunt fluvium. Strictis læva inſtat habenis,
Dextera ſublato micat enſe, nec uſus in armis
Eſt ſuper. At, collum qua thorax preſſior ambit,
Ignivomos texere tubos: nitrataque flammæ
Semina, ne madido vaneſcant uda liquore,
Implicuere comis & ſummo in vertice geſtant.
Iam ſola deſeruere, & jam vacua omnia nutant
Sub pedibus: timido lymphas ruit ungula pulſu,
Incertuſque jubas ſonipes quatit, & caput alto.
Al-

Arduus hinnitu: vix illum fræna coercent
Frendentem, & patulis ructantem naribus undas:
His adeo incensis numero plausuque sequentum
Ripa recedebat longe, mediumque tenebant
Infrænum cursu vastaque voragine flumen.
Ecce autem è latebris acies inimica repente
Cum sonitu erumpens & barbarico ululatu,
Adversum obvallat numeroso milite litus.
Mox, patriam ulcisci quando pudor ultimus urget,
Præcipitant in aquas, & certa in vulnera proni
Sulphureum excutiunt cannis feralibus imbrem.
Fit fragor, ignito stridens it limite plumbum
Nogenti in frontem: ruit ille, haustusque fluento
Morte perit gemina: paribus cadit undique fatis
Turba frequens, mixtique viris, passimque soluti
Per medios rapiuntur equi: spumantia fervent
Cærula, & emotis exæstuat amnis arenis,
Horrendum! scirent si quicquam horrescere Galli.
Ast illi capit insidiis subsistere primum,
Dum coeat latis dispersum fluctibus agmen.
Tum certi inter se, collectoque impete, leti
Mille minas inter volucrisque tonitrua flammæ,
Deproperare viam, & cæco vada sternere cursu,
Instigant studiis socii, & spectator adurget
Magnus. Hic irato luctantes aspicit amni,
Agnoscitque suos: & quas ipse indidit artes,
Quos animos, quas ante manus in bella, per æstus
Perque hyemes, fictis toties formavit in armis,
Nunc usu probat, & vero discrimine gaudet.
Ilicet, haud telis & adacto saucius igne
Terga dedit Batavus: cunctantem audacia victrix
Expulit. Incurrunt juvenes, ausoque potiti
Perrumpunt aditum, atque alto se gurgite tollunt
Manantes rivis, nec segnius arma frementes.
Quę nunc prima loquar? Famamne remota petẽtem
Terrarum, & plena fluviorum effracta sonantem
Claustra tuba; refugosne sua in penetralia Manes,
Nudatos titulis & priscæ laudis honore,
An magis immensam bellantum ex ordine gentem
Totaque sub signis ducibusque natantia castra,
Jam

Jam docili Rheno, jam languescentibus undis?
An potius, cæca insidias in valle parantem,
Arboribus tutum dubiisque anfractibus hostem,
Mille viros: huc immissis erumpere frænis
Nobilium impavidam, turma licet impare, pubem:
Scrutarique vepres gladio, palisque revulsis
Cominus extremos Batavum stimulare furores?
Audio displosos inimicæ grandinis ictus,
Pugnantumque minas suspiriaque ægra cadentum.
Tene etiam in mediis Longavillæ jacentem,
Tecum atavos, tecum ah! nomen Dunense sepultũ
Aspicio? Tene angustis in rebus, iniquo
Congressos numero proceres, juveniliaque ausa
Sustentantem animis video, Condæ? feraque
Strage virum longæ redimentem tædia pacis?
Qua ruis, exanimes fugiunt sine vulnere turmæ:
Multa oculis Norlinga, & Lentia multa recursat.
Nec jam audent conferre manũ, tantum eminus im-
Fatiferum ingeminant. Ah! ne te ferrea lædat (brem
Tempestas! neu te, neu tecum passibus æquis
Currentem Enguineum tantis immitte periclis.
Heu scelus! infami violatur pervia glande
Læva manus. Victas Batavine plangite ripas,
Concisasque acies, & cæde natantia rura.
Borbonio maduit tellus captiva cruore:
Hoc vinci decuit pretio, cladisque pudorem
Eluit, hic vestro commixtus sanguine sanguis.
Non impune tamen, nec erit sine vindice vulnus
Crudescunt iræ Francorum, & promptius arces
Itur in adversas. Vix Knozemburgica noctem,
Vix lucem geminam Arnhenum; vix detinet unam
Ille olim Batavæ scopulus virtutis, & unus
Undecimum in mensẽ belli mora, SKinKius agger,
Ipse fugam Auriacus versis simul occupat armis,
Hostiles etiam ante minas: deserta patescunt
Munimenta Isalæ, & fragili congestus arena
Cespitibusque labor Gallo fit ludus inermi.
Hinc Isalæ impositas idem rapit impetus urbes,
Kempenque Zvvolamque: jugum Daventria felix
Pastorale subit, Grollæ que exterrita casu
VVes-

VVesphalicum avertit tectis flagrantibus ignem.
Fulminat ante alios Lodoicus, & edita Druso
Mœnia Dosburgi proprio dum numine terret;
Lectam aciem tradens & prospera fata Philippo
Zutphaniæ quassat fraterno numine muros.
His ille auspiciis commissoque agmine lætus
Nutantem, inque ipsa jam deditione rebellem
Castigat populum. Mirantur inertia vulgi
Pectora robustis nequicquam obducta lacertis,
Tantum animi, tantas tam pulchro in corpore vir
Tam vigiles juveni cœpta ad castrensia curas:
Heroumque genus, Regemque in fratre pavescu
Sic postquam anfractu vario centumque volutu
Urbibus, extremũ properat jam Rhenus in orbe
Nativisque tumens & vectigalibus undis,
Germanum in Vahalim diviso gurgite fluctus
Exonerat: sonat ille vadis, fratrisque timenda
Majestate ferox, fremitumque imitatus & iras,
Communes probat æternis è fontibus ortus,
Et Divum Deus ipse refert, aliisque colendum
Ostentat populis alio sub nomine Rhenum.
Nec satis est animos passim trepidare labantes,
Inque novos mores urbes transire coactas:
Sub juga jam totis ultro regionibus itur.
Cessit & Austrini latus æquoris, ardua cessit
Neumagus, & magnæ Trajectum nobile gentis
Tota adeo cum gente caput. Micat eruta fracto
Carcere Relligio, festaque per oppida pompa
Fæda situ longo patrum delubra reviscens
Expiat: crepta fugiunt mendacia larva. [ta
Francũ urbes Francũ arva sonant, Francũ alta vol
Litora: discordi convellitur Haga tumultu:
Et vinci impatiens, prodi se curia jactat.
Nulla fides: Gallus jam quisque nocensque putat
Ni furit in proceres, & vulgi exempla secutus
Sese odiis turpique probat formidine civem:
Nec furiis modus. Ipsa manu subvertere claustra
Admissoque lubet sola naufraga mergere ponto.
Et miseris ea visa salus. Labor omnibus, aurum
Defodere, inque alios subvectum avertere fines:

Et

t ſervire leve eſt, dum ne victoris in uſus
'ot captiva cadant aggeſtæ pondera gazæ:
'anta fames auri, veræque oblivio laudis.
t non idem animus tamen omnibus, aut furor idẽ:
unt qui fraude ſuis quærant ſolatia rebus.
rgo pacem alii verbis & ſupplice cultu,
'ictoris fuſi ante pedes, veniamque precantur
xoſi veniam, legeſque eludere certi:
ella alii, ſociaſque Aquilas, fœduſque minantur
lartis inexperti, peregrino Marte feroces.
Nec regem latuere doli: fallacia gentis
'ota, leveſque minas, paci belloque paratu
eſpicit: Et veniæ ſic nomine luditis, inquit;
lec venia, Batavi, nec vos dignabimur ira.
lam quid iners ultra, ſocii, nos detinet hoſtis;
arcamus ferro: Franca cecidiſſe ſuperbum eſt
egalique manu: proprio ruat ipſe furore,
'ertat & imbellem ſcelerata in viſcera dextram,
loſtibus haud aliis alio nec funere dignus.
ixit, & excitum Stygiis è faucibus agmen
iivileſque trahens ſecum Diſcordia peſtes
nfauſtas populat, quibus heros abſtinet, oras.
lic patriæ fines, votiſque vocantia regna
ecurus rerum ſpoliiſque reviſit onuſtus.
ntremuit tellus, labeuntique alta Genapi
ulmina, & irrigui princeps Bommelia tractus,
t Vordum, & Gravia, & Crepicordi nobile vallum
e ſimul advolvere, & iter ſtravere ruina.

LES

LES VICTOIRES
DU ROY
SVR LES ETATS DE HOLLAND
DE LA TRADUCTION
DE P. CORNEILLE.

LEs douceurs de la paix, & la pleine abondan
Dont ses tranquilles soins cõblẽt toute la Frã
Suspendoient le couroux du plus grand de ses rois.
Ce couroux seur de vaincre,& vainqueur tãt de fo
Vous l'aviez éprouvé, Flandre,Hainault,Lorrain
L'Espagne & sa lenteur n'en respiroient qu'à pein
Et ce triomphe heureux sur tant de nations
Sembloit mettre une borne aux grandes actions.
Mais une si facile & si prompte victoire
Pour le Victorieux n'a point assez de gloire:
Amoureux des perils, & du penible honneur,
Il ne sçauroit gouter ce rapide bonheur,
Il ne sçauroit tenir pour illustres conquestes
Des murs qui trebuchoient sans écraser de testes,
Des fort, avant l'attaque entre ses mains remiss
Ny des peuples tremblants pour justes ennemis.
Au moindre souvenir qui peint à sa vaillance
Chez tant d'autres vainqueurs la fortune en balanc
Les triomphes sanglants & long-temps disputez,
Il voit avec dédain ceux qu'il a remportez.
Sa gloire inconsolable apres ces hauts exemples
Brûle d'en faire voir d'égaux, ou de plus amples,
Et jalouse du sang versé par ces guerriers
Se reproche le peu que coûtent ses lauriers.
Pardonne, grand Monarque,à ton destin propice
Il va de ses faveurs corriger l'injustice,
Et t'offre un ennemi fier, intrepide, heureux,
Puis-

Puiſſant, opiniâtre, & tel que tu le veux.
Sa ſureur ſe fait craindre aux deux bouts de la terre,
Au Levant, au Couchant elle a porté la guerre,
L'une & l'autre Java, la Chine, & le Japon
Frémiſſent à ſa veue, & tremblent à ſon nom.
C'eſt ce jaloux jngrat, cét inſolent Batave,
Qui te doit ce qu'il eſt, & hautement te brave;
Il te déchire, il arme, il brigue contre toy,
Comme s'il n'aſpiroit qu'à te faire la loy.
Ne le regarde point dans ſa baſſe origine,
Confiné par mépris aux bords de la marine:
S'il n'y fit autrefois la guerre qu'aux poiſſons,
S'il n'y connut le fer que par ſes hameçons,
Sa fierté maintenant au deſſus de la roüe
Mé connoiſt ſes ayeux qui rampoient dans la boüe,
C'eſt un peuple ennobly par cent fameux exploits,
Qui ne veut adorer, ny vivre qu'à ſon choix;
Un peuple qui ne ſouffre autels ny diadémes,
Qui veut borner les rois, & les regler eux-meſmes:
Un peuple enflé d'orgueil & gorgé de butin,
Que ſon bras a rendu maiſtre de ſon deſtin,
Pirate univerſel, & pour gloire nouvelle,
Aſſocié d'Eſpagne, & non plus ſon rebelle.
Sur ce digne ennemy vange le ciel, & toy.
Vange l'honneur du ſceptre & les droits de la foy.
Tant d'illuſtres ſureurs, tant d'attentats celebres
L'ont fait aſſez gemir chez luy dans les ténébres;
Romps les fers qu'elle y treine, & rends lui le plein
Regne, & fais y regner le vray culte à ſon tour. (jour
Ce grand prince m'écoute, & ſon ardeur guerriére
Le jette avidement dans cette aſpre carriere,
La juge avantageuſe à montrer ce qu'il eſt,
Et plus la courſe eſt rude, & plus elle luy plaiſt.
Il s'oppoſe déja des troupes formidables,
Des Oſtendes trois ans à tout autre imprenables.
Des fleuves teints de ſang, des chãps ſemez de corps,
Cent perils éclatans, & mille affreuſes morts.
Car enfin, d'un tel peuple, à luy rendre juſtice,
Aprés une ſi longue & ſi dure milice,
Aprés un ſiecle entier perdu le dompter,

F. Quel-

Quelle plus foible image ose se presenter ;
Des orageux d'une mer écumeuse,
Des trois canaux du Rhin,de l'Issel,de la Meuse,
De ce climat jadis si fatal aux Romains,
Et qui défie encor tous les efforts humains :
De ces flots suspendus où l'Art soûtient des rives
Pour nè yer les vainqueurs dans les plaines captive
De cent bouches par tout si prestes à tonner,
Qui peut se former l'ombre, & ne pas s'étonner ?
Si ce peuple au secours attire l'Allemagne,
S'il joint le Mein au Tage, & l'Empire à l'Espagn
S'il fait au Dannemarc craindre pour ses deux mer
Si contre nous enfin, il ligue l'univers,
Que sara-ce?mõ Roy n'en conçoit point d'alarme
Plus l'orage grossit, plus il vvoit de charmes,
Son ardeur en redouble au lieu de s'arrêter,
Il veut tout reconnoistre, & tout éxécuter,
Et présentant le front à toute la tempeste,
Agir également du bras & de la teste.
La mesme ardeur de gloire emportes ses sujets,
Chacun veut avoir part à ses nobles projets,
Chacun s'arme, & la France en guerriers si fecond
Jamais sous ses drapeaux ne rangea tant de monde
L'Anglois couvre pour nous la mer de cēt vaisseau
Cologne aprés Munster nous preste ses vassaux,
Ces prelats, pour marcher contre des sacriléges,
De leur sacré repos quittent les priviléges,
Et pour les interests d'un Dieu leur souverain,
Se joignent à nos lys, le tonnerre à la main.
Cependant la Hollande entend la renommée
Publier nostre marche, & vanter nostre armée.
Le nautonner brutal, & l'artisan sans cœur
Déja de sa défaite osent se faire honneur :
Cette ame du party, cét Amsterdam qu'on nomm
Le magasin du monde, & l'émule de Rome,
Pour se flater d'un sort à ce grand sort égal,
S'imagine à sa porte un second Annibal,
S'y figure un Pyrrhus, un Jugurthe, un Persée,
Et sur ces rois vaincus promenant sa pensée,
S'applique tous ces tẽps, où les moindres bourgeois

Dans

Dans Rome avec mépris regardoient tous les rois:
Comme si son trafic & des armes venales
Luy pouvoient faire un cœur & des forces égales.
Voyons, il en est temps, fameux Républicains,
Nouveaux enfans de Mars, rivaux des vieus Roma-
Tyrans de tāt de mers, voyons de quelle audace [ins,
Vous détachez du toit l'armer & la cuirasse,
Et rendez le tranchant à ces glaives roüillez,
Que du sang Espagnol vos peres ont soüillez.
Juste Ciel! me trompay-je? ou si déja la guerre
Sur les deux bords du Rhin fait bruire son tonnerre?
Condé presse Vesel, tandis qu'avec mon Roy
Le genereux Philippe assiege & bat Orsoy:
Ce Monarque avec luy devant Rhimbergue tonne,
Et Turene promet Buric à sa couronne.
Quatre siéges ensemble, ou les moindres remparts
Ont bravé si long-temps nos modernes Cesars,
Où tout defend l'abord, (qui l'auroit osé croire?)
Mon prince ne s'en fait qu'une seule victoire.
Sous tant de bras unis il a peur d'accabler,
Et les divise exprés pour faire moins trembler:
Il s'affoiblit exprés pour laisser du courage,
Pour faire plus d'éclat il prend moins d'avantage.
Et n'envoyant par tout que des partis egaux
Il cherche à voir par tout répondre à ses assauts.
Que te sert, ô grand Roy, cette noble contrainte;
Partager tes drapeaux, c'est partager la crainte,
L'épandre en plus de lieux, & faire sous tes loix
Tomber plus de remparts & de peuple à la fois.
Pour t'affoiblir ainsi tu n'en deviens pas moindre,
Ta fortune par tout sçait l'art de te rejoindre.
L'effet est seur aux bras dés que ton cœur resout,
Tu ne bats qu'une place, & tes soins vout par tout.
Par tout on croit, te voir, par tout on t'aprehende,
Et tes ordres sont, quelque chef qui commande.
Ainsi tes pavillons à peine sont plantez,
A peine vers les murs tes canons sont pointez,
Que l'habitant s'effraye, & le soldat s'étonne.
Un bastion le couvre, & le cœur l'abandonne,
Et le front menaçant de tant de boulevarts,

De tant d'épaisses tours qui flanquent ses remparts
Tant de foudres d'airain, tant de masses de pierre;
Tant de munitions & de bouche & de guerre,
Tant de larges fossez qui nous ferment le pas,
Pour tenir quatre jours ne luy suffisent pas.
L'êpouvante domine, & la molle prudence
Court au devant du joug avec impatience,
Se donne à des vainqueurs que rien n'a signalez,
Et leur ouvre des murs qu'ils n'ont pas ébranlez.
Miserables! quels lieux cacheront vos miseres
Où vous ne trouiez pas les ombres de vos peres,
Qui morts pour la patrie & pour la liberté,
Feront un long reproche à vostre lascheté?
Cette noble valeur autrefois si connuë,
Cette digne fierté, qu'est-elle devenuë?
Quand sur terre & sur mer vos combats obstinez
Brisoient les rudes fers à vos mains destinez, (rice
Quãd vos braves Nassaus, quãd Guillaume & Mau-
Quand Henry vous guidoit dans cette illustre lice,
Quand du sceptre Danois vous paroissiez l'appuy,
N'aviez-vous que les cœurs, & les bras d'aujourd'hu
Mais n'en réveillons point la memoire importune
Vous n'estes pas les seuls, l'habitude est commune,
Et l'usage n'est plus d'attendre sans effroy
Des François animez par l'aspect de leur Roy.
Il en rougit pour vous, & luy-mesme il a honte
D'accepter des sujets que le seul effroy dompte,
Et vainqueur malgré luy sans avoir combatu,
Il se plaint du bonheur qui previent sa vertu.
Peuples, l'abatement que vous faites connoistre
Ne fait pas bien sa cour à vostre nouveau maistre,
Il veut des ennemis, & non pas des fuyards
Que saisit l'épouvante à nos premiers regards:
Il aime qu'on luy fasse acheter la victoire,
La disputer si mal c'est envier sa gloire,
Et ce tas de captifs, cet amas de drapeaux,
Ne font qu'embarasser ses projets les plus beaux.
Console-t'en, mon Prince, il s'ouvre une autre voy
A te combler de gloire aussi bien que de joye?
Si ce peuple à l'effroy se laisse trop dompter,

Ses

Ses fleuves ont des flots à moins s'épouvanter,
Ils ont fait aux Romains assez de resistance
Pour en esperer une en faveur de ta France,
Et ces bords où jamais l'aigle ne fit la loy
S'oseront quelque temps défendre contre toy.
A ce nouveau projet le Monarque s'enflame,
Il l'examine, taste, & resout en son ame,
Et tout impatient d'en recüeillir le fruit,
Il part dans le silence & l'ombre de la nuit.
Dec guerriers qu'il choisit l'escadron intrepide
Glorieux d'un tel choix & ravy d'un tel guide,
Marche incertain des lieux où l'on veut son employ,
Mais assuré de vaincre où l'emploira son roy.
Le jour à peine luit que le Rhin se rencontre,
Tholus frappe les yeux, le fort de SKeinK se mõtre,
On s'appreste au passage, on dresse les pontons,
Vers la rive opposée on point les canons:
La Frayeur que répand cette troupe guerriere
Prend les devants sur elle, & passe la premiere:
Le Tumulte à sa suite & la Confusion
Entrainent le Desordre & la Division.
La Discorde effarée à ces monstres preside, (mide,
S'empare au fort de SKeinK des cœurs qu'elle inti-
Et d'un cor enroüé fait sonner en ces lieux
La fureur des François, & le couroux des cieux,
Leur étale des fers & la mort préparée,
Et des autels brisez la vangeance assurée.
La vague au pied des murs à peine ose fraper
Que le fleuve alarmé ne sçait où s'échaper,
Sur le point de se fendre, il se retient, & doute
Ou du Rhin, ou du Vhal, s'il doit prendre la route.
Les tremblemens de l'Isle ouvrant jusqu'aux enfers,
(Ecoute renommée, & repete mes vers)
Le grand nom de Loüis & son illustre vie
Aux champs Elysiens font descendre l'Envie,
Qui penetre à tel point les manes des heros,
Que pour s'en éclaircir ils quittent leur repos.
On voit errer par tout ces ombres redoutables
Qu'arrêterent jadis ces bords impenétrables:
Drusus marche à leur teste, & se poste au fossé

Que pour joindre l'Iſſel au Rhin il a tracé :
Varus le ſuit, tout paſſe, & ſemle dans ces plaines
Chercher le reſte affreux des legions Romaines :
Son vangeur aprés lui, le grand Germanicus, (cu
Viẽt voir comme on vaincra ceux qu'il n'a pas vai
Le fameux Jean d'autriche & le cruel Tolede,
Sous qui des maux ſi grãds creurent par leur remed
L'invincible Farneſe, & les vaillans Naſſaus,
Fiers d'avoir tant livré, tant ſoûtenu d'aſſauts,
Reprennent tous leur part au jour qui nous éclaire
Pour voir faire à mõ roi,ce qu'eux tous n'ont pû fa
Eux-meſmes s'en cõvaincre,& d'un regard jaloux(
Admirer un heros qui les efface tous.
Il range cependant ſes troupes au rivage,
Meſure de ſes yeux Tholu, & le paſſage,
Et voit de ces heros Iberes & Romains,
Voltiger tout antour les ſimulacres vains.
Cette veuë en ſon ſein jette une ardeur nouvelle,
D'emporter une glorie & ſi haute, & ſi belle,
Que devant ces temoins à le voir empreſſez,
Elle ait dequoy ternir tous les ſiecles paſſez.
Nous n'avons plus, dit-il,affaire à ces Bataves,(ves
De qui les corps maſſifs n'ont que des cœurs d'eſcla
Nõ,ce n'eſt plus contre eux qu'il nous faut éprouver
C'eſt Rome, & les Ceſars que nous allons braver.
De vos ponts commencez abandonnez l'ouvrage,
François, ce n'eſt qu'un fleuve, il faut paſſer à nage
Et laiſſer en dépit des fuerurs de ſon cours
Aux autres nations un ſi tardif ſecours.
Prenez pour le trimphe une plus courte voye, (ye
C'eſt Dieu que vous ſervez, c'eſt moi qui vous envo
Allez, & faites voir à ces flots ennemis
Quels intereſts le ciel en vos mains a remis.
C'étoit aſſez en dire à de ſi grands courages,
Des barques & des ponts on hait les avantages,
On demande, on s'efforce à paſſer des premiers,
Grammont ouvre le fleuve à ces boüillans guerriers:
Vendoſme, d'un grand roy race toute heroïque,
Vivonne, la terreur des galeres d'Afrique,
Brole, Chavigny, Nogent, & Nantoüillet,
Sous

Sous divers aſcendans montrent méme ſouhait.
De Termes, & Coaſſin, & Soubiſe, & la Salle,
Et de Saulx, & Revel, ont une ardeur égale,
Et Guitiy que la Parque attend ſur l'autre bord,
Sallart & Beringhen font un pareil effort.
Je n'acheverois point, ſi je voulois me taire
Ny pas un commandant, ny pas un volontaire.
L'hiſtoire en prendra ſoin, & ſa fidelité
Les conſacrera mieux à l'immortalité.
De la maiſon du Roy l'eſcadre ambitieuſe
Fend aprés tant de chefs la vague impetueuſe,
Suit l'exemple avec joye, & peut-étre, grand Roy
Avois-je là quelqu'un qui te ſervoit pour moy,
Tu le ſçais, il ſuffit. Ces guerriers intrepides
Percent des flots grondans les montagnes liquides:
La tourmẽte & les vents ſont horreux aux courſiers,
Mais cette horreur en vain reſiſte aux cavaliers?
Chacun pouſſe le ſien au travers de l'orage,
Le peril redoublé redouble le courage?
Le gué manque,& leurs pieds ſemblent à pas perdus
Chercher encor le fond qu'ils ne retrouvent plus:
Ils battent l'eau de rage, & malgré la tempeſte
Qui bondit ſur leur croupe, & mugit ſur leur teſte
L'imperieux éclat de leurs henniſſemens
Veut impoſer ſilence à ſes mugiſſemens.
Le gué renaiſt ſous aux. A leurs crins qu'ils ſecouënt
Des reſtes du péril on diroit qu'ils ſe joüent,
Ravis de voir qu'enfin leur pied mieux affermy.
Victorieux des flots n'a plus qu'un ennemy.
Tout à coup il ſe montre, & de ſes embuſcades
Il fait pleuvuir ſur eux cent & cent mouſquetades.
Le plomb vole, l'air ſifle, & les plus avancez
Chancellent ſous les coups dont ils ſont traverſez.
Nogent qui flote encor dans les gouffres de l'onde
En reçoit dans la teſte une atteinte profonde,
Il tombe, l'onde acheve, & l'éloignant du bord
S'accorde avec le feu pour cette double mort.
Que vois-je? les chevaux que leur ſang effarouche
Bouleverſẽt leur charge & n'ont ny frein ni bouche,
Et le fleuve groſſit ſon tribut pour Thétis

De leurs maiſtres & d'eux pesle-mesle engloutis :
Le mourant qui ſe noye à ſon voiſin s'attache ,
Et l'entraiſne aprés luy ſous le flot qui le cache ;
Quel ſpectacle d'effroy ! grand dieu ! ſi toutefois
Quelque choſe pouvoit effrayer des François .
Rien n'étonne , on fait alte, & toute la ſurpriſe
N'obtient de ces grãs cœurs qu'un momẽt de remi
Attendant qu'on les joigne, & qu'un gros qui les ſu
Enfle leur bataillon que l'œil du Roy conduit.
Le bataillon groſſi gagne l'autre rivage ,
Fond ſur ces faux vaillans , leur fait perdre courag
Les pouſſe , perce , écarte , & maiſtre de leur bord
Leur porte à coups preſſez l'épouvante & la mort
Tel eſt ſur tes François l'effet de ta preſence ,
Grand Monarque, tels ſont les fruits de ta prudenc
Qui par de feints combats prit ſoin de les former
A tout ce que la guerre a d'affreux ou d'amer .
Tu les faiſois deslors à ce qu'on leur voit faire ,
Et l'eſpoir d'un grand nom , ny celuy du ſalaire ,
Ne font point cette ardeur qui regne en leurs eſprit
Tu les vois, c'eſt leur joye, & leur gloire, & leur pri
Tandis que l'eſcadron fier de cette déroute
Mesle au ſang Hollandois les eaux dont il dégoute
De honte & de dépit les manes diſparus
De ces bords aſſervis qu'en vain ils ont courus ,
Y laiſſent à mon Roy pour éternel trophée
Leurs noms enſevelis & leur gloire étouffée .
Mais qu'entens-je, & d'où part cette gresle de coup
Genereuſe Nobleſſe , où vous emportez-vous ?
La troupe qu'à paſſer vous voyez empreſſée
A courir les fuyards , s'eſt toute diſperſée ,
Et vous donnerez ſeuls dans ce retranchement
Où l'embuſche eſt dreſſée à voſtre emportement .
A peine y ſerez-vous cinquante contre mille :
Le vent s'eſt abbatu, le Rhin s'eſt fait docile ,
Mille autres vont paſſer & vous ſuivre à l'envy :
Mais je donne un avis que je voy mal ſuivy .
Guitry tõbe par terre ; ô ciel, quel coup de foudre !
Je te voy, Longueville, étendu ſur la poudre ,
Avec toy tout l'éclat de tes premiers exploits
Laiſ-

Laiſſe perir le nom & le ſang des Dunois,
Et ces dignes ayeux qui te voyoient les ſuivre
Perdent & la douceur & l'eſpoir de revivre.
Condé va te vanger, Condé dont les regards
Portẽt toute Nortlinghe, & Lẽs aux chãps de Mars,
Il t'anime, il ſoûtient cette ardente nobleſſe
Que troup de cœur épuiſe ou de force, ou d'adreſſe,
Et ſon juſte couroux dar de ſanglants effets
Diſſipe les chagrins d'une trop longue paix.
L'ennemy qui recule,& ne bat qu'en retraite
Remet au plomb volant à vanger ſa défaite:
On l'enfonce. Arreſtez, héros, où courez-vous?
Hazarder voſtre ſang c'eſt les expoſer tous,
C'eſt hazarder Enguien voſtre unique eſperance,
Enguien qui ſur vos pas,à pas égaux s'avance:
Tous les cœurs vont trembler à voſtre ſeul aſpect,
Mais le plomb n'à point d'yeux & vole ſans reſpect:
Voſtre gauche l'éprouve. Allez, Hollande ingrate,
Plaignez-vous d'un malheur où tant de gloire éclate,
Plaignez-vous à ce prix de recevoir nos fers,
Trois goutes d'un tel ſang valent tout l'univers.
Ouy, de voſtre maleur la gloire eſt ſang ſeconde,
D'avoir rougy vos chãps du premier ſang du mõde,
Les plus heureux climats en vont eſtre jaloux,
Et quoi que vous perdiez, nous perdõs plus que vous.
La Hollande applaudit à ce coup termeraire,
Le François indigné redouble ſa colere;
Contre elle Knoſembourg ne dure qu'une nuit,
Arnheim qui l'oſe attendre en deux jours eſt réduit:
Et ce fort merveilleux ſous qui l'onde aſſervie
Arréta ſi long-temps toute la Batavie,
Qui de tous ſes vaillans onze mois fut l'écüeil,
L'inacceſſible SKeinK coûte à peine un coup d'œil.
Que peut Orange icy pour eſſay de ſes armes,
Que dérober ſa gloire aux communes alarmes,
Se ſéparer d'un peuple indigne d'eſtre à luy,
Et dédaigner des murs qui veulent noſtre appuy?
La rive de l'Iſſel ſi bien fortifiée,
Par ce juſte mépris à nos mains confiée,
Ne trouve parmy nous que des admirateurs.

De ses retrachemens & de ses diserteurs.
Issel trop redouté, qu'ont servy tes menaces,
L'ombre de nos drapeaux sẽble charmer tes places:
L'oin d'y craindre le joug. s'en fait un plaisir,
Et sur tes bords tremblans nous n'avons qu'à choisi
Ces troupes qu'un beau zéle à nos destins allie
Font dans l'Ouver-Issel regner la Vvestphalie,
Et Grolle, Svvol, Kempen montrent à Deventer
Qu'il doit craindre à son tour les bõbes de Munste
Loüis porte à Doësbourg sa Majesté supréme,
Et fait battre Zutphen par une autre luy-mesme;
L'un ouvte, l'autre traite, & soudain s'en dédit:
De ce manque de foy Philippe le punit,
Jette ses murs par terre, & le force à luy rendre
Ce qu'une folle audace en vain tâche à défendre.
Ces colosses de chair robustes & pesans
Admirent tant de cœur en de si jeunes ans:
D'un héros dont jamais ils n'ont veule visage,
En cet illustre frere ils pensent voir l'image,
L'adorent en sa place, & recevant sa loy
Reconnoissent en luy le sang d'un si grand roy.
Ainsi lors que le Rhin maistre de tant de villes,
Fier de tant de climats qu'il a rendus fertiles,
Enflé des eaux de source & des eaux de tribut,
Approche de la mer que sa course a pour but;
Pour s'acquerir l'honneur d'enrichir plus de monde:
Il preste au Vhal son frére une part de son onde:
Le Vhal qui porte ailleurs cét éclat emprunté
En soûtient à grand bruit toute la majesté,
Avec pareil orgueil précipite sa course,
Mõtre aux mémes effets qu'il vient de même source.
Qu'il a part aux grandeurs de son estre divin,
Et sous une autre nom fait adorer le Rhin. (vre
Qu'il m'est honteux, grãd roy, de ne pouvoir te sui-
Dãs Nimégue qu'on rend, dãs Utrech qu'on te liure,
Et de manquer d'haleine halors qu'on vit la Foy
Sortir de ces cachots, triompher avec toy,
Et de ses droits sacrez par ton bras ressaisie
Chez tes nouveaux sujets détrôner l'heresie!
La victoire s'attache à marcher sur tes pas,
Et

Et ton nom ſeul conſterne aux lieux où tu n'es pas :
Amſterdam & la Haye en redourent l'inſulte,
L'un t'oppoſe ſes eaux, l'autre eſt toute en tumulte :
La noire politique a de ſecrets reſſorts
Pour y forcer le peuple aux plus injuſtes morts,
Les milleurs citoyens aux mutins ſont en butte,
L'ambition ordonne, & la rage execute,
Et qui n'oſe ſouſcrire à leurs ſanglants arreſts,
Qui s'en fait un ſcrupule, eſt dans tes intereſts.
Sous ce cruel prétexte on pille, on aſſaſſine,
Chaque ville travaille à ſa propre ruïne,
Chacun veut d'autres chefs pour calmer ſes terreurs.
Laiſſe les, grand vainqueur punis à leurs fureurs,
L'aiſſe leur barbarie arbitre de la peine
D'un peuple qui ne vaut ny tes ſoins, ny ta haine,
Et tandis qu'on s'acharne à s'entredéchirer,
Pour quelque mois ou deux laiſſe moy reſpirer.

ANNÆ AUSTRIACÆ FRANCORUM REGINÆ.

EPICEDIUM.

AN. M. DC. LXVI.

AUguſti cineres, Annæ pars una relicti
Francigenis, terras ex quo pertæſa jacentes
Altera ſolemni petiit ſupera alta triumpho :
Parcite, ſi plauſus, & feſtæ murmura pompæ
Turbamus lacrimis, ſed enim nunc omnia terras
Gaudia deſervere : decent cœleſtia plauſus
Agmina, & Auſtriadas quibus eſt mẽs addita Divos :
Nos miſeri, gemitus, quæ munera poſſumus una,
Affuſi ferimus tumulo, magnæque parentis
Invictam canimus virtutem, & fortia facta :
Et ſi carminibus tantum, ſi voce valemus ;
Hæc olim accipient venturi facta nepotes,
Hoc gemitus procul orbis & arduus audiet æther.
Ut primum aſlari morbi letalibus auris
Regina, & lento depaſci vulnere cœpit ;

Continuo templis circum omnibus, omnibus aris
Emissi fletus, & læsi numinis iras
Flectere supplicibus conata est Gallia votis
Audiit illustri Genius qui præsidet Annæ,
Nascentique datus quondam comes: audiit ille
Qui rebus Francorum, & ditibus excubat oris.
Non tamen est sensus, morbo super, unus utrique
Hic Annam superesse velit, longosque per annos
Egregiam sobolem, sobolisque videre triumphos?
Corporis ille velit nexus, miseramque resolvi
Compagem, & patriis animam succedere regnis.
His super oppositi studia in contraria fratres
Inter se ut placidis agitarunt plurima verbis:
Nil agimus verbis, ait alter; is exitus Annæ
Qui fuit in fatis, ea lux postrema futura est,
Libera nec cuiquam leti mora. Verum age, fata
Quid statuant tandem, spes an super ulla salutis,
Exploremus, ait, Simul annuit alter, & una;
Fulgentem Luparam, & magnæ fastigia linquunt
Lutetiæ, paribusque feruntur ad æthera pennis.
Ultra sidereos axes & lucida cœli
Convexa, innumeris ædes suffulta columnis,
Latior & terris & latior æquore surgit:
Illic porticibus tercentum impressa superbis
Fata hominum, variique suo stant ordine casus
Quæ lux quemque solo inducet, quę tradita cuique
Sint vitæ spatia, & quæ meta novissima vitæ.
Ast animæ illustres, & clarum in nomen ituræ
Seu quas imperii decus olim, orbisque regendi
Cura manet; seu quas factorum gloria, & ardens
Evehet ad superos per mille pericula virtus,
Semotæ turba & fatis popularibus, omnes
Distinctas habuere paresque laboribus aulas
Hanc ædem æterna sibi condidit arte Pronœa,
Diva loci præses; cujus sub legibus æther,
Marmoraque, & vasti longe latera ultima mundi,
Et mortale jacet mundo genus. Ipsa futuros
Parietibus late eventus atque abdita rerum,
Et radio, & docti descripsit acumine cœli.
Neu propius quisquam rutilos accedere postes
Au-

Auſit; inacceſſo cirumundique lumine ſepſit,
Obſervatque ſedens aditus. Hæc templa citato
Nec mora cuſtodes gemini petiere volatu:
Necdũ humiles findunt nebulas,jamque aurea pulsãt
Sidera,& optatæ ſiſtunt ſe in limine ſedis.
Par utrumque agitat ſtudium, & par ardor utrique,
Noſcere quos fines Annæ, quæ tempora ponat
Diva potens fatorum, & qui ſit terminus ævi.
Illam veſtibulo vigilantem, & cuncta moventem
Agnovere: caput radiis micat, igneus ori
Fulget honos oculiſque,atque igneus ardet amictus,
Textilis & toto depingitur orbis amictu.
Tum procul illa prior Geniis: Confidite, dixit;
Novimus, ô pueri, quæ vos huc digna cupido
Impulerit. dabitur ſæclorum arcana tueri,
Et poſitas Annæ moriendi agnoſcere leges.
En licet, en tectis ſuccedite. Talia fatur,
Et bifores valvas,penetraliaque ampla recludit:
Anfractuſque ſimul dubios, longaſque viarum
Edocet ambages, & qua regione petenda,
Fatidicas Annæ quæ continet aula figuras.
Ite,ait, extremas attenti exquirite ſortes:
Languenti interea vigiles impendere curas
Noſter erit labor, & morbi lenire dolorem.
Ergo illi verbis confiſi, & numine divæ
Securi incedunt;&, qua data ſemita ducit,
Sollicito properant reginæ ad limina greſſu.
Quæ poſtquam tenuere, hinc inde ingentia ſigna
Ingenteſque vident tabulas, quibus alta refulgent
Auguſtæ decora, & magnæ miracula vitæ.
Non gemmis tamen,aut noſtris expreſſa metallis;
Sed congeſta operi ſtellarum ſegmina,& ignis
Cœlari patiens, ſolidique micantia Solis
Fragmenta, & varios referens lux denſa colores.
Olli perluſtrare oculis,mox ſingula fixo
Mirari obtutu,nec mentem explere tuendo.
Et prior ante alias Annæ naſcentis imago
Apparet,doctæ manibus depicta Pronœæ.
In medio roſeis infantem amplectitur ulnis
Pennatus puer; hanc regali murice cingit

Faſcia, jam riſu cuſtodem agnoſcere credas,
Bacteaque imbelli jam ludere brachia motu.
Protinus ac ſeſe ſpirantem in imagine cuſtos
Obſtupuit Genius, comitique: En adſumus, inquit
Par habitus, par forma. Et ſic ego ſcilicet Annam
Excepi, æthereas ut primum educta ſub auras,
Et pulchros oculos & pulchra labella reſolvi.
Sic ait. At læto parva ad cunabula vultu
Hinc atque hinc nymphæ pinguntur Iberides. Illa
Blandiri, hæc tenero ſomnos accerſere cantu,
Hæc capiti ambroſios afflare videtur odores.
Illa nives fronti labiiſque, geniſque roſarum
Aſpergit decus: hæc molles aptare corollas,
Hæc amat halantem calathis effundere meſſem.
At ſupra Zephyris invecti, & lenibus auris,
Centum adſunt hinc inde antiqua ab origine reges,
Egregium genus. Auſtriadum longo ordine cernunt
Magnanimos heroas, & imperterrita bello
Pectora Burgundos. Micat alta è nube Rodolphus
Gentis apex, Fernandique, audaceſque Philippi
Et fortes Alberti, & felix Carolus armis.
Omnibus unus amor teneræ tranſmittere proli
Solertes animos, & relligionis amantes.
Ergo illi radios, & puræ fulgura lucis
Una omnes vibrare: hanc aureus ardor oberrat
Undique, & innocuo caput ambit circulus igni,
Hæc divina opifex, at cætera pingere dextra
Non potuit: pulchros paulatim ut fuſa per artus,
Viſceraque & tenues penetrarit flamma medullas,
Purpureoſque ſinus cordis, molleſque cerebri
Aptarit ſenſim tunicas, quo mentis avitæ
Semina venturos infans ſervaret in annos,
Et totam acciperet puerili in pectore gentem.
Quæ poſtquam ſpectata ſatis, converſus uterque
Ad lævam Genius, mira qua ſe explicat arte
Connubium Reginæ, & felices hymenæi,
Omnia ſidereis in pariete ſculpta metallis.
Hinc illinc armatæ acies, ſævique manipli
Obſedere vias: his contra obſiſtere Juſto
Mens erat, & lætas armis evertere tædas.

Ipſa

Ipſa inter medios lacera Diſcordia palla
Gaudet, & inferno faciem ſuffuſa vapore
Sæva odia, indignaſque animis ciet Hæreſis iras,
Tartareaſque vocat tenebroſo è carcere peſtes.
Nec longe trepidâ incepti nil territa famâ
Ducit iter magno cum conjuge regia conjux
Quadrijugis in equis, curri: quos junxit eburno
Caſtus Hymen, facilique ſedens moderatur habena.
Ollis compoſito terram ferit ungula paſſu,
Arrectamque alte cervicem, & terga, jubaſque
Fulgentes ornant phaleræ. Super aſſidet Anna
Ingenti Lodoïco, & mutua fœdera jungunt:
Et quantus ſuperi ſponſis decor! omnia late
Formoſis oculis, & læta fronte ſerenant
Quacumque incedunt, ipſæ nec tendere contra
Conjuratæ audent acies, nec cernere vultus:
Sed gladii manibus confeſtim, & inutile ferrum
Decidit & ſculpto trepidare videntur in auro.
Præterea in ſummo volitat gens omnis amorum,
Et facibus, levibuſque manus iſtructa ſagittis,
Irruit in pavidas, facto ſimul agmine, turmas.
Pars figit jaculis, pars & fugitiva volatu
Terga premit, rapidis pars urere ſerica flammis
Vexilla, & fumos gaudet ſpectare volantes.
Ergo pacem orant dubii, veniamque precantur,
Qui latebris tuti prius, & ſtygialibus armis,
Excipere inſidiis ſponſos, belloque parabant
Gaudia Franciadum & nexus prohibere jugales.
Applaudunt juvenes operi, perque omnia fixis
Luminibus juvat ire, juvat vultuſque, coloreſque,
Impreſſoſque oculis animorum agnoſcere ſenſus:
Namque licet: facit ipſa volens hæc otia præſes,
Dum vigilat gravibus reginæ intenta periclis.
Parte ex adverſa pictura expanditur ingens
Optatam ſobolem referens, Annamque parentem.
Hic templum immenſum, lateque altaria templo,
Et templo ſua tura, ſuoſque altaribus ignes
Conſpiciunt: volucres expirat fumus in auras,
Miſcenturque una gemitus & vota precantum.
At ſurſum auratis libratus in aëre pennis

Ales

Ales adeſt, mediaque volans in luce coruſcat
Dona ferens ſuperum & longi ſolatia luctus.
In manibus puer, & frondentis ramus olivæ:
Majoreſque puer fatis mortalibus ortus
Ore refert, puroque illapſam ex æthere mentem;
Et frondes oleæ, puero quondam auſpice, pacem,
Grataque promittunt felicibus otia terris.
Anna autem munus divinum, & amabile pondus
Accipit exultans animis, atque oſcula figit.
Nec procul hinc triſti ſolvit ſe denique luctu
Gallia, ſurgenti ſimilis, ſimiliſque ruenti
Ardet in amplexus: geſtuque, oculiſque videtur
Incuſare moras, iterataque baſia matris.
Conſtitit hic Franco genius qui præſidet orbi,
Obſtupuitque operis non enarrabile textum:
Et comiti oſtendens: Puero quid pulchrius? inquit:
Aſpice quæ fuerit roſei tum gratia vultus,
Qualis honos. En ille oculis intermicat ardor
Vividus, & ſacræ majeſtas ardua frontis,
Quam nunc attonitæ gentes, atque ultima late
Europæ imperia, & regum capita alta verentur.
Perge, age, magne heros: quantum te Gallia quondã
Venturum populis primo ſperavit ab ortu;
Flandria te quantum, te quantum Hiſpania ſenſit.
Nuper & Hungarico ſenſere in limite Turcæ:
Tantus eris, tantum te quiſquis in arma vocabit,
Sentiet haud impune, & clade fatebitur orbi.
Sed te, quantus eris tandem, quantuſque fuiſti,
Gallia te precibus debet, Lodoice, parentis:
Et cui nulla ætas tot jam volventibus annis,
Cui nullæ potuere parem producere matres;
Hunc gemitu dedit Anna, altoque excivit olympo.
Hæc Genius, pueri defixus imagine, fatur.
Cui comes: Huc oculos, Annæ regnantis imago
Jam vocat. En cari poſt funera conjugis, ipſa
Aurato in ſolio ſublimis, & aurea dextra
Sceptra tenens, late in populos dat jura volentes.
En regum ſacras exemplo informat ad artes
Progeniem, & pulchro ſuccendit laudis amore.
Cernis ut auſpiciis captæ felicibus urbes

Tela virum ſuper, & gladios, congeſtaque ſigna,
Tympanaque,& patrio rorantes ſanguine criſtas,
Turrita inclinant capita: Ut jam Belgicus iræ
Immemor,& multa demum leo clade ſubactus
Languet hians, vincliſque ultro dare colla videtur?
Jamque triumphali properat victoria paſſu,
Detractaſque ferens humeris implumibus alas,
Obſequium Reginæ æternaque fœdera jurat.
Atque utinam hos belli eventus, hæc tanta ſecuti
Omina, ſinitimas armis victricibus arces
Tentaſſent ultra, nec, Ibero tincta cruore
Tela diu, proprio fœdaſſent ſanguine Galli.
Verum heu! quanta viros rabies, quam dira libido
Cædis agit! funeſta vides ut prœlia ſurgant
Parte alia, & miſeros armet Diſcordia cives?
Non jam femineos habitus gerit Anna, nec auri
Fulget honos capiti, aut gemmata monilia collo:
Sed ferro riget, & fulgore coruſcat aheno
Bellatrix. Viden' ut gladios, ut & omnia contra
Spicula ſtet mulier, vulgique feriocia corda,
Et cæcas virtus interrita molliat iras?
Ut comes expreſſos indignæ ſtragis acervos
Vidi, & everſas Martem ſævire per urbes,
Avertens oculos: O Galia, & inclyta, dixit,
Heroum patria! ah! quis te malus error agebat
In ſcelus, ut magnæ meritis pro talibus Annæ,
Indociles animos, & bella inſana referres.
At tua nunc iidem lacerarent viſcera motus,
Forte etiam & propria gemeres oppreſſa ruina:
Ni tibi magna anima, & tantis par unica cœptis,
Sanctum inſpiraſſet ſinceræ pacis amorem.
Felix illa operum, quam nec fortuna movere
Læta, nec adverſi potuerunt frangere caſus:
Quam ſimilem agnovit ſors utraque. Talibus illi
Spectabant animis funeſti incendia belli:
Cum ſubito ſpecies oculis gratiſſima ſurgit.
Dulcibus hic vinclis Gallum componit Ibero
Magna parens. Micat hinc fortis Lodoïcus, & inde
Regali incedit formoſa Thereſia cultu:
Ambo cœruleis inſignes veſtibus, auro

Quas ſuper,& fulvo diſtingunt lilia textu.
Anna autem in medio,ſævos exoſa tumultus
Bellorum, & geminæ dudum tot funera gentis,
Concordes jungit ſancta in connubia dextras.
Nec procul inde ſubit Pax pronuba,quam bona circ
Copia,& effuſo comitantur Gaudia plauſu.
Quin & Borbonidæ juvenis procul arma jacere,
Fulgentemque auro galeam, & thoraca ſuperbum,
Et virides lauros,poſitique inſignia belli,
Cernere erat:ſimul & reduces circumque ſupraque
Ludere pacificos Riſus, pacique trophæum
Ponere, & implexis innectere floribus arma.
Hanc pacem,hos luſus, hæc fecerat otia Gallis
Anna parens: ſuperis hæc picta coloribus ambo
Suſcipiunt Genii,factumque in imagine laudant.
Tum deinde ad lævam cęlata apparuit ædes,
Celſa,auguſta,ingens:qua nunc ſe maxima jactat
Lutetia,& ſeſe longe venientibus offert,
Illam, naſcentique Deo magnęque parenti,
Nobilibus donis opulentam Auguſta dicabat,
Immortale ſui monumentum & pignus amoris.
Ergo Corinthiacum cœlo ſe vaſta ferebat
Porticus in morem,gradibuſque educta ſuperbis,
Quatuor hinc,totidem tollebat & inde columnas:
Queis binæ impoſitæ parte ex utraque minores
Æquabant operis faſtigia: nec ſuus ulli
Deerat honos lapidi,reginæ huic nomen, & iſti
Lilia,& Auſtriacæ deſcripta inſignia gentis:
Frondibus hic variis,variis & floribus ille
Mille modis omnes inſculpti,& mille figuris.
At ſurſum emergens medio de fornice turris
Errigitur, templumque rotunda mole coronat:
Aureus in ſummo micat orbis, & aurea late
Tecta repercuſſo ſolem fulgore laceſſunt.
Sed jam extrema vocant ſpectacula, & ultima fra- (tres
Atria devenere; opifex ubi diva ſupremos
Reginæ caſus, & non concuſſa dolore
Pectora cælarat. Morbo languentia membra
Agnoſcunt, multaque natantia lumina nocte,
Dillapſumque oris decus, & jam morte ſubipſa
Elu-

Eluctantem animam, suspiriaque ægra trahentem,
Nec longe Lodoïci incisa videtur imago,
Ipsaque sollicitum facies testatur amorem:
Læva manus fulcit caput altum: humeriq; fluentem
Accipiunt sine lege comam: nec publica mentem
Cura, nec immensi toto procul orbe labores:
Sed morbi vis dura, & non medicabile vulnus,
Et propiora movent dilectæ funera matris.
Ergo ille obtutu defixo immobilis hæret,
Perque genus oculis argenteus effluit imber.
Tuque aderas magni pars magna Theresia luctus:
Teque, ò deliciæ Gallorum, & matris amores, (te
Docta, Philippe, manus nē quicquā hic multa querē-
Fecerat: at velo lacrimantia texerat ora,
Nescia inexpletos imitando æquare dolores.
Ipsam etiam expassis juxta Pax orba jacebat
Crinibus, & lapsos capiti marcescere flores,
Et caram terris lugebat abire parentem.
Quod procul ut potuit Reginæ agnoscere custos,
Ilicet exultans: En lux optata propinquat,
Jamque solum linquemus, ait: satis hactenus orbi,
Sat curis belloque datum, juvat aurea tandem
Limina cœlicolum, patriosque invisere fines,
Et sanctam æterno perfundi lumine mentem.
Ingemuit contra comes: at divina morari
Quando nequit jussa, aut alias jam condere sortes:
Cedo, ait, & magnæ nil ultra deprecor Annæ,
Præmia digna ferat meritis: cæloque recepta,
Multiplicem accipiat multa pro laude coronam.
Consulet inde suis melius, pacemque supernis
Artibns, atque novis firmabit fœdera pactis.
Aut si sævus obest furor, & malesana libido
Incitat hostiles violenta in prelia turmas:
Ipsa aderit, Regemque & Gallica litora mecum
Cœlesti auxilio, invictisque tuebitur armis,
Et secum æthereas ducet sub signa cohortes.
Ergo illustrem animam duris exolvere vinclis,
Quando sic visum, & superis ea fixa voluntas,
Festinemus, ait. Cœli simul alta relinquunt
Templa, simul notum Lupare tetigere cacumen,
Ut

Ut ſubiere domum, ſubito lux pura refulſit
Annæ oculis, mulſitque nova dulcedine pectus:
Jamque adeo liquidos aſtrorum inſiſtere calles,
Jam rutilas ſibi viſa domos, nova regna, tenere:
Auſtriacis regina, & regibus addita Francis,
At ſimul immitis cœpit crudeſcere morbus,
Oſſaque, & ardentes peſtis depaſta medullas,
Urget agens animam, & circum præcordia cingit.
Ergo ſingultus inter, triſteſque ululatus
Clamantum, & matris crudelia fata gementum,
Terreno genii ſolverunt carcere mentem.
Illa fugit, claro qua limite ſulcus in auras
Dat lucem, & celeri fertur ſuper aſtra volatur.

FERDINANDO

EPISCOPO PADERBORNENSI

Proſcriptis & ſtructis Paderbornenſibus monumentis, munita ditione, juncto cum Gallis fœdere.

GRATULATIO.

ANNO M. DC. LXXIII.

NOn ego muneribus per te licet auctus amicis
FERDINANDE, tibi privato nomine grate
Exolvo memor, aut donis mea dona rependo:
Hæc alias. Nunc unanimi tibi voce ſalutem,
Et meritos plauſus, & non ignobile vates
Obſequium ferimus: quando tua tempora circum,
Gemmatoſque apices, mitræque biverticis aurum
Aonias paſſus jamdudum adrepere frondes
Nec vates fugis eſſe, nec aſpernaris haberi.
Mecum omnis paribus ſtudiis anniſque juventus,
Muſarum nova cura, & mecum grandior ætas,
Emeriti veniunt proceres, clariſſima Pindi
Lumina, cana quibus multa coma preſſa corona.
Unum omnes poſitis te frontis honoribus, unum
Abje-

Abjectis coram fidibus, lituoque jacente
Ante pedes, unum litui fidiumque potentem
Te colimus. Quales Latii post bella solebant
More duces patrio celsa ad Capitolia vecti,
Victrices Jovis in gremio deponere lauros.
Tali te fremitu victorem, ac talibus ambit
Gens vatum obsequiis. Te subter laurea passim
Congeries, foliisque hederæ reptantibus, omni
E nemore, atque omni decerpta ex arbore dona;
Seu quæ Franca tibi, seu quæ tibi Belgica tellus
Sauromatæque Gothique, & divitis accola ponti
Cimber, & auratæ scrutator Iberus arenæ,
Septenoque tibi plaudens è culmine pendit
Italus. Et quid adhuc Cyrrhæa cacumina nostro
Thure calent, socii! quid Phœbum in vota vocamus?
Nunc pudeat vanum Permessi haurire liquorem
Castaliique lacus, & Hyantææ Aganippes.
Languidior menti calor hinc venit. O ubi Sendæ
Irrigui tractus? Ubi Luppia mollis, & ingens
Amisius? plenis ubi mella fluentia rivis,
Et matutino stillantia nectare prata?
O mihi quam blandus, Resoni vel fontis ad oras
Aut Paduli caput, aut Smechtæ frigentis in herba;
Irrepar sopor! Ut læto Neuhusia lustrem
Antra pede! Vt plenus mihi proluat ora Visurgis,
Non levibus tantum numeris fragilique cicutæ,
Bello etiam, & raucis assueta sonoribus unda,
Et Phœbo & Marti sacer amnis. At ipsa loquuntur
Saxa quoque, & rigidæ fundunt hic carmina rupes.
Occurrunt sacro FERNANDI condita versu
Facta patrum, & posito rediviva in marmore fama,
Saxonicæque fugæ, Romanorumque labores,
Et primum Franci generis decus, omnibus agris
Sylvisque, fluviisque, & culminibus præruptis.
Ipsi adeo memori signati carmine fontes
Dum trepido fugiunt loca per declivia lapsu,
Nescio quid strepitant modulatius: ipsa canoro
Stridula cum fremitu ventis impellitur arbor:
Sponte leves etiam cannæ, juncique palustres,
Mu-

Mutato in melius, quo lusit fabula, monstro,
Aëris illapsu tremuli Zephyrisque receptis
Fernandum resonant læto modulamine vatem.
Fallor! an ipse lyram Dircæo Amphione major
Increpuit princeps? Video turgescere plana
Terrarum, & saltu dociles assurgere glebas,
Auritosque ultro lapides ingentia circum
Mœnia & eversis nudatas mœnibus urbes
In cumulum glomerari. Alii sese abdere terra
Fundamentum operis: murorum hi sternere molem
Hi spatium fossæ & convexis cedere portis,
Aggeris inque aciem procurrere, & alta minari
Ad latera, aut rectam loricæ obtendere frontem.
Nec mora magnæ arces, & propugnacula surgunt:
Mirantur cives, mirantur & extera regna.
Ultro etiam, FERNANDE, tui dulcedine cantus
Allecti, sua te poscunt in fœdera reges,
Gallia nec sine te credit sibi vincere tutum.
Hæsit & ad modulos Padibornæ nuper in arvis
Hermionum eluvies, Henetûmque infesta juventus
Conjurata jugo Batavos exolvere Franco,
Illa Oderæ ripas Albimque & Balthica linquens
Litora, Vesphalico terram saturare parabat
Sanguine, & incensas convellere sedibus urbes.
Mox secura legens mansuetus flumina miles
Ibat iter placidum: seu pulsa recesserat ira,
Sive tua iratæ metuebant otia mentes;
Tantus honos Musis, tanta & reuerentia Vati.
Nec te tot gravibus titulis hoc addere nomen
Pęniteat, FERNANDE: fuit quoq; regibus, & Diis
Acceptum superis, & inest huic sæpius omen.
Ille diu sacris orbem qui rexit habenis
Urbanus pater, ille arcto tibi nuper amore
Junctus Alexander, mundoque & vatibus iidem
Jura dabant, regnare iidem & cantare periti,
Parta tibi juveni laus altera, prima paratur
Forte seni, nostris certe jam debita votis:
Ut quoniam nullus Phœbæos inter alumnos
Te dulci cantu, te pulcris artibus anteit;
Sic olim imperii nullo te limite, nullis
Le-

Legibus astrictum, supremæ è culmine sedis
Regnantem agnoscant populi, regesque parentem.

NUMMI AUREI AB EODEM PRINCIPE DONO MISSI.

PYXIS.

VENIT fertilibus Paderæ mihi munus ab oris
Ingens, excuso spirans Fernandus in auro.
Nunc age, si quis ades Genius, fidamque poëtis,
Das operam, ut perhibent: celeri mihi protinus ala:
Trans mare, trans clausas Europæ limite gentes,
Materiam pete: servando quæ commoda nummo,
Pyxidis augustum cælo fingatur in orbem.
Ne tamen Eoo lucentes æquore gemmas,
Abdita neu fulvæ populari viscera terræ
Sit labor: hæc nostræ non est par copia sorti,
Nec tantus de me sperat sibi talia princeps.
At neque opus rutilo ferrum tibi strideat igni:
Æreaque alterno gracilescat bractea pulsu:
Hæc aliis permitte, feri quos Martis honores,
Et fluido manans delectat sanguine laurus.
Longe alia suetus frontem sibi cingere lauro,
Quem colis, Amisiæ regnator pacifer undæ:
Nescius armorum, & ferri nihil indigus heros.
Tu magis, antiquæ lustra inter devia sylvæ
Si qua latet firmis hærens radicibus arbos,
Necdum quassa Notis, necdum Jovis alite flamma;
Hanc sacros aptare nihil cunctatus in usus,
Qua viget enodis scabro sub cortice moles,
Altius impacta vulnus defige securi.
Neu teneros gemitus Nympharum horresce: neque ictum
Relligio, & veteris trunci reverentia tardet.

Ipsa Dryas, molli quæ dudum innata medullæ
Sufficit humorem, & communi consulit ævo;
Lætior audito Fernandi nomine, luctum
Comprimet: ultro etiam ducet sibi vulnera laudi;
Deque, sua, quantum sat erit, tibi cedet alumna
Ergo oculis vestiga: an se, Pindove sub alto,
Parnassive cavis in vallibus, obvia laurus
Offerat: illa quidem cantanti conscia Phœbo,
Aptaque ludentes umbra prætexere Musas.
An Dodonæa potius de prole superstes
Fatidicum attollat quercus frondosa cacumen,
Prima altrix hominum, primi vestigia moris
Et priscum referens ramis felicibus aurum.
Vtraque conveniens operi; neutram abnuet, is
Moribus, hoc priscæ florens virtutis honore
Ferdinandus;avos tercentum, & sanguinis alti
Suspiciens retro fugientem in sæcula famam:
Idem ultro profugas aulæ in penetralia Musas
Excipiens: gravis idem haud uno nomine vates;
Carmina digna sonans, & digna oracula Phœbo.
Inde tibi (tibi namque opera ad fabrilia dextram
Esse habilem voluit, qui me tibi junxit Apollo)
Proxima cura subit, fissi duo segmina ligni
Edurum ut subeant torni sinuantis acumem
Subter, & in planos æquentur desuper orbes.
Tum septo in gracili, quod summa extabit in ora,
Ne dubita tenues in spiram incidere sulcos
Ligna terens utrimque: sed huic eat intus, at illi
Oblongo exterior tractu se spira volutet;
Aptior ut coëat juncta compagine pyxis.
Hoc ubi provisum, Fernandi ingentia facta,
Tenuibus, ut spatium est, cælando imitare figuris:
Imprimis, patrias vitiis popularibus urbes
Quam vigili purget studio: quo sacra labore
Jura,quot egregiis tutetur legibus aras;
Sed prius exemplo, quam legibus. Ergo volucri
Invectam nebulæ juvenum describe cohortem
Aligerum, clypeosque gerant & fulmina librent:
Et clypeos geminæque trabes, geminæque decore
Rite cruces; Stygio metuenda insigna diti,
Fusten-

Fustenbergææ memoranda insignia gentis.
Sub pedibus diræ pestes, Cocytia mostra,
Aut jaceant, aut terga fuga trepidantia vertant:
Iraque, Segnitiesque, Famique effinis auaræ
Luxus, & imbellis blanda cum Fraude. Voluptas,
Et fracto Bacchus firmans vestigia thyrso.
Parte alia doctos, Fernandi inscribe labores.
Adsint mille tui turba è Parnasside fratres
Felices genii: quorum pulcherrimus unus,
Antiquo è tripode & cortina insignis ab alta
Ostendat citharam, lauroque amplexus inumbret.
Addant & galeas alii, veteresque coronas,
Velleraque in cumulum, torquesque: nec infula desit
Duplex, tergemina mutari digna tiara.
Omnia quæ, pulchras accedens cultor ad artes,
Addidit in decori decora immortalia Phœbo.
Sic opere exacto, Fernandi nobile donum
Includam his latebris, & sacra in sede locabo:
Unde mihi, quoties invitam ad carmina mentem
Numina læva trahent, fugietque vocatus Apollo,
Fernandus micet ante oculos, animoque recurset
Plurimus, & lentos aspirans excitet ignes.
At tibi vota, pater, digna tibi sacra quotannis
Instituam pompa. Venient ad sacra vocati
Qui me cumque suo vates dignantur amore,
Qui te cumque colunt. Aderit Cornelius ingens
Lauricomam attollens cano de vertice sylvam,
Grandiloquo cum fratre: tremēt sola pulsa cothurnis.
Impellent citharam Dircæi carminis ales
Perrerius: dulci lectos Rapinus in horto
Sparget humi flores: inverget lactea Friso
Flumina: vina dabit cyatho Santo lius aureo:
Balsama Rothomago mittet Commirus ab alta.
Ipse tuus festa velatus fronde sacerdos,
Hostiles coram exuvias, mala carmina, quales
Aut Bavii solet, aut Mævi genus edere fœtus;
Injiciam flammis: volucres odor ibit in auras
Fumidus, & tremulæ ludent sub tecta favillæ.
Tectaque voce frement, & erit vox omnibus una
Sic pereat, quisquis blando obstrepit anser olori.

LUDOVICO FRANCIÆ DELPHINO

DEDICATIO COMMENTARIORVM IN VIRGILIUM.

ANN. M. DC. LXXV.

ARma tibi, Lodoice, ſinit jam firmior ætas,
Arma ferunt Muſæ: blandis illæ artibus olim
Te puerum ſolitæ molles formare ſub annos;
Bella modo, ærataſque acies, animaſque ſuperbas
Heroum veterum; & magnæ capita ultima Rom
Æneamque Illumque, ſacro tibi vertice Pindi
Deducunt alacres, tuaque ultro ad limina ſiſtunt.
Aſpicis inſignes lauro Parnaſſide vultus.
Horrentemque comam, & rorantia tela cruore,
Bellatorum habitus? Non hæc tibi nomina primu
Nota, neque inſuetæ percellunt lumina formæ.
Jamdudum faciles oculos per ſæcula ducens,
Et ſeriem & caſus & fortia mente retractas
Facta virum: nec te tantum excitat æmulus ard
Nitentem celeri laudum ad faſtigia greſſu;
Juſſa etiam, & Magni ſtimulant exempla parenti
Atque is, credo equidem, cœptis te in talibus ang
Interdum timor, Emathium qui Perſidis olim
Victorem ſummos inter vexabat honores;
Ne deeſſet factis vox olim digna canendis.
Forſan ut hic vatem Pelidæ invidit Homerum;
Tu quoque poſtgenitis avidus tranſmittere nomen
Æneæ invideas Andini plectra Maronis:
Major & Ænea, majorque futurus Achille.
Ne tamen ille animum metus urgeat: aurea poſtq
Flumina Caſtaliis fudit rex maximus arvis;
Fertilis in vates omnis ſe gleba reſolvit,
Qualis in armatos tellus Cadmæa maniplos.
Iam chorus æqualis procerum, jam Gallica pubes

Romuli dum

Romulidum numeris cantuque assuescit olorum
Auspice te: mox apti omnes tua dicere bella;
Totque tui quondam, quot erunt ea bella, Marones.
Ipse nemus linquens placidum, ripasque beatas
Elysiæ Lethes, Francas Andinus in auras
Virgilius, vatum dux antistesque tuorum
Sponte venit: non ille modos & Franca per artem
Verba sonans, nostroque recens simulatus amictu;
Sed gravis ut quondam, & Latii Luparæa canore
Tecta replens litui, Versaliaque arva pererrans,
Ausonia in trabea & Sarrano lucidus ostro.
Non tamen hoc habitu, non hoc se more ferentem
Dura palatinæ carpent ludibria turbæ.
Hæc fuerint prius: insano cum Gallia fastu
Sermonis Latii probro sibi verteret usum.
Ex quo autem invitæ nutricis ab ubere raptus
Pieridum in gremio consuesti ducere somnos
Regalis puer, & Latiæ ridere Minervæ;
Redditus hinc nostris honor artibus: hinc duce vates
Virgilio, penetrant aulas atque aurea regnum
Atria; turba audax, ignaræ plebis iniquos
Ultra sales per te, & levium secura jocorum.
Qualis Tænarios fines Ephyreaque tecta
Lesbius intravit vates, quem fluctibus atris
Merserat impia gens & surdi ad carmina nautæ:
At delphin, blandi captus dulcedine cantus,
Ionio è magno terris invexit amicis
Mirantem, & tuto celebrantem è littore munus,
Non aliter, Lodoice, tuo nunc munere prodit
Ille novam in lucem veteri conspectus honore
Virgilius: tantum radios sonitumque refringit,
Audiri vulgo patiens patiensque videri;
Et recta vocum serie, numerisque solutis,
Digna rudes fingens olim ad modulamina vates.
Juverit hoc alios: nihil hoc tibi simplice cultu,
Hac nihil arte opus est. Pleno dudum ore sonantem
Virgilium, & magnos capis alto pectore sensus.
Ille suas tibi pandere opes, sua furta fateri
Sæpe amat. Augusto qualis Priameia fata,
Tartareamque domum, & Tyrios narrabat amores

Cum ſpoliis Arabum gravis & Gangetide præda
Bajarum fontes lætamque reviſeret urbem,
Victrices mulcens Andino carmine curas.
Hunc ſequere & factis & magni vatis amore.
Utraque digna tuis laus moribus, utraque fatis.
Jamque adeo belli ſtrepitus Martiſque labores
Mitibus admiſces ſtudiis: te Dola frementem
Horruit ad muros, igneſque ac tela minantem;
Nil tamen hæc mites turbarunt prœlia Muſas.
Tu quoque, cum magnis ætas matura triumphis
Mox aderit: ſive Auſtriacam tremefeceris Arcto
Seu magis Heſperiæ penetrabis claustra Pyrenes
Muſarum ſalibus duros aſperge labores;
Martia nil mites, turbabunt prœlia Muſæ

PETRO CORNELIO
TRAGICORUM PRINCIPI
DEDICATIO IDYLLIORUM
ANNO M. DC. LXIX.

ITe meæ junctis modo cantibus, ite Camenæ:
Quærite quo veſter ſe ſe ferat auſpice vates
Per populos, longeque adeat ventura nepotum
Sæcula, & extremum non ultra inglorius orbem.
Ne tamen aſſiduo procerum terere atria greſſu,
Neu molles captare aditus, precibuſve ſuperbas
Expunare fores vobis labor: hæc mala Muſis
Hoſpitia, hæ Latiis infeſtæ moribus ædes;
Has fugite, & pulchro faſtus contemnite faſtu.
Vos neque ſplendor opum, Tyrii neq; muricis ardo
Lubrica nec vanæ ſeducant fulgura pompæ:
Immortale decus petimus. Juvat aſtra volatu
Quærere inoffenſo, & cœtus fugiſſe profanos.
Tu mihi, Caſtaliæ ut numen & arbiter aulæ
Corneli, dux eſto viæ: tu denſa reclude
Nubila, tu dignis præſens allabere curis.

Sci-

Scilicet humanæ vicisse oblivia sortis
Iamdudum, & rutilis elapsus adtæhera pennis
Sub pedibus nimbos, ac desidis otia terræ,
Indecoresque procul caneris liquisse tumultus.
At non Dædalei dedit hoc tibi muneris usus,
Nec fragiles tibi cera humeris attexuit alas:
Ipsa novo applaudens cessit tibi munere Fama
Remigiumque tubamque: tuo quo plenius ore
Gallius ad geminos honor increbresceret axes.
Hanc adeo, qua te toties regalia fata
Magnanimosque duces populi stupuere canentem,
Hanc nostris inflare, tua in præconia, Musis
Jam liceat: neque enim cantu leviore decorum est
Dicere, quantum altrix tibi Gallia, sæcula quantum.
Et mores hominũ, atque omnis tibi debeat ætas.
Scilicet exesa divina Tragœdia palla,
Annorumque situ; & ruga deformis anili,
Squalebat tristi noctis demersa barathro:
Aut Fescennina cingens sibi tempora larva,
Vulgabat stolidi sese ad ludibria vulgi.
Tu senio effœtos juvenili lumine vultus
Induere, & doctis redivivum in membra vigorem
Fundere carminibus, tu spargere floribus ora,
Tu castum potuisti oculis afflare pudorem.
Hinc simul effrænis compressa licentia scenæ,
Ingenui venere sales, & digna severis
Auribus innocuo condita lepore voluptas.
Hinc regum audaci penetrare in limina gressu
Cœpit, & augustas heroum pascere mentes.
Ipse sonis etiam gravibus, magnaque profundos
Voce vocans manes imis excire sepulcris
Ausus, & ætherei revocare in luminis auras.
Vidimus Elysio faciles prodire recessu
Insignes animas, & sponte patentia Ditis
Ostia: nec priscos iterum sibi sumere vultus,
Nec veteres iterum puduit renovare querelas.
Ipsa feras artes implacatumque rigorem
Medæa: ipse parens fratrum, conjuxque parentis
Oedipus, incestos orbi confessus amores
Expendit propriis fatorum crimina pœnis.

Rursus tergeminæ fumantem sanguine cædis,
Germanum in pectus, tulit asper Horatius ensem
Rursus & imbelli tabescere nescia fletu,
Dilectosque viri cineres patriæque jacentis
Tristes reliquias digno complexa dolore,
Romanum explicuit fortis Cornelia robur.
Tuque o tu victor generi socer, ultor & idem
Juli, acies rumpens Pharias & inhospita Magno
Mœnia, sacrilegæ poscentem præmia cædis
Semivirum immerita spoliasti luce tyrannum.
Tu quoque privatos, Auguste, domare furores
Visus, & ingratum parcendo frangere Cinnam.
At quis felicem gemina post funera prole
Mauritium, & dubiæ miserum discrimine prolis,
Inde Phocam, hinc stricto juvenes pendere sub ictu
Non stupuit! Quis non, Italis memorabile probris
Sertori exilium miratus, & aspera Galbæ
Consilia, & spreti non longum crimen Othonis?
Quis non & miseros Sophonisbæ agnovit amores
Sidoniosque animos, Latii cum præda triumphi
Barbare Romuleos calcaret fœmina fastus,
Et claram raperet sponsi de munere mortem.
Cætera quid memorem quę per te reddita vitæ
Agmina, se in lucem plausumque dedere theatri?
Et nunc par reliquos vitæ lucisque cupido
Sollicitat manes. Video Cocytia circum
Flumina, turbam atris nequicquam effervere ripis
Ingentem, exanguesque diu tibi tendere palmas.
Imprimis sævos in vincula ducere Persas,
Bactraque adhuc, summisque Asiæ de finibus Indos
Gestit Alexander: Libycæ tum gloria gentis
Annibal antiquos volvit sub mente labores,
Et Trebiam, & Cannas, & adacti opprobria leti:
Torvus adhuc ut quondam, Italas cum verteret arces
Victor, & admenso clades expenderet auro.
Aspicis & geminos, Tyriæ duo funera prolis,
Scipiadas: Mariosque, invictaque nomina Brutos,
Secretisque piis dicentem jura Catonem,
Protinus effuso properare ad litora gressu.
Quam vellent Stygiæ pariter te vindice noctis

Exolvi tenebris, ſuperaſque inviſcere ſedes
Qua licet, & grandi tecum prodire cothurno.
Nec tamen aut meritis devincta minoribus ætas
Noſtra tibi, aut ſeros ætas viſura nepotes:
Utraque cum pulchras per te formetur in artes,
Et gravibus diſcat majorum inſiſtere factis.
Nec mihi quiſquam alio mentes aſſurgere verſu
Altius, aut rigidæ citius faſtigia jactet
Scandere virtutis. Duros hinc fingere mores,
Hinc licet officiis urbanæ aſſueſcere vitæ:
Hinc legum quid jura velint, quæ cura tuendæ
Sit patriæ, quid caſtra fides, quid ſancta parentum
Relligio, ſanguiſque, & regum gratia poſcat,
Atque palatinæ pater anceps alea ſortis.
Tum, vanoſque metus purgare, modumque dolori
Ponere; tum fictis animum tentare periclis
Per ludum, inque omnes fati durare procellas
Diſcimus exemplis, & vitam impendere famæ.
Quid, quam multa tuis debet jam Gallia curis,
Expediam? tanto quantum ſe jactat alumno,
Et reliquas inter caput effert unica gentes?
Nam quid deinde tuis conferre laboribus auſit
Attica ſimplicitas? quid, hianti invecta cothurno
Et tumido incedens Hiſpana tragœdia paſſu?
Quid veneres Italæ, fractique loquacior oris
Mollities? quid Romulei laus una theatri
Annæus, veteri concretam frigore venam,
Et vacua oſtentet clamoſæ jurgia ſcenæ?
His rerum fines melius, penituſque latentes
Veſtigare vias: his præpetis omine pennæ,
Aut fibris ovium, caſus aperire futuros
Fas fuerit: fas artifici ſpirantia cœlo
Mollius, aut vivis æquare coloribus ora:
Secla tibi magna dudum tellure ſepulta
Carminibus reparare, novæque refundere luci,
Hæ tibi ſunt artes, Corneli, hinc nominis ibit
Fulgor in immenſum, & cœlo ſe Gallia tollet.
Hac tu conſpicua famæ ſublimis ab arce
Splendidus in radiis, tenues ne deſpice Muſas.
Forte equidem indoctæ moveant faſtidia plebis,

Aut teneras lacerent peregrinis cantibus aures:
At non incomptæ venient tibi, quas tua nuper
Laurus inassuetæ velavit frondis honore,
Quas patrio insignes voluisti incedere cultu.
His adeo teneræ si laus & gratia formę
Ulla, decor per te venit omnis; & omnibus æquum e:
Qua poterunt, numeris, meritas tibi solvere grate:
Id patere, has memori tibi sese addicere cultu,
Æternumque tuo sibi nomine condere nomen.
Qualis ubi lento media inter gramina lapsu
Tenuis adhuc hedera, & frondosis abdita sylvis,
Serpit humi nitens: solido si robore quercus
Alta ingens, superas ramis educta sub auras,
Aut vetus occurrat Parnassi gloria laurus:
Tum levibus fibris, & morsu tortilis unco
Subrepit sensim, ac lato se cortice fundit
Summa petens. Non illã hyemes, nec acuta revellan
Prœlia ventorum: sociam neque respuit arbos.
At licet excelsa nemus una cacumine vincat:
Excipit amplexus humiles, annosaque stringi
Brachia, & implexis gaudet florere corymbis:
Abjectasque prius fert secum ad sidera frondes.

CAROLI RUÆI. S.J.

CARMINUM

LIBER III.

SYMBOLICUS.

LUDOVICO XIV.

Post primam in Sequanos expeditionem.

AN. M. DC. LXVIII.

SOL NIVES RESOLVENS.

Vos o frondosi, jam cana cacumina, montes,
Vos nivibus nequicquam,& iniquo frigore dura
Pressit hyems, gelidoque diu munimine sepsit.
Frustra illi Boreas, Phœbique remotior ignis,
Et conjurati toto circum aere nimbi
Dant animos. Aderit raptos ulturus honores,
Quem sibi nunc propiorem alius procul orbis adorat

Aureus aſtrorum regnator, & obvia rumpens
Nubilia, mox triſtes recreabit lumine terras.
Nec mora, jamque viam cœlo ſibi fecit, & ecce
Improviſus adeſt. Non illum undantibus æther
Obductus nebulis, Verſa nec Aquarius urna
Tardavere. Videt rigidos horreſcere montes,
Et *ſatis eſt vidiſſe*: ſimul concreta pruinis
Culmina ſubſidunt viſu, lateque tepentes
Liquitur in rivos hyemis labor irritus: & jam
Rura natant: ruptis immurmurat undique ſaxis
Plurimus, & victo devolvitur obice torrens.
Mox & vicinis magno ſeſe impete miſcet
Amnibus, illi ultro fugientem & rauca ſonantem
Excipiunt, eodemque feruntur in æquora lapſu.
Ite modo, & Phœbi non evitabile lumen
Oceanoque patri, Boreæque frementibus auris
Dicite, & in ſimiles venturum inſtare triumphos,
VOS quoque Sequanici proceres, fortiſſima fruſtr[a]
Nomina, vos acri dudum ſervitis Ibero.
At neque adhuc longum lætabitur: æquior alter
Imminet, & veſtros dominus ſibi poſcit amores:
Excipite ô, lætiſque alacres occurrite fatis.
Quippe nec innumeris opibus, non arte, neque armi[s]
Aggeribus nec centum, & centum turribus urbes.
Defenſæ, Lodoici acies, rapidumque morari
Ardorem evaleant. Non ſi ſolido ære rigeſcant
Mœnia, ſi ſegetem bellantum: equitumque maniplo[s]
Fertilis in noſtros producat terra labores:
Germanive, aut immenſis exterrita cœptis
Anglia, collectiſque Batavia claſſibus, uno
Fœdere conjunctas arment in prœlia vires.
Ille equidem veſtris nunc longe à finibus heros.
Aulai in medie, poſitis, ut creditur armis,
Otia amat, feſtoque hyemen traducere ludo.
Ne tamen huic tantæ, ſi mens non læva, quieti
Credite: victoris ſopor eſt metuendus, & iras
Exarmatus habet. Sed fallor? an ærea Martem
Increpuit tuba? jam campis glomerata juventus
Bella fremit: fluitant volucres vexilla per auras.
Ipſe inter proceres, quãquã horridus imbribus ęther

Et

Et fremitu ventorum & acuto frigore sævit,
Nil metuens hyemis medios Lodoicus in hostes
Irruit, & cladem nil tale timentibus infert.
At neque inaccessis tentoria cingere vallis,
Aut validos opus est repetito fulmine muros
Concutere, aut caveis fodisse latentibus: uno
Scilicet, ut ventum est, heros obit omnia visu,
Et *satis est vidisse*: ingens simul omnia terror
Occupat, emotæ nutant cum viribus urbes
Dolaque, & antiquos jactans Vesontio cultus,
Et Græum, & falso celebres humore Salinæ,
Continuo pedibus gaudent advolvere turres.
Nec minor affines populos, & Belgica longe
Arva timor quatit. Incerti, quo limite regna
Claudere, quæ rapti pœnas expendere juris
Oppida prima velit, quem nil non posse fatentur,
Velle putant, primosque timet sibi quisque furores,
I sequere, I regnum rex maxime, quo tibi virtus,
Quo Themis, & semper regalibus addita cœptis
Pandit iter fortuna: metu jam sponte subactos
Majestatis amor, cum veneris, altaque mentis
Invictæ decora, & sacræ reverentia frontis,
Protinus imperio adjiciet: dominumque volentes
Quem sibi fata parant, *sat erit vidisse*, subibunt.

JOANNI CASIMIRO POLONIÆ ET SUECIÆ REGI,

Post abdicata regna.

MALUM GRANATUM SINE CORON

ILle, coronato quem vertice Punica malus
Insignem ostentat, malorum gloria, fructus:
Se primò durum in calicem, crispasque recludit
Igneus in frondes, & amico fulgurat ostro.
Inde sinus tumidum convolvitur imus in orbem
Paulatim; & margo vaginæ summus, hiulcum
Dividit in radios gravido super orbe cacumen.
At ventorum iras & solem & frigora contra,
Concrescit lento densus munimine cortex.
Non tamen in radiis & vili cortice fulget
Præcipuum decus: intus honos, viget intus opum vis
Major, & arcanæ regalis gratia formæ.
Ergo age, purpureum ferrove manuve putamen
Persequere, & dites oculis scrutare latebras.
Ilicet artifici contextos ordine flexus

In-

Intima compages aperit, roſeoque natantes
Rore ſinus: propriis ubi ſepta per aurea cellis
Dulce rubent acini, queis lucidus humor adhæret.
Sive illum levibus nativa coagula granis
Aſtringunt fluidum: tenero ſeu pellis amictu
Preſſius obnubens, nucleiſque tenacibus ambit.
Non ſic imperii, florum inter inutile vulgus,
Qui titulo inſignis flos eminet: una coronæ,
Quem ſpecies, unus foliorum circulus ornat,
Quippe ubi vel ſenio, vel iniquo ſideris æſtu
Marcuit, & lapſæ populato vertice frondes
In ventos abiere, & humum ſparſere ruina:
Horridus arenti ſine nomine ſtipes in agro
Languet, in extremos infeſti vomeris ictus.
NON aliter, quotquot Romana ſuperbia jactat
Ceſſiſſe imperio, atque humiles quæſiſſe tenebras,
Syllaque, & immitis poſt tædia longa Diocles.
Illi inter patrias, ſoliti fulgere ſecures
Scilicet, & fragili ſibi lucem accerſere pompa,
Demerſi vitiis, & rectæ mentis egeni:
Mox poſitis nudi exuviis, ridendaque plebi
Nomina, nil præter tremuli breve fulgur honoris,
Vanaque fallacis retulerunt murmura famæ.
At tibi, Sarmaticæ dominator maxime gentis,
Digna Jagellonum ſoboles, quem Viſtula nuper,
Turbatuſque Hypanis, mœſtæque Boryſthenis undæ
Carpatus & ſaxis procul omnibus, omnibus antris,
Fleverunt abeuntem: aliud tibi fama paravit
Nomen, & æternos laudem ſacravit in annos.
Ipſe quidem factis, & aviti muricis igne
Nobile Hyperboreo radiaſti ſidus in orbe:
Cum te audax Volinus: pictiſque Boruſſus in armis,
Te Litavum genus acre, equitis te caſtra Poloni,
Centum aliæ colerent gentes: cum te alta trophæi
Congeries, Geticique arcus, Moſcæque pharetræ,
Signaque, & Odryſiæ ſubjecti ſtragis acervi
Sublimem eveherent cœlo, bellique potentem
Baltica, & Euxini reſonarent litora ponti.
Idem nec fatis uſquam concuſſus iniquis,
Civiles contra furias, Gothicique procellas
Mar-

Martis, & effrænos insani fœderis ausus
Durasti impavidus rerum: veniaque rebelles,
Et facili domitos potuisti vincere pace.
Tot tamen obsequia, & series tam clara parentum,
Tantus honos bello, tot partæ gaudia pacis,
Purpuraque, & rutilæ pondus regale coronæ
Aut pars nulla tui est, aut vilior. Omnb us unus
Altior, exuperas summos, dum spernis, honores:
Nec te depositum fecit diadema minorem.
Non jam amplis opibus, magnæ neque viribus aulæ
Sed tibi, sed propriis virtutibus, ardua debes
Quod teneas primos inter fastigia reges.
Nunc adeo, nunc illa suo se lumine prodit
Vivida, nec molli pietas contenta quiete:
Illa Deum sitiens, fluxæque libidinis exors,
Uni parca sibi, reliquis profusa voluntas:
Ille animus vani decoris contemptor, & arcto
Limite sidereas irrumpere certus in arces.
Omnia jam patuere: nec amplius invia celant
Aulæ adyta, aut rigidus tot morum exempla satelles:
Invidet ultra oculis; non rauca tonitrua belli,
Aut lituum implacidus fragor obstrepit. Eruta vinclis
Ibit in extremas virtus nunc publica gentes:
Et jam hominum plausus, post fata merebitur aras.

JOAN. BAPT. COLBERTO REGNI ADMINISTRO,

Cum liberos, in Collegio Parisiensi Societatis JESU recitantes, audirit.

AQVILA CVM PVLLIS,

ALituum regina, Deum dilecta parenti
Ante alias, quamvis humiles super ardua curas
Et mortale solo quidquid jacet, invia tranet
Nimborum spatia, & magnum vehat una tonantem;
Non tamen illi omnis natorum cura recessit.
Quippe Jovem dorso postquam tulit alite, & oris
Omnibus, & populis, hominum quocumque labores,
Diversique vocant præsentia numina casus:
Ipsa Jovem sponte & cœli supera alta relinquens,
Terram amat & molles interdum invisere fœtus.
Illi è sublimi, qua fixa cubilia, rupe
Ut videre, fremunt, & adhuc implumibus alis
Applaudunt reduci, ac tenero clangore salutant.
Nec mora, magna parens pennis amplexa, tenellæ
Blan-

Blanditur ſoboli, atque animos inſpirat & ignes.
Mox ubi jam volucres humeris ſuccreſcere plumæ
Cœpere, inſuetoque audent ſe credere cœlo:
Exercent ludos inter ſe, & læta, parente
Judice, bella movent: humiles modo radere terras,
Ardua mox terrarum, & ſidera ſumma tenere.
Neu ſoboles ignava, decuſque oblita parentum
Degeneret, cælum à teneris æſtuſque decetur
Sponte pati, & rapidas curſu tentare procellas,
Immotiſque oculis infuſum admittere ſolem.
Ipſa parens tenerum præit agmen, & ordine ſignans
Quam ſuperi teneant & amicus Jupiter aulam:,
Sacra miniſteria & cæleſtes edocet artes.
Scilicet hic Aquilæ labor eſt, ea cura fovendæ
Prolis: ut illa Jovem ferat olim, & conſulat orbi;
Et ſubeat dignos, quos nunc ſubit ipſa, labores.
NEC te publica, res, Colberte, orbiſque juvandi
Semper habet labor, & magni cœpta ardua Regis.
Tu ſuper Europe fines, atque ultima longe
Regna Aſiæ, & dites Americæ ingentis arenas
Emenſoque mari domitiſque inducere terris
Regnantem Lodoicum & Gallica lilia certas,
Ipſe operũ pars magna, & pars quoque magna laborũ.
At neque prolis amor tamen, & privata regendæ,
Cura domus abiit: juvat aulæ ſolvere curis
Indefeſſum animum, aut ſaltem ſolviſſe videri,
Et magnos ſtudijs lenire minoribus eſtus.
Vidi ego cum letum natorum turba parentem
Cingeret, & plauſu fremeret domus. Ipſe jocantum
Interea captare ſales, riſuque probare:
Mox animis ſtimulos pater addere, jamque volentes
In decus, eterneque impellere laudis amorem.
Imprimis duros ſectentur amentque labores,
Quantum alii ludis ducuntur: & otia totis
Mollitiemque animis fugiant, qua tetrior ulla
Serpere in humanas nequeat contagio mentes.
Inde ubi jam ceſſere domo ſtudiiſque Minervę
Intenti, docto inter ſe contendere ludo,
Et Latia incipiunt mentem e xercere paleſtra:
Idem acuis preſens animos, idem adjicis ignes,

Et magnam recreas puerili in imagine mentem.
Has tibi delicias, atque hęc natura paravit
Gaudia;& in medis jubet otia ducere natis.
His fruere, optatę juvat indulgere quieti:
Gallia nec prohibet, Colberte, nec invidet orbis.
Scilicet & natos magni fortuna parentis,
Et patrię ſtudium manet olim,& gratia regum,
Muneraque, & vaſti terraque marique labores.
Has prolem in curas, atque hęc in fata recentem
Fingis, & in tales tua tranſigis otia cultus.
Sic propriam impendis regno, Colberte, quietem:
Nec tibi, ſed regi curanda in prole laboras.

PETRO CORNELIO TRAGICORUM PRINCIPI;

In obitu Caroli ſilii.

PARELIUS DIFFLUENS.

NEquicquam varios imitando fingere ſoles(quã.
Nitimur imprudens hominũ genus,aurea quar.
Pig-

Pigmenta, & croceos operi miſcemus honores.
Hic ſolem labor, hoc lucis decoriſque parentem
Lucis opus petit; humanæ nil indiget artis:
Et radios habet ipſe, ſuos habet ipſe colores.
  Aſpicis ut nitidam toto legit aere nubem,
Cui proprios credat transfuſo lumine vultus,
Illa ſinu levi, quem denſius agmen opacat.
Nimborum, & cœca ſplendentem terminat umbra,
Excipit illapſos atque in ſe colligit ignes.
Urget opus Titan; jamque æmula lumina vellet,
Et quos pingit adhuc pictos jam cernere vultus.
Sic placet illa tamen, nec degener ardet imago,
Imperfecta licet: quippe hanc nova forma, decuſque
Lucis in offenſæ, & radit jam mille coronant.
Dum Phœbus ſibi plaudit, & hæc miracula terris
Oſtentat, nimio flammarum ardore ſubactus
Non expectatos ſolvit ſe nimbus in imbres,
Nec finem egregio ſint impoſuiſſe labori.
Liquitur in pluviam color omnis, & aurea ſenſim
Forma ſimul volucres fugiens vaneſcit in auras.
Sic Phœbum tenuis, necdum perfecta reliquit,
Qui Phœbo fuerat, *Par, ſi duraſſet*, imago.
  TE quoque, magnorum vates ter maxime vatum,
Gallia quem dudum atque immenſus ſuſpicit orbis,
Te quoque turba ingens nequicquam ęquare canendo
Aggreditur, capitique pares imponere lauros.
Namque nefas animis mortalibus avia longe
Pindi adyta, & ſacros tecum penetrare receſſus:
Tanta tibi atque tuæ debetur gloria genti.
Et ſi ſæcla ſibi ſimilem ventura reſervant,
Ille, erit ille tuus tandem; aut ſi fata recuſant,
Nullus erit, Corneli: atque hæc tecum inclita fama
Ibit in Elyſium, & grandem comitabitur umbram.
Tu Carium tanti gaudebas nominis olim
Venturum in partem: doctas tam promptus in artes,
Tam docilis, tanto Muſarum ardebat amore.
Nec minus & puero mens vivida, & inditus ignis,
Et firma in levibus jam tum conſtantia cœptis.
Non ego te, Corneli, alium florentibus annis
Crediderim, aut de te plura expectaſſe parentes.
Quid

Quid tu autem, cum te ſpirantem in prole videbas
Ipſe auctor decorum? Quid, cum ſenſuſque viriles
Mirabare, & nil puerile ſonantia verba?
Hunc nempe aſſiduo cultu ſtudioque fovebas
Sedulus, hunc Pindi juga nota viamque docebas.
Teque ipſum ardebas dulci transfundere nato.
Ille audax animi duros inſiſtere calles
Tentabat, ſenſimque auguſto adrepere monti:
Et dulces oculi, & formoſæ gratia frontis,
Credo equidem, teneros Phœbi meruiſſet amores,
At tu venturos dum ſpe jam præcipis annos,
Magnarum admirans tam læta exordia laudum:
Non fuit ingenio par corpus, & ardua mentis
Haud incœpta tulit, majoraque viribus auſa.
Defecit ſenſim vigor, & ſe tabida peſtis
Infudit venis, lentoque ardore peredit.
Ecce jacet lecto moriens, nec lactea morum
Simplicitas, primæ nec forma decora juventæ
Sed neque opes animi & caræ ſuſpiria matris,
Proh dolor! immites poſſunt avertere Parcas.
Circum funereo gemitu domus omnis, & ipſe
Spes interciſas ereptaque gaudia mœret
Infelix pater. Ah! flecti ſi numina poſſent,
Qui ſuperant nato ipſe volens impenderet annos.
Sed perit. Heu! periit magni jam patris imago:
Et patri fuerat. *Par, ſi duraſſet*, imago.

AN-

ANTONIO HALLÆO

Ut carminum ſuorum collectioni operam det:

PHOENIX BUSTUM STRUENS.

OCcidat indecori nemorum gens garrula morte,
Et viſco & iaqueis & adacto in viſcera plūbo,
Et quibus immitis furtim nocet artibus auceps:
Ipſa etiam nec fulmineo violabis igni
Bellatrix aquila, aut vivax in ſæcula corvus
Ignota jaceat deplume cadaver arena:
Mox & preda ſuis, olim timor. Unus honeſto
Funere plebeii vitat ludibria caſus
Rexque decuſque avium, terris avis unica, Phœnix,
Ille Arabum in ſylvis, & Eoi Gangis ad oras
Longa diu poſtquam durando ſecula vicit;
Pertęſus rerum atque ęvi melioris amore,
Digna ſibi è ſterili ſtruit incunabula buſto.
Ilicet Indorum ſegetes, Nabathęaque carptim
Pervolitans virgulta, rogi fundamina ponit:
Balſameos primum frutices, & pinguia myrrhę
Fragmina: Tum ſacro liquentes glutine ramos,

Et

Et dulces casiæ fibras, costique medullam,
Cinnamaque, & dites nardi populatus aristas
Adjicit intexens. Surgit pretiosa sepulcri
Congeries, vitę fons & spes una futurę.
Hic ubi languidulos ales reparabilis artus
Composuit: fixoque lacessens lumine Phœbum
Infusos sensit venis arentibus ignes:
Continuo in tenues passi exundantia fumos
Ligna premens fovet, & plaudenti ventilat ala.
Flamma micat, crepuere foci, claroque perustus
Cum sonitu, & toto depastus corpore Phœnix,
Cedit in aggestos, fati securus, odores.
SUMMA dies Hallęe, & non revocabilis ęvi
Terminus, ut plebi nobis quoque vatibus instat:
Diis geniti quanquam, & Phœbeo nectarə poti,
Perpetuam in lucem & superum grassamur honores,
Multi adeo, scis ipse, quibus fœcundior olim
Inciderat calor, & Latio par cantus olori;
Nunc humili sordent cinis indistinctus acervo.
Dudum equidem tua laus peregrinum effulsit in orbē
Ingens, nec meritis tamen amplior. Olena dudum
Constitit ad modulos. Lupareque rigator amico
Sequana cum fremitu, & sacra Capitolia lambens
Tibris aqua, Cadomęo alacres plausere Maroni,
Sive autem, aut lituo regnum celebraveris arma,
Aut fidibus parvis interdum hilarique cicuta
Luseris; in volucres, ut primum est editus, auras
Quamlibet arguti vanescit gratia cantus:
Seu levibus foliis, fragilique soluta papyro
Carmina credideris; nec sic tua carmina durent,
Credita nec foliis durent effata Sibyllę.
Vis operum decus immemori subducere leto
Quam licet, inque novam post fata resurgere lucem:
Collige dispersos per tot tibi tempora fœtus,
Collige: sunt tota spirantia mollius Hybla
Carmina: sunt lauro toties donata recenti
Virgineam quoties certasti invictus ad aram,
Sunt quibus & cœlo gaudet Salesius, & quæ
Roma probet: non hæc patrios oblita lepores
Roma; sed illa vetus, Martemque & Pallada soles
Ju-

Jungere, Cæsaribus mixtos enixa Marones.
Adde quibus natale solum, doctæque feracem
Prolis, & antiquos tollentem ad sidera muros
Laudasti Cadomum; quibus & Valcinia quondam
Rura; quibus senior juvenili percitus æstu
Alloqueris dulces, aut sæpe lacessis amicos.
His adeo junctis famam committe, neque ullo
Posse putes annis rapientibus obice molis
Tutius obsisti. Stabunt immota, tuumque
Nomen apud seros sistent tua scripta nepotes:
Præstabuntque fidem, quam nec Cadomæa parent.
Mœnia servavere, suis neque regibus alti
Pyramidum cumuli: tot ubi solemnibus olim
Ornatique duces titulis & laudibus aucti,
Jamdudum taciti muta intex saxa premuntur.

FRANCISCO HARLÆO, PARISIENSI ARCHIEPISCOPO, *ALVEARE.*

IRriguum ad fontem, tacitaque sub arboris umbra
Viminea cernis defensos crate penates?

Hic apis ante alias forma præſignis & arte
Exercet dulce imperium; felixque laboris,
Aurea mellificæ diſpenſat munera genti.
Intus læta quies, aut lætæ affine quieti
Murmur, & ingenuus tranquillæ ſibilus aulæ.
Mollis ubi que ſapor: redolent ſpirantibus herbis
Libati rores, udoque è cortice ſucci,
Et matutinis denteſcens floribus humor.
At neque deliciis pubes ac deſide luxu
Solvitur: & regi licet ultor aculeus abſit;
Non animi tamen, aut patrii conſtantia moris,
Non vigiles abſunt rerum in diſcrimina curę.
Quid?quæ forma domus,operi quam commoda dicā
Fabrica, quot molli diſſeptæ glutine cellæ,
Quæque, quibuſve vices apibus? Pars dulcia mella
Cudere, pars aula ſteriles avertere fucos,
Pars hilari ſonitu reſides ad penſa vocare.
Veris opes aliis, æſtivaque lambere dona
Rura per, & parvam non in ſua commoda meſſem
Convectare; aliis teneros educere fœtus,
Aut ægras curare datum eſt:par omnibus ardor
Offiium colere, & regem ſtipare colendo.
Uſque adeo *dulci* gentem regit *ordine* princeps
SUNT quibus auſteri mores, atque aſpera virtus
Paſtorale pedum & ſacrum diadema paravit:
His equidem digni titulis,longaque nepotum
Laude: Deo ſimiles,non cum tumida æquora placas,
Sed cum flammiferis pluvium quatit aera nimbis.
Te melior, Franciſce, poli te mitior aura
Afflavit naſcentem: alias formatus in artes
Eveheris magnæ tegales urbis ad aras.
Scis, illum placida qui condidit omnia lege
Regnatorem orbis, placido mortalia nutu
Vertere, & ultrices non ſponte aſſurgere in iras.
Scis, male ſucciſa penitus radice revelli,
Quæ quondam ſterili depaſta cacumine proſint:
Nec rigida rumpenda manu, quæ flectere poſſis.
Nos adeo, quibus ipſa Dei clementia pectus
Imbuerat tibi, quos primis infudit ab annis;
Hos etiam in vultu voluit ſplendeſcere ſenſus,
H Miti-

Mitibus inque oculis blando se lumine pinxit.
Hinc tibi non duras fræno compescere mentes,
Nec labor est jussis per pœnam accersere pondus,
Velle opus est, hoc tantum; hilari simul omnia fro
Prolicis obsequia: & ne quis parere recuset,
Vin facit illa tuis perlucens gratia verbis.
At nusquam superum reuerentia major, & vlli
Par pietas urbi, par plebis cultus egenæ,
Par sacros alibi jungit concordia cœtus.
Passim altæ regnant secura silentia pacis:
Sponte virent oleæ, camposque & patria circum
Delubra æternæ complexu frondis inumbrant.
Usque adeo *dulci* populos regis *ordine* Præsul.

EIDEM

FRANCISCO HARLÆO.

ARCUS COELESTIS.

NOn temere pluvius per cœlum flectitur arcus:
Vox certe nec vana Dei est. Non illa tremen
Quæ fremitu, rupisque tonans è nubibus, arces
Diruit,

Diruit, & celſas annoſo vertice cedros.
Mollibus at radiis diverſæ lucis, & auro
Scripta, leves inter nebulas, quas humor opacat
Roſcidus,& Phœbi penetrabilis imbuit ardor.
Multa adeo mortale genus monet arcus; avitum
Crimen,& ultrices offenſi numinis undas
Sancitamque novo teſtatur fœdere pacem,
Ipſe datæ pignus nuſquam violabile pacis.
Dum tamen hęc *monet* ille, oculis animiſq; *menendo*
Vt placet! ut certa diſcreti lege colores
Dulce micant! roſeo confinis purpura limbo
Diluitur, puro limes vitet aureus igni:
Concordique avidos recreat diſcrimine viſus.
FULMINEIS alii quatiant mortalia dictis
Corda, graves agitent vacua inter pulpita motus;
Mox ubi ventoſæ vis ambitioſa procellæ
Detonuit primum, & vani ceſſere fragores:
Inſanos ritus, & vitæ exorſa profanæ
Ilicet, excuſſa repetunt formidine mentes.
Non ſic imbelli ſonitu cœleſtia promis
Effata in populos, Harlæe: nec irrita cæco
Impete, dum loqueris, verborum ſpicula jactas:
Par innata tuæ virtus & gratia voci.
Magna *mones* ea laus vulgata; *placeſque monendo*,
Hæc tua laus: tanto conditus ſermo lepore,
Tam leni ad nutum tibi profluus agmine currit:
Tam facile attentas hominum ſublapſus in aures
Invehit æthereos mutata in pectora ſenſus.

LUDOVICO FRANCIÆ DELPHINO POST

Publica baptiſmi ſolemnia.

ANNO M. DC. LXVIII.

PARELIUS CRIENS.

LEMMA.

Cœleſtis facit unda parem.

EGregias refero patris cum nomine dotes:
Quantus & eſt, proli gaudet ineſſe pater.
Totus & hunc, & me totus quoque ſuſpicit orbis:
Totus & hunc orbis, me quoque totus amat.
Hæ tamen egregiæ tanto cum nomine dotes,
Hic mihi ab ætherea fulgurat ignis aqua.
Cæteraque ut vincam radiis melioribus aſtra
Cœleſtis patri me *facit unda parem*.

AN-

ANNE CURTINÆ
JOANNIS ANTONII MEMMII
PRÆSIDIS INFULATI
CONIVGI.

PHOENIX MORIENS.

LEMMA.

Non improviso funere.

Digna mihi fluxit claris natalibus ætas,
 Dignus honos formæ nobilitate fuit.
Junxi quicquid ineſt generi mirabile noſtro,
 Et potui, ſi fas, non meruiſſe mori.
Si mihi certa tamen communi funera lege;
 At non communi funera lege paro.
Me lecti florum cumuli, dulciſque cadentem
 Cingit odor, cœli purior ignis erit:
Vita fugit, ſed ſumma mei quæ gloria fati.
 Non improviſo funere vita fugit.

JO. ANT. MEMMIO PRÆSIDI INFULATO, IN OBITU ANNÆ CURTINÆ CONJUGIS PIE MOERENTI.

BALSAMUM INCISO CORTICE LACRIMANS.

LEMMA.

At non lacrymæ mea vulnera sanant.

EDitus antiqua non degener arbore ramus,
Fertilis in ramos factus & ipse novos:
Stirpis ut ingenium est, populorũ in commoda cervĩ,
Sol placido favit lumine favit humus.
Sæpe malis pressæ de me solatia gentes
Et petiere suis,& retulere malis:
Sæpe dedi lacrimas aliena ad vulnera, sæpe
Mollitus lacrimis visus abire dolor.
Utilis at reliquis, mihi fletus inutilis uni,
Plagam qua doleo, ne coalescat, alit.

AD

AD NOBILES GALLOS REGIS EXEMPLO INVICTOS.

AQUILÆ IN SOLEM DEFIXÆ.

LEMMA.

Crescunt vires animique tuendo.

QUod & procellas inter, & aspera
  Deprœliantum murmura fulminum;
Dum cuncta terrarum tremiscunt,
  Impavida volitamus ala;

Quod æmularum protinus alitum
Se turba nostris viribus imparem
  Non erubescenda fatetur
    Sponte fuga, domitisque late

Decedit auris: non patrium genus,
Non celsa summis è nemorum jugis
  Origo, non acres dederunt
    Indomitæ stimuli juventæ.

Ipse, ipse tantos addidit impetus,
Quem terra curru gaudet in igneo
Fulgere sublimem, & remotis
Pallida nox veneratur umbris.

Hinc ille totis artibus emicat
Fervètque venis æthereus vigor.
Phœbæa tanti est irretortis
Lumina luminibus tueri.

Quæ sequuntur, cum aliis pluribus eruditorum virorum symbolis, philosophicas theses ornabant Ludovici à Turre Arverniæ, principis Turennii: quas ille Ludovico magno dicavit, in Collegio Parisiensi Societatis IESV die XIII. Augusti, anno M. DC. LXXIX. post quam Rex maximus, bello adversus fœderatos Europæ principes feliciter confecto, pacem ubique constituisset.

I.

REGI

SEQUANIS ITERUM CAPTIS

ANNO M. DC. LXXIV.

VELLVS AVREVM.

LEMMA.

Sopito custode.

E St nemus, antiqui memorabile velleris auro:
Pervigili velius lumine servat Iber.
Quid tantum à Franco, custos, tibi consulis hoste?
Longe aliis illum finibus hostis habet.
En sociata tibi suadet Germania somnos,
Rhætica securum te jubet esse fides.
Tum simul irrumpens aurata in pignora Francus
Hic mihi certus honos! hic tibi somnus, ait.

II.

REGI.

CAMERACO PER HYEMEM EXPUGNATO,

ANNO M. DC. LXXVII.

LAURUS HYEME VIRESCENS

LEMMA.

Et brumam & fulmina contra.

ÆRea tercentum defendunt fulmina muros
  Acris hyems rigido frigore claudit iter.
Ne temere incipiat Cameracum invadere Gallus,
  Officiet cœptis alter & alter obex.
Falleris, insanum lactat spes irrita vulgus;
  Nec venit hinc urbi; nec venit inde salus.
Gallica *contra hyemes & fulmina* par sibi semper
  Laurus, inoffenso frondis honore viget.

III.

III.

REGI.

SUBDUCTIS HOSTIUM PROVIDENTIÆ TOTIUS BELLI DECURSU CONSILIIS.

PAVO,

CAVDAM OCVLIS INSIGNEM EXPLICANS.

LEMMA.

Quam multi, quam cæci omnes.

IBat ovans cortis dominator Gallus opimæ:
Cura adeo reliquas invida mordet aves.
Scire volunt quid mente agitet. Speculator ubique
Pavo, movet certos, qua movet ille, pedes.
Tum simul emittens radiatæ fulgura caudæ,
Mille rotat pennas undique, mille oculos.
Clausa tamen Gallo sua res. Tu parce labori:
Lumina tot frustra, lumine cassa, micant.

IV.

REGI

SUSPENSIS ARMORUM TERRORE HOSTIUM ANIMIS.

CIRCULUS CIRCINO DESCRIPTUS

LEMMA.

Incertum unde incipiat.

PLana via est, Lodoice: patent in prœlia campi.
  Non urbs, non acies obiicit ulla moram.
Hæc virtutis opus, facit hunc prudentia morem:
  Vere novo, medio frigore, plana via est,
Quam facile incœptum describit circinus orbem,
  Tam facili incœptum tramite curris iter.
Qua parte incipias incertum: hinc terror ad omnes,
  Sed qua parte voles, palma parata tibi est.

RE-

V.

REGI.

GANDAVO POST LONGUM CIRCUITUM OCCUPATO.

ANNO M. DC. LXXVIII.

FUNDA CIRCUMACTA.

LEMMA.

Ex gyro certior ictus.

GAndavum subito, gentis caput, excidat ictu.
Hoc urbis in fatis, hoc Lodoicus habet.
Imminet, at longâ multarum ambage viarum,
Ut qui hostem solita funditur arte petit
Cogitat antiquas tardo molimine Metas,
Invisit Lotharę flumina lenta plagæ.
Argentina tremit, Treviri tremvere superbi.
Gyrus hic est, *gyro certior ictus* erit.

VI.

VI.

REGI.

GANDAVO PRÆTER OPINIONEM OCCUPATO,

ANNO M. DC. LXXVIII.

VULMEN CADENS.

LEMMA.

Sonitum prævertitur ictus.

CEtum marmoreis ſtabat domus alta columnis:
 Heroum dignus terrigenumve labor.
Hanc non mille anni quaſſis convellere muris,
 Mille hominum armatæ non valuere manus.
Fit fragor, ingeminant denſi toto æthere nimbi,
 Concutit horrendus tecta ſuperba tremor.
Accurrunt populi, ſed fruſtra avertere caſum
Tentant: *ante ſonum concidit* icta domus.

VII.

VII.

REGI.

PACE POST IPRAS EXPUGNATAS OBLATA

ANNO M. DC. LXXVIII.

CVRRVS AD METAS DEFLECTENS.

LEMMA.

Et si ferat impetus ultra.

ÆQuora victrices properant per aperta quadrigæ:
Vndique spectantum vota secunda favent.
Nulla mora, extremam quin transvolet axis arenam,
Et celeres pulsent ultima claustra rotæ.
Sed tamen ad metas, *et si ferat impetus ultra*.
Deflecto, cursus arbiter ipse mei.
Non hic honos, missis excurrere semper habenis:
Currere quod satis est, dignus hic artis honos.

VIII.

VIII.
R E G I.

SVSPENSIONE ARMORVM AD PACEM CONCESSA.

ANNO M. DC. LXXVIII.

TROPHÆVM ARMORVM.

L E M M A.

Et ſuſpenſa metum faciunt.

ARma ſub antiquo defixit pendula trunco
 Victor, pacificis munera grata Deis.
Criſta riget, raddiant clypei ſeptemplicis æra;
 Tabidus infuſcat ferreæ tela cruor.
Qui ſuſpenſa videt, miretur & horreat hoſtis,
 Nec iuſto imprudens gaudeat abſque metu:
Quod nunc illa, quibus prope cõcidit, arma quieſcunt
 Non hoc laſſa facit, ſed miſerata manus.

IX.

IX.

REGI.

TIXO AD IPRAS GALLICI IMPERII TERMINO ANNO M. DC. LXXVIII.

COLVMNÆ HERCVLIS.

LEMMA.

Plus ultra, cum poscet honos.

ET meus Herculeos animus conceperat ignes,
Et mea perdomitis dextera nota feris.
Fama mihi populos ibat celebrata per omnes,
Armorum late sparsus in orbe timor.
Non placet effrænem plus ultra tendere cursum;
Nec spatia inclusum me breviora juvant.
Qui potuit primus victori figere metas;
Idem, si sit opus, forte revellet honos.

X.

X.

REGI.

PACE BATAVIS UNIS PRIMUM DATA,

ANNO M. DC. LXXVIII.

FORNIX CONCIDENS.

LEMMA.

Uno avulso.

ECce triumphalis cœlo qui ſe extulit arcus,
Signandus Francæ funere gentis erat.
Quot lapides, totidem numera populoſque duceſque,
Quos vetus in Francos & novus ardor agit.
In medio ſtabat rerum caput ille Batavus:
Excidit, & rupto fœdere ſolvit opus.
Aſpice, & ex ipſis molem metire ruinis,
Quanta eſt, hoc uno tota cadente ruit.

XI.

XI.

REGI.

DISTURBATA FOEDERATORUM HOSTIUM SOCIETATE ANNO M. DC. LXXVIII.

CHORDA CITHARÆ DISRUPTA.

LEMMA.

Frustra concordes aliæ.

COncinit Hermioni Cimber, Germanus Ibero
  Placatus Batavis accinis, Angle, modis.
Tam bene tam variæ coeunt in fœdera gentes;
  Quam bene Apollineæ fila canora lyræ.
Arrexere aures populi, sonus editur ingens,
  Gallica mox merito colla premenda jugo.
Discordat Batavos, reliquis concordia frustra est
  Pro dulci strepitat murmur inane sono.

XII.

X II.

REGI.

DISSOLUTO TERGEMINI FOEDERIS VINCULO.

ANNO M. DC. LXXVIII.

CERBERUS TRICEPI

LEMMA.

Territet umbras.

UMbrarum custos, rictu fera torva trifauci
Servabat sacri litora longa lacus.
Nec fas transvetitos, huius sine numine, fines
Ire, nec injussæ tangere flumen aquæ.
Adfuit Alcides, oblatrantemque sub auras
Traxit, & hinc durum tundit & inde caput.
Redditur infrendens tenebris. *Nunc territet umbras*
Fabula, in Alciden non cadit ille timor.

XIII.

XIII.

REGI.

SUECIA CLADIBUS ATTRITA AD GALLIAM.

ANNO M. DC. LXIX.

LUNA DEFICIENS, AD SOLEM.

LEMMA.

Luci me redde priori.

LUx tua subjectum radiat diffusa per orbem
Hinc mihi, quæ vultum denigrat umbra, venit.
Solve laborantem; & *forma me redde priori:*
Non te digna minus, nunc licet atra, soror.
Hoc facies: frustra medius nos distrahit orbis:
Nec vis ulla tuos, nec mora tardat equos.
Qua licet accelera, dum tristi enitor ab umbra:
Quo fuit hæc major, lux mihi major erit.

XIV.

XIV.

REGI.

SUSCEPTA SUECIÆ DEFENSIONE

ANNO M. DC. LXXIX.

VLMVS VITEM SVSTINENS.

LEMMA.

Sustinuisse decorum est.

COgnatis ambæ ſunt ſtirpibus : altera firmo
    Robore, nunc flexo ; altera lenta pedes.
Illa memor pacti nutantem auraſque timentem
    Excipit, & feſſum ſuſtinet alta caput.
Hæc memor officii, ramis amplexa ferentem,
    Purpureo virides veſtit honore comas.
Plaudite, & æternos ſervare hæc fœdera in annos :
    Te quia, Gotthe, juvant te quia, Galle, decent.

XV.

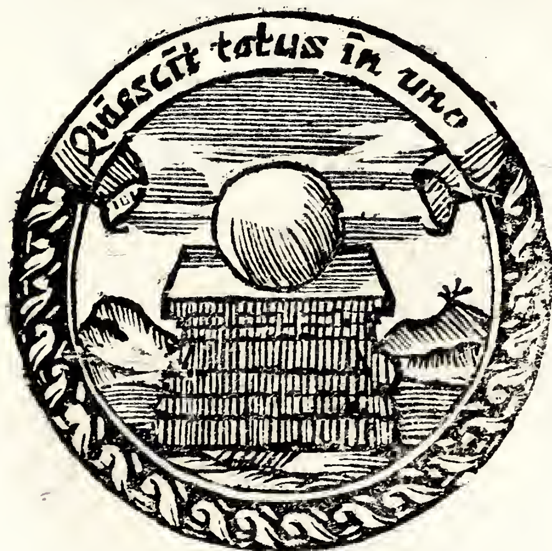
REGI.

PACE UBIQUE CONSTITUTA ANNO M. DC. LXXIX.

ORBIS IN PUNCTO PLANUM TANGENS.

LEMMA.

Quiescit totus in uno.

ORbem ingens plano versabat in æquore motus,
Et procul acta quies, & prope casus erat.
Nec rectum curvo poterat, planumque rotundo
Congruere; & longus composuisse labor.
Cum subito insistens, & puncto admensus in uno
Orbis, & hinc dubium librat & inde latus,
Hinc reliquæ justo partes examine pendent:
Omnibus unjus parta quiete quies.

CAROLI RUÆI. S.J.

CARMINUM

LIBER IV.

MISCELLANEUS.

Q. HORATII FLACCI

LIB. III. ODE PRIMA.

ODI profanum vulgus, & arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,

Clari Giganteo triumpho,

Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis.

Hic generosior
Descendat in campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit major.
Æqua lege necessitas
Sortitur insignes & imos.
Omne capax movet urna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem:

PARAPHRASI:

PARAPHRASIS
DE TRANQUILLITATE VITÆ.

ITe rudes animæ, cultuque aſſueta profano
Turba, procul Muſis inviſum abſiſtite vulgus.
Vos quibus & vates, & vatum carmina cordi,
Vos pueri dociles, vos ingenuæque puellæ,
Ore favete: novo vates nova carmine canto,
Non pueris uſquam, non uſquam audita puellis.
Sit regum in populos, terraſque timenda poteſtas
Æquoraque; extremum perrumpant claſſibus orbẽ
Et ferro domitas populentur & ignibus urbes;
Eſt tamen in reges, eſt formidabile cœlo
Imperium Jovis. Ille altos, fera monſtra, Gigantes,
Centimanũ genus: ille Gygem, ſævumque Typhœa,
Enceladumque, Mimanque ſolo ruit: atque revulſis
Montibus aggeſtos disjecit fulmine montes.
Ille ſupercilii ſolo movet omnia nutu,
Et varias hominum certo regit ordine ſortes.
Hinc vir ſæpe viro ſulcis arbuſta reponit
Latius: hinc magnæ vincunt huic horrea meſſes:
Huic labor, & vacui ſpes irrita deperit anni.
Clarior hic factis & belli nobilis arte
Annua ſolemnis poſcit ſuffragia campi:
Fama hic, & ſtudiis melior contendit, & æquis
Moribus; hunc patrum favor, aut quæſita juventæ
Gratia, venali ſtrepitu votiſque clientum;
Evehit ad faſces certatim & præficit urbi.
Omnibus una tamen lex imminet, æquus in omnes
Jupiter inſignes fatis aſtrinxit & imos:
Una omnes capit urna, una omnia nomina verſat.
Impoſitum quiſquis trepidis cervicibus enſem
Suſpicit, & tenui ſuſpenſa pericula filo:
Non illi Siculæ ſapiant regalia menſæ

Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent.

Somnus agrestium

Lenis virorum, non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.

Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.

Contracta pisces æquora sentiunt
Iactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terra

Fastidiosus.
Sed timor & minæ
Scandunt eodem, quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, &
Post equitem sedet atra cura.

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, nec Falerna
Uitis, Achæmeniumque, costum:
Cur invidendis postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores:

Fe-

Fercula, nec veteri ſpumantia pocula Baccho:
Sed neque aves levibus numeris, neque garrula doctæ
Pollice pulſa fides, aut fila ſonantia plectro
Concilient ſomnos. Facili plebs ruſtica ſomno
Mollius indulget; nec ſomnus agreſtia ſpernit
Culmina, nec vili contexta cubilia junco,
Nec ripas humiles fluviorum, aut frigida Tempe:
Semper ubi flabris levis aura loquacibus umbras
Ventilat alludens foliis: ubi limpidus undæ
Peneus, & fuſi ſcatebroſo è pumice rivi
Feſſa ſoporifero demulcent membra ſuſurro.
Quod ſatis eſt optare, modumque imponere votis
Qui didicit; non hunc trucibus freta verſa procellis,
Horrenteſque movent ſcopuli; non pectus inanes
Sollicitant curæ: quid vis inimica cadentis
Arcturi moneat, ſurgentis & impetus Hædi:
Quid lædat ſegetes, quid acutæ grandinis imber
Vitibus officiat: quæ mendax ſidera fundus
Culpet, an effuſos alieno tempore nimbos,
An rapidos ſoles, an iniquæ frigora brumæ.
Alter inexhauſtis opibus dum fretus, in altum
Porrigit ingentes inſanis ſumptibus hortos
Pertæſus terrarum. Olli numeroſa laborat
Nocte dieque manus, fervet labor, æquora jactis
Molibus, impactiſque gemunt frænata catenis,
Et mutum trepidat contractis fluctibus agmen.
Sive mari ſibi, ſive ſolo tamen extruat ædes,
Huc metus, huc fati non evitabilis horror,
Huc ſcelerum ſcandent furiæ: non ærea puppis
Eripiat fugientem, aut turbinis ocior ala
Pegaſus abducat: caſus comes una per omnes
Poſt equitem ſedet, & ſimili volat impete cura.
Quod ſi non Phrygii lapides, & clarior aſtris
Purpura componunt animum, neque dona Falernæ
Vitis, Achæmenii nec olentia fragmina coſti:
Quid mihi conſpicuos Pario de marmore poſtes,
Invidioſa nouo quid moliar atria ritu
Demens: quid Laribus parvis, & valle Sabina,
Difficiles gazas operoſaque gaudia mutem?

AD AMICOS

LIBRI III. ODE SECUNDA.

ANgustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat,

Et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub dio, & trepidis agat

In rebus.
Illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo
Suspiret, eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu Leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via.
Cœtusque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente penna.

DE

DE NOBILITATIS INSTITUTIONE.

ANgustam gravibus discat robustus in armis
Pauperiem puer, & belli tentare procellas,
Nobile Martis opus: non blando vivida luxu
Frangere membra, levi neque tempora fallere ludo:
Non lepidos miscere sales, non tinnula molli
Pectere fila manu, nec odoro pulvere crinem
Spargere, nec pictis redimicula texere vittis.
Prima mihi rigidis assuescat pellibus ætas,
Cæsariemque premat galea, clypeoque reclivis
Deproperet somnos: jam tum mihi rebus in arctis,
Et Jove sub gelido constantem ducere vitam
Incipiat, trepidisque animum durare periclis.
Iam tum & Romulea juvenis metuendus in hasta
Vexet eques Parthos: jam rumpere tela ruentum
Norit, & infestæ fugientum occurrere fraudi.
Hunc procul è vallo conjux longæva tyranni
Bellantis, patriæque nurus, & barbara virgo
Agmina fundentem aspiciens, & cæde fluentem,
Certaque fatali miscentem funera dextra,
Suspiret metuens, Eheu! ne forte leonem
Sponsus inæquali belli rudis ense lacessat,
Et certo imprudens jaceat quoque præda furori.
At si speratos crudeli morte triumphos
Eruit & primo sors invidet atra labori:
Non obscura tamen, nec erit sine nomine virtus.
Dulce mori patriæ: mors & fugitiva fatigat
Terga sequax, nec poplitibus miserata juventæ,
Nec timidis novit vitam concedere votis.
Vna potens fatorum, & avari funeris expers
Heroum grandes animas æternaque virtus
Nomina subducit tenebris: vulgusque profanum
Et fœda humani spernens contagia cætus,

Uirtus repulsæ nescia sordidæ in-
contaminatis fulget honoribus

Nec sumit, aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

Est & fideli tuta silentio
Merces: vetabo qui Cereris sacrum
Uulgarit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat phaselum

Sæpe Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum,
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

AD VIRGILIUM ATHENAS NAVIGANTEM.

LIB. I. ODE III.

SIc te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Uentorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum
Debes Uirgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem precor,

Invia

In via præpetibus cæli penetralia penis
Irrumpit, celsaque Deum dominatur in arce.
Sed neque humi.virtus ingloria, futile quamvis
Imperii decus, & vanos non poscat honores:
Ipsa sibi decus, ipsa suo splendescit honore
Libera: nec tristem patitur neglecta repulsam,
Intrega nec turpi temeratur labe venustas.
Non ita quisquis opum, fluxæque libidine laudis
Fervidus incassum populari serviet auræ,
Vilibus addictus studiis, & mobile vulgi
Promptus ad arbitrium sumptos deponere fasces.
Imprimis rigidæ si quis virtutis amore
Flagrare incipiat, volucris moderamina linguæ
Austerus teneat custos, legemque tacendi
Accipiat: sequitur secreta silentia merces.
Nec mihi qui tacitas Cereris vulgaverit artes
Esse velim socium: non uni assuescere mensæ,
Vivere nec tecto possim securus eodem,
Aut fragili fluctu una tranare phaselo.
Impia sæpe quidem, sæpe & pia fulminat ultor
Jupiter in capita, & scelerum consortia plectit.
Si tamen effugias, lento ne crede furori:
Clauda, sed assiduo sequitur pede pœna, nec usquam
Impius elusos longum lætabitur ictus.

DE

HOMINUM

AUDACIA.

SIc tibi quæ Cyprium præsenti numine litus,
Et genus Æneadum, & fidos Dea servat amãtes:
Sic fratres Helenæ, gemino cum Castore Pollux,
Qui pavidos recreant alterno sidere nautas:
Ventorumque tibi faveat pater, atque furentes
Carcere contineat vinclisque coerceat Euros,
Et toto placidum det Japyga ludere cœlo;

Et serves animæ dimidium meæ.

Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Hadriæ
Major, tollere, seu ponere vult freta.

Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infames scopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras: si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas;

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Leti, corripuit gradum.

Expertus vacuum Dædalus aera

O ratis, aerio ſeu quondam in Volture pinus
Immani ſteteris trunco: ſeu frondibus Alpes
Veſtieris, dignum certe genus, altaque ſylvæ
Progenies, magni ſervata Maronis in uſus
Arbor: onus ſerva, quantum nec divite mittit
India dente ferax, neque nobilis ubere glebæ
Memphis, & halanti felix Panchaia meſſe.
Nempe tibi Auſoniæ decus & ſpes altera gentis,
Altera nempe animæ tibi pars eſt credita noſtræ:
Duc precor incolumem, & ſperatis redditus oris
Palladia tandem per te potiatur arena.
  Quanquam ô! quid dubios pelagi tentare furores
Mens fuit? Ah! male ſit, ſævum qui primus in ęquor
Auſus inexpertas devolvere montibus alnos
Et volucri imprudens animam committere flatu.
Non illi humanus circa præcordia ſanguis
Fluxit; at innati rigor æris, & effera vinxit
Corda chalybs, triplici ſtupuerunt robore membra,
Quem non Æoliæ movit diſcordia turbæ,
Non Hyades pluviæ, non præcipitantibus Euris
Africus, aut gelidis certans Aquilonibus Auſter:
Arbiter Hadriaci quo non præſtantior alter
Æquoris, infeſtis ſeu bella movere procellis,
Fervida ſeu molli placeat vada ſternere pace.
  Quam leti ſpeciem timuit; qui grandia ſiccis
Monſtra oculis altoque incerta Ceraunia cœlo
Infames vidit ſcopulos: nec rauca ſonantem
Occeanum, & tumidas ſurgentem expavit in iras,
Ergone tellurem diſcordibus abſcidit undis,
Et varias liquido diſcrevit limite gentes
Nequicquam Deus; ut ſacros ratis impia fluctus
Tangere, & indocili prætenſa repagula terræ
Rumpere nil dubitet. Tantus rapit ardor habendi,
Tanta etiam vetiti rabies nos criminis urget:
Nec metus, aut duri poſſunt revocare labores!
  Quid, quis fraude mala vivacis ſemina flammæ
Subduxit cœlo, vacuo prior intulit orbi,
Audax Japeti ſoboles, quam multa per ignem
Damna ſolo invexit? Dolor hinc, & turpis egeſtas,
Et febris, & nigris morborum exercitus alis

Pennis non homini datis:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Nil mortalibus arduum est.
Cælum ipsum petimus stultitia, neque.
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

AD

MÆCENATEM

LIB. III. ODE XXXIX.

TIrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. Eripe te moræ,
Nec semper udum Tibur, & Æsulæ
Declive contempleris aruum, &
Telegoni juga parricida.
Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum, & opes, strepitumque Romæ.

Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum

Incu-

Incubere: prius ſemotæ tarda necis lex
Corripuit celeres populorum in funera greſſus,
Unius ob noxam & furtum fatale Promethei.
Nec minus inſolitos tractus, hominique negatas
Dædalus ire vias aggreſſus, inania pennis
Viſit, & æthereis luſit novus ales in auris.
Ipſe etiam Herculeos, licet invius, horruit auſus
Dis pater: invicto cum robore fractus, inermes
Senſit hians rictus & inertes Cerberus hydros,
Inviſamque oculis lucem indignantibus hauſit.
Scilicet humanas, agit hæc veſania mentes,
Nil uſquam ut ſceleris, nil ſtulta in cœpta relinquant
Fraudis inacceſſum: nil ſpem, nil robora vincat.
Cœlum adeo factis petimus, neque parcere Divis
Terra poteſt, neque laſſa manu deponere tela
Jupiter: ultrices dum ſponte laceſſimur iras,
Majorique minus cumulamus crimine crimen.

DE ABIICIENDA
FUTURI TEMPORIS
SOLICITUDINE.

REgia Tyrrhenæ proles & gloria gentis,
Mæcenas, veteri mihi dudum imbuta Lyæo
Hactenus intactos ſervat tibi teſta liquores:
Serta tuis dudum, & balanus proviſa capillis,
Et roſei rores, & odori copia nardi
Rumpe moras, neque te gelidis convallibus udum
Tibur, & irriguæ nativis fontibus umbræ;
Non campi acclives, non Æſula ſemper, & altus
Telegoni labor ac cædis monumenta paternæ
Tuſcula detineant. Pleni faſtidia luxus
Deſere, & æthereis cognatas nubibus arces.
Quid levibus fumis, & inani paſceris aura?
Quid patrias miraris opes, dominæque tumultus
Urbis, & undantis clamoſa negotia vulgi?
Sæpe importuno gaudet decedere faſtu,

Cœ-

Cœna, sine aulæis, & ostro
Sollicitam explicuere frontem.

Iam clarus occultum Andromedes pater
Ostendit ignem: jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Sylvani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Tu civitatem quis deceat status
Curas, & urbi sollicitus times,
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etrus-
cum in mare: nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinæque sylvæ,

Sæpe

Sæpe vices amat, & privatæ gaudia sortis
Splendidior fortuna: juvat sub paupere tecto
Sinceris dapibus mundæque accumbere mensæ:
Nulla ubi languentem dubiis medicata veneni
Sollicitant stomachum convivia: nulla superbis
Parietibus textas pandunt aulæa figuras:
Non aureis lychni laquearibus, addita lychnis
Balsama nec tenebras pretioso lumine vincunt,
Nec bibitur gemmis, Tyriove cubatur in ostro:
At bona simplicitas, at inemptæ fercula frugis
Aurea pax, & pura fides, & tuta voluptas,
Anxia sollicitæ detergunt nubila fronti.
Aspicis, ut siccum referat Sol proximus annum,
Ut Procyum furit, ut vesani stella Leonis,
Clarus & Andromedæ rapido pater emicat igni.
Jam dumeta pecus, pecori jam pastor opaca
Sylvarum, & liquidos quærit per devia rivos;
Et sedet, & blandos calamo solatur amores
Arbore defensus patula, fremit omne tenello
Balatu nemus: at sævo caret unda tumultu
Ventorum, posuere Noti, vix flumina crispat
Summa levis Zephyrus, vix presso sibilat ore.
Multarum interea fessus molimine rerum
Tu Romam ingentem Capitoliaque alta tueris:
Et jam animo seris metuenda nepotibus arma
Præcipis, & longos curas extendis in annos:
Quid Scytha, quid Cyro quondam regnata minẽtur
Bactra; quid, & nostrum Tanais qui dividit orbem,
Et procul Eoo moveant è litore Seres.
Quicquid erit, seriem hanc prudẽs: penitusque futuri
Temporis eventus alta caligine mersit
Jupiter, atque hominum male provida pectora ridet
Fas præter si quis trepidat mortalis, & ultro
Præcurrit dubios certa formidine casus.
Tu, quod adest, æqua componere mente labores,
Hoc tantum, incerto labuntur cætera fluxu
Tibridis in morem, medio qui conditus alveo
Nunc fluit, & Tuscum leni petit agmine marmor;
Nunc lapides, vulsasque imis radicibus ornos,
Pastoresque, gregesque rotans furit: aspera cœlo
Cum

Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes.

Ille potens sui,
Letusque deget, cui licet in diem
Dixisse, vixi cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Uel sole puro: non tamen irritum,
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumque reddet
Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna sevo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax.
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc aliis benigna.

Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & mea
Uirtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro

Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.

Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægeos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

Si-

Sicubi venit hyems, aut nubibus acta solutis
Eluvies tumidos stagnanti gurgite fluctus
Extulit irritans: rauco concussa fragore
Litora, vicinique sonant circum undique montes.
Ille potensque sui, nec fati obnoxius iræ
Tristitiæ expertes privatis legibus annos
Exigit, in lucem satis est cui dicere, vixi.
Crastina vel piceis obducat nubibus auras;
Vel puros referat soles, & aperta serena,
Ut libeat sibi cumque Deum pater omnia volvat:
Non iterum tamen, aut retro jam lapsa reducet,
Aut infecta dabit, quæ non revocabilis orbi
Invexit semel hora, neque audit tempus habenas.
Interea sævo gaudens fortuna tumultu,
Certaque præcipiti semper mortalia ludo
Vertere, certa novos semper sibi fingere vultus,
Nutu adimit fluxos, nutuqne reponit honores.
Nunc amat & vinclis fasces, & aratra curuli,
Et patribus plebem, & cladi mutare triumphos;
Nunc mihi, nunc aliis flatu aspirare secundo.
Prospera si faveat, laudo; si versa favere
Desinat, & volucri sese improba subtrahat ala.
Cedo Deæ, fructusque volens & dona resigno.
Tum vacuus rerum, cura tum liber ab omni,
Me propria involvo virtute? nec æris egentem
Ignotus sine dote colo, sine crimine vitam.
Hic mihi parta quies, hoc me natura creavit
Ingenio: nec enim, irato si marmore puppis
Fluctuet, & præceps velis immugiat Auster,
Audiar in miseras timidus decurrere voces,
Aut votis onerare Deos, precibusque pacisci
Ne Cyprias merces, Tyriasve procella citato
Turbine mergat opes, & fluctibus addat avaris.
Has,vel inexpleto rapidus voret æquore vortex,
Vel patulæ condant horrenda in viscera phocæ:
Dum me cymba levis pelagique polique ruinas
Inter, & effuso fluitantes gurgite gazas
Incolumen eripiat, Zephyrisque impulsa secundis
Optatos gemino teneat duce Castore portus.

AD CENSORINUM

ODE VIII. LIB. IV.

Donarem pateras, grataque commodus
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas præmia fortium
Grajorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium
Quas ut Parrhasius protulit aut Scopas:
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.

Sed non hæc mihi vis: nec tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens.

Gaudes carminibus, carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.

Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Rejectæque retrorsum Annibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides:

neque
Si chartæ sileant, quod bene feceris,

DE

DE POESIS LAUDIBUS.

SI vel Parrhasia florerem nobilis arte,
Vel mihi docta Scopæ manus & solertia cœli
Suppeteret, formas quibus ire liceret in omnes,
Nunc liquidis hominum simulata coloribus ora
Ponere, nunc rudibus Divos effingere saxis:
Tum cœlata auro & fulgentibus aspera signis
Pocula, tum fidis dilecta sodalibus æra
Commodus, & Grajæ solemnia præmia palmæ
Donarem tripodas: nec quisquam muneris exors,
Censorine, foret; nec tu tibi pessima ferres.
At mihi tantarum neque vis, neque copia rerum;
Nec tibi deliciis opus est, quibus undique lætus
Affluis, & placide, si sors feret, ipse carebis,
Dives opum variarum, animi ditissimus æqui,
Carmina, (namq; placēt tibi carmina) carmina tantū
Donare, & tenuis pretium tibi dicere doni
Possumus: & tenui pretium non futile dono est:
Ille trumphali celsa in Capitolia pompa
Qui spolia infrænis Libyæ, victosque penates
Intulit, & domitis peperit sibi nomen ab Afris:
Marmoribus quanquam & memori redivivus in ære
Spirat, & immensos servant monumenta labores;
Publica adhuc veteris quanquam stat gratia facti,
Et pulsum Annibalem, Latiique repensa cruoris
Damna, fugas celeres, & iniquæ funera gentis
Cernimus & miseræ sculptos Carthaginis ignes:
Plus debet Calabri tamen ille laboribus Enni,
Cujus ad extremos durabit Musa nepotes,
Longaque Scipiadæ feret altum in sæcula nomen.
Quæ tibi nempe piæ merces & gloria vitæ?
Splendidus obscuro, fortis quid distet inerti.
Si chartæ sileant; cineres neque fama superstes,

Mer-

Mercedem tuleris.

Qui foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Uirtus, & favor, & lingua potentium
Uatum, divitibus consecrat insulis.

Dignum laude virum musa vetat mori,
Cœlo musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates.
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

SUR L'EMBRASEMENT DE LONDRES.

SONNET DE M. DE BENSSERADE.

AInsi brula jadis cette fameuse Troye,
Qui n'avoit offensè ny ses Rois, ny ses Dieux,
Londres d'un bout à l'autre est aux flames en proye
Et souffre un mème sorte qu'elle merite mieux.

Le crime qu'elle a fait, est un crime odieux,
A qui jamais d'enhaut la grace ne s'octroye,
Le Soleil n'a rien veu de si prodigieux:
Et je ne pense pas que l'avenir le croya,

Con-

Consu sos taciti secernat nocte sepulcri?
Quid? si præteritis inimica silentia factis
Invideant, quid Romanæ primordia gentis
Mavortis soboles, quid jam foret Ilia mater?
Ipse modo infernæ quæsitor & arbiter aulæ,
Quem late populi exangues, & furva silentum
Atria, suspensisque pavet Styx atra fluentis,
Æacus; indecori, jam nomen inutile, vulgo
Additus erraret lucis ignotus Avernis:
Ni favor & magnis vis indita vatibus, Orco
Subductum Elysii dulces vexisset in oras,
Volvendasque hominum sortes urnamque dedisset.
Musa mori vetat & turpi succumbere fato,
Musa polo beat. Hinc patriæ sese intullit arci
Impiger Alcides, stratisque supinus in astris
Candida purpureo sibi nectare proluit ora.
Hinc quassas fulcire rates, imisque sepultas
Æquoribus revocare: hinc & fulgere serenis
Ignibus, & tutos pelago portendere cursus
Tyndaridæ potuere. Feras hinc flectere tigres
Pampineoque comàs ornatus palmite Liber
Supplicibus fertur præsens assistere votis.

EX

GALLICO

D. DE BENSSERADE.

SIc olim in tenues ruit Ilios illa favillas,
  Lœdere nec Reges ausa, nec ausa Deos,
Londinum flammis data pręda furentibus ardet,
  Et simili, quantum est, æquius igne perit,

Quod scelus admisit, scelus est immane:nec usquam
  Noxa solet placidos talis habere Deos.
Tetrius haud quicquam lapsis Sol viderat annis.
  Postera nec præstent sæcula, credo, fidem.

L'hor-

L'horreur ne s'en pouvoit plus long-temps soutenir
Et le ciel accuse de lenteur à punir,
Aux yeux de l'univers enfin se justifie.

On voit le chatiment par degrez arrive,
La guerre suit la peste, & le feu purifie
Ce que toute la mer n'auroit pas bien lave.

AU ROY

SUR LA CONQUESTE DE LA FRANCHE-COMT

PAR M. CORNEILLE.

QUelle rapidite de conqueste en conqueste
En depit des hyvers guide tes etendars?
Et quel Dieu dans tes jeux tient cette foudre preste
Qui fait tomber les murs d'un seul de tes regards
A peine tu parois, qu'une province entiere
Rend hommage à tes lys, & justice à tes droits:
Et ta course en sept jours acheve une carriere
Que l'on verroit couter un siecle à d'autres Rois.
En vain pour t'applandir ma Muse impatiente
Attendant ton retour preste l'oreille au bruit:
Ta vitesse l'accable, & sa plus haute attente
Ne peut imaginer ce que ton bras produit.
Mon genie etonne de ne pouvoir te suivre
En perd haleine & force, & mon zele confus,
Bien qu'il t'ait consacre ce qui me reste à viure,
Sepouvante, t'admire & n'ose rien de plus.
Ie rougis de me taire, & d'avoir tant à dire?
Mais c'est le seul partyque je puisse choisir:
Grand Roy, pour me donner quelque loisir d'ecrire
Daigne prendre pour vaincre un peu plus de loisir.

Ne

Nec poterat jam ferre nefas, lentamque Tonantis;
Cœperat indignans terra vocare manum.
Ultor adest, orbique moras nunc denique purgat,
Visaque per varios pœna venire gradus.
Bella secuta luem: mox, quæ non omnibus undis,
Eluat Oceanus crimina, flamma piat.

REGI.

PRO DOMITIS SEQVANIS EX GALLICO PETRI CORNELII.

QVis te, facta novis cumulantem ingentia factis
Per medias hyemes belli rapit ardor? & altæ
Fulmina quis fronti Deus indidit, omnia solo
Protinus ut nutu dent mœnia sponte ruinam?
Venisti, & positis circum undique Sequanus armis
Jura colit supplex, & lilia pronus adorat:
Longaque septenis superas emensa diebus.
Quæ spatia haud alius per sæcula compleat heros.
Nequicquam sonitus & primæ murmura famæ
Musa bibit, grandesque avida spe præcipit ausus,
In laudes arrecta tuas: sed enim impete rerum
Obruitur tantisque stupet spem cedere factis.
Ipse adeo immensis animus progressibus impar
Nititur incassum, & cursu defessus anhelat.
Ac reliquos quamuis tibi dudum addixerit annos,
Hæret inexpletum admirans, nullusque stupori
Est modus: & pudor est decora inter tanta silere,
Et laudare timor. Tu vati, maxime Regum,
Debita ne spatium quondam in præconia desit,
Longius in tales spatium tibi sume triumphos.

DE

DE
S. CÆCILIÆ
LAUDIBUS.

CAROLO ALEXANDRO FERRARI Senatore Rotomagensi Musicę societatis Principe.

AN. M. DC. LXXI.

ODE AD FAMAM.

SEMPERNE vatum ſomnia? futiles
Semperne cantus, Fama? Quibus plagis
Non dictus Amphion ſequaces
Ad citharam poſuiſſe Thebas?

Quis mite marmor, quis dociles notos,
Tutumque plectro neſcit Ariona
Non ante tentatos per æſtus
Implacidis equitaſſe monſtris.

Dic pleniori Cæciliam tuba
Solam canori pectinis arbitram,
Carptimque, tractimque erudito
Fila ſuper volitaſſe pulſu.

Hæc fabuloſo major Arione
Intaminatum virginei decus
Pudoris, incaſſum furentes
Inter aquas, ſcopuloſque, & auræ

Malignioris flamina, ſæculi
Enavigatis eripuit vadis
Vidit, repentiniſque florens
Riſit hyems redimita ſertis.

Auſa

Auſa & revinctum ſolvere conjugem
Inuſitati fœmina roboris,
Ditiſque demerſum tenebris
Æthereas revocare in auras.

At non pudenda Tartareum prece
Flexit tyrannum, dignior Orpheo
Vates, olorinove cantu
Sulphurei ſtitit amnis undam.

Non ſortis anceps, non rate ſutili
Duris redemptam conditionibus
Prædam reportavit, reflexis
Mox oculis abituram in umbra

Orci profundis faucibus eruit
Valerianum: nec muliebriter
Victrix, coronatum liguſtris
Et roſea domitum catena

Secum ſupernis ſedibus intulit,
Pompam triumphi. Tum ſimul efferæ
Cautes, & emunita ſaxo
Pectora, tum rigidæque tigres

Trahente doctæ carmine virginis
Venere Chriſti ſub juga ſupplices:
Mileſque, lictorque, & ſecures
Lento hebetes ſtupuere ferro.

I, Fama; pronis labere nubibus.
Nil jam moramur. Cæciliam ultimi
Gades, & Eoi receſſus
Orbis, Hyperboreique fines,

Auſtrique devexum ingeminet latus.
I, perge, magni lumine clarior
Doniſque Ferrari: remotas
Ære voca meliore gentes.

Unius omnes nomine, & unius
Compelle verbis. Unus hic omnium
Linguasque, diversasque novit
Nulli hominum peregrinus artes.

Seu Rothomææ fulgura purpuræ,
Tantisque clarum laudibus auspicem
Romæ celebrabis togatæ, &
Magnanimûm tumulis Quiritum:

Hunc & vetustis nominibus parem,
Dignumque sacris fascibus, aridi
Manes salutabunt, & imis
Assilient hilares ab urnis;

Seu te bicornis Rhenus, Ibericæ
Seu Betis undæ, seu Tagus audiat:
Sacramque Ferrari cupressum
Et famulos videat leones;

Hunc dura surdo robora cortice,
Sævasque dicet carmiuibus feras
Jn stemma deduxisse, vatis
Haud dubium Getici nepotem

VIRGINI
SINE LABE CONCEPTÆ.
ODE,
QUÆ RETULIT PRÆMIUM ROTHOM.

ANN. M. DC. LXX.

ARGUMENTUM.

Ichneumon, sive mus Pharaonis, Crocodili debellator.

Is hostem sopitum in Nili ripa speculatus, mergit se limo sæpius, siccatque solo; mox in os monstri patulum invadit: ejusque fauces promiscuis cædibus infames solus impune prætergressus, erosis præcordiis victor erumpit.

Tentyris & Ombi finitimæ in Ægypto urbes Ombitæ Crocodilum adorant; insectantur Tentyritæ, & impactis frænis etiam inter natandum domant. Plinius Hist. libr. 8. capit. 24. & 25. Iuvenalis Sat. 15.

NAm cur inermi templa per otio
Cessatis Ombi? quid popularibus
Votis, odoratisque centum
Vester eget Crocodilus aris?

Nunc bellicosæ poscit opem manus.
Arma, arma cives: demite postibus
Ensesque parmasque, & frementi
Pulsa procul sonet aura sistro.

At non scelesto Tentyris agmine.
Fugare reptantem aggreditur Deum,
Aut inverecundo natantem
Inter aquas domitare fræno.

Major minori nunc metus ingruit
Ab hoste. Limo cinctus & arida
Bellatur Ichneumon arena
Ingenitos meditatur astus;

Et gloriosam sensim acuit famem
Jejunus. Arcete & male credulos
Draconis exturbate somnos:
Mortis habet sopor altus omen.

En ut cruentæ relliquias dapis,
Et ſparſa fibris oſſa fluentibus
Faſtidit expleta recumbens
Ingluvie, ſpoliiſque anhela

Indormit alvo victor. O efferis
Impune quis ſe faucibus induat,
Rictuſque veſanos, & oris
Sollicitet patuli receſſus?

Actum eſt, repenti ſubdolus impetu
Dentes hiulcos inſiluit pugil,
Lapſuque inoffenſo receptus
Jam medios populatur artus,

Jam cæca morſu viſcera lancinat.
Ut frendet atrox bellua! ut irritas
Hinc inde prorumpens in iras
Longum ululat! Furit intus hoſtis,

Et mille adhærens ingeminat neces:
Donec decora cæde madens, diem
Angui triumphato reviſat
Victor, Io, date ſerta Nymphæ.

Io, ter Echo Niliacis Io
Remugit antris: ter fremitu pater
Applauſit undarum, & loquaci
Per populos cecinit papyro.

ALLVSIO.

INfamem avitis funeribus viam
Ingreſſa Virgo, ſic ab origine
Fatale debellaſſe ſola
Diceris inviolata monſtrum.

SUR

SUR L'IMMACULEE CONCEPTION.

ODE

QUI A REMPORTE LE PRIX A CAEN, L'AN M. DC. LXX.

Le suiet est un enfant sauvé du naufrage sur le corps de son pere mort. Il est tiré d'une Epigramme Grecque de Philippe, au premier livre de l'Anthologie.

Νῆα μὲν ὤλεσε πόντος, ἐμοί δ' ἔπαρξεν πάλι δαίμων
  Πλαζεμένῳ ῥύσιος νῆα ποθεινοτέρην.
Πατρὸς ἰδὼν γὰρ ἐγὼ δέμας εἰς ἐμὲ χαίριμον ἐλθὸν,
  Μουνερέτης ἐπέβην, φόρτος ὀφειλόμενος.
Ἤγαγε δ' εἰς λιμένας με, καὶ ἔσπειρεν δὶς ὁ πρέσβυς
  Νήπιον ἐν γαίῃ, δεύτερον ἐν πελάγει.

IAcet hausta ponto navis: ast iterum Deus,
  Mihi cariorem præbet erranti ratem.
Namque ad cadaver tempore allabens patris,
Insilio, solus debitum remex onus.
Ad littus ipse duxit, & bis me senex
Semel solo progenuit, & semel mari.

ODE

ESprits qui portez le tonnerre,
  Impetueux tyrans des airs,
Qui faites le peril des mers,
Et les ravages de la terre,
Vents; si l'audace des vaisseaux
Qui vous affrontent sur les eaux

En rend la perte si frequente,
Ils ont bien merité vos coups;
Ayez pour celui que je chante
Plus de pitié que de couroux.

Ce n'est pas au cours des étoiles
Qu'il pretend regler ses erreurs,
Ni pour moderer vos rigueurs
Vous emprisonner dans ses voiles.
Sa charge n'est pas de ces biens,
Dont les rivages Indiens
Rendent tribut à nos delices:
C'est un fils que son triste sort
Veut dérober à vos caprices,
Entre les bras d'un pére mort.

Déja la fureur des orages,
Les flots d'un sur l'autre entassez,
Les mats dans les flots renversez
Couvrent les écueils de naufrages.
Tout, dans l'allarme & dans le bruit
Des foudres qui percent la nuit,
Cede à la mercy des tempestes:
Et les matelots effrayez
Trouvent mille morts sur leurs testes,
Et mile tombeaux sous leurs pieds.

C'en est fait, la mer en furie
Aprés tant d'éclars violens
Tient enfin dans ses vastes flancs
Toute la flotte ensevelie.
Je ne voy plus qu'un foible enfant,
Qu'un reste de vigueur défend
De la vague qui l'environne:
En pour mettre à couvert ses jours,
Quand tout le monde l'abandonne
La mort vient seule à son secours.

Sur les reſtes flottans du pére
Elle ſoûtient l'eſpoir du fils,
Et la tendreſſe de ſes cris
A preſque flechi ſa colere.
Ses petits bras entrelaſſez
S'attachent aux membres glacez
Dont l'ame vient d'eſtre ravie:
Et ſes ſoûpirs mal entendus
Demandent encore la vie
A ſon pére qui ne vit plus.

La triſte victime l'embraſſe,
Et ſur ce pitoyable autel
Elle s'apreſte au coup mortel
Dont tout l'univers la menace.
Cependant un pouvoir ſecret
Tient autour d'elle ſans effet
La mer en abyſmes ouverte;
Et le ciel ſemble en ce danger
L'aimer trop pour ſouffrit ſa perte.
Et trop peu pour l'en dégager.

Zéphyrs, dont les douces haleines
Avec tant de diſcretion
Sçavent balancer l'Alcyon
Au milieu des humides plaines:
Quel murmure ſi careſſant
Vous font ces petits en naiſſant
Dans leurs berceaux inacceſſibles,
Que cét enfant ſeroit heureux,
S'il pouvoit aux flots inſenſibles;
Se faire entendre auſſi bien qu'eux.

Et vous, ami de l'innocence
Dauphin, qu'un chantre ingenieux
Par ſes accords délicieux
Trouva ſi prompt à ſa défenſe;
Si la fameuſe antiquité
Se flatte avecque verité

Que l'homme a pour vous quelques charmes,
Que voulez vous de plus tonchant ;
Helas ! ſoyez tendre à ſes larmes,
Puiſque vous l'eſtes à ſonchant.

On entend ſes vœux, on m'écoute ;
Les cieux ne ſont plus irritez,
Je voy les foudres écurrez
Et les tempeſtes en déroute.
Les ventes & les vagues d'accord
Conduiſent l'enfant dans le port,
L'air eſt plus doux, la nuit plus claire:
Et les Dieux de l'onde ſurpris
Dans les funerailles du pére
Chantent le triomphe du fils.

ALLVSION.

V*ierge*, l'objet de ma peinture,
Favoriſez la d'un regard;
Seule vous n'euſtes point de part
Au naufrage de la nature.
Le ciel de vos attraits tonché
Arracha voſtre ame au peché
Qui tient noſtre race aſſervie,
Et par un amoreux effort
Choiſit pour vous donner la vie,
Des parens ſoûmis à la mort.

INSCRIPTIONES

Rerum,
Quas Ludovicus Magnus
Bello Batavico Et Sociali
Per Se Gessit.

I.

Rhenus Trajectus.

Quod.
Suscepto. In. Batavos. Bello.
Rhenum.
Felicibus. Auspiciis.
Hoste. Ripam. Frustra Defendente.
In. Acie. Transnatavit.

II.

Batavicæ urbes deditione acceptæ.

Quod.
Intra. Mensem. Alterum.
Provincias. Tres.
Urbes. Quadraginta.
Millia. Hominum. Triginta. In. Armis.
Cepit.

III.

Trajectum ad Mosam expugnatum.
Quo D. Arcem. Batavicæ Potentiæ.
Trajectum. Ad Mosam.
Aggeribus. Cuniculis.
Ignibus. Subterraneis. Inaccessam.
Pertinaci. Tredecim. Dierum.
Obsidione. Perdomuit.

IV.

Sequani regno additi.
Quod. Vesontiones. Dolam. Græum.
Sequanos. Universos.
Subita. Excursione. Interceptos.
Iterum. Gallici. Juris. Fecit.
Utramque. Burgundiam.
Extinctis. Veteribus. Odiis.
Æterno. Fœdere. Conjunxit.

V.

Hostis ad pugnam lacessitus.
Quod.
Hispanos. Et. Batavos.
Obsesso. Bochanio.
Suppetias Communi Exercitu Ferentes
Instructa. Per. Triduum. Acie.
Frustra. Ad. Pugnam. Lacessivit.
Urbem. Cepit.

VI.

VI.

Valencenæ vi captæ.

Quod. Valencenis.
Violenta. Impreſſione. Peruptis.
Cives
Ab. Incendio. Probro. Internecione.
Liberatos.
Clementia. Magis. Quam. Fortitudine.
Suos. Fecit.

VII.

Cameracum ſubactum.

Quod.
Iniquo. Propter. Hyemem.
Cœlo. Ac. Solo.
Cameracum. Adortus.
Hiſpanos.
Inde. In. Galliam.
Longe. Ac Late. Graſſantes.
Urbe. Atque. Arce,
Exterminavit.

VIII.

Gandavum occupatum.

Quod.
Eluſis. Longo. Circuitu. Hoſtibus.
Anglos.
Flandriæ. Litoribus. Ingruentes.
Incredibili. Celeritate, Antevertit.
Caput. Flandriæ. Gandavum.
Improviſus. Occupavit.

I X.

Ipræ captæ.

Quod. Ipras.
Felici. Impetu. Correptas.
Oblata. Pace.
Victoriarum. Terminum.
Gallici. Imperii. Limitem.
Esse. Voluit.

X.

Disturbata fœderatorum hostium societas.

Quod. Singulari. Prudentia.
Receptis. In. Amicitiam. Batavis.
Perculsis. Armorum. Terrore.
Flandris. Austriacis.
Vvestphalis. Danis.
Fatalem. Inimici. Fœderis. Nodum.
Unus. Amputavit.

X I.

Suscepta Sveciæ defensio.

Quod. Svecos.
Ob. Constantem.
In. Gallica. Societate. Fidem.
E. Germania. Pulsos.
In. Integrum. Restituit.
Æmulos.
Immature. Spoliis. Exultantes.
Intra Legitimos. Fines.
Repressit.

XII.

Pax ubique constituta.

Quod.
Post. Continuam. Octo. Annorum.
Terra. Marique. Felicitatem.
Clausis. Ultro. Belli. Portis.
Pacem.
Victoria. Comite. Justitia. Præside;
Rogantibus. Dedit.
Inuitis. Imposuit.

PRINCIPUM ET IMPERATORUM

Qui hoc bellum administrarunt imaginibus additæ Inscriptiones.

I.

LUDOVICO
Magno
Flandris. Et. Sequanis.
Regno. Adjectis.
Batavis. Hispanis. Germanis.
Bello. Mulctatis.
Pace. Donatis.

II.

II.

PHILIPPO

Regis. Fratri.
Fusis. Fugatis.
Ad. Cassellum. Batavis.
Audomaro. Bochanio.
Captis.

III.

LUDOVICO

Principi. Condæo.
Tribus.
Ad. Senefum.
Exercitibus. Fractis.
Relatis. Manubiis.
Aldenara. Hagenoa,
Liberatis.

IV.

HENRICO

Duci. Enguineo.
Expugnato. Limburgo.
Exercitu.
In. Sequanos.
Inducto.

V.

H E N R I C O

Principi. Turennio.
Servatis.
Regni. Finibus.
Pulſis. Vltra. Rhenum.
Germanis.
Eorum. Exercitu.
Quater. Cæſo.

VI.

F R A N C I S C O
Mareſc. Crequio.
Deletis.
Incruenta. Victoria.
Germanorum. Copiis.
Rheno. Pontibus. Soluto.
Friburgo. Capto.
Argentina. Coercita.

VII.

B E R N A R D I N O
Mareſc. Bellefontio.
Aſſerta.
Utraque. Moſæ. Ripa.
Argenteo. Navania.
Exciſis.

VIII.

VIII.

LUDOVICO
Maresc. Humerio.
Flandria.
Belli. Tempore.
Feliciter. Administrata.
Aria. Ghislenio.
Subactis.

IX.

GODEFRIDO
Maresc. Estradio.
Cumulata.
Per.
Gloriosæ Pacis.
Gubernationem.
Belli. Gloria.

X.

PHILIPPO
Maresc. Duci. Navallio.
Superatis. Pyrenæis.
Cæsis.
Ad. Espoliam.
Hispanis.
Perdomitis. Cerdanis.

XI.

XI.

F R E D E R I C O
Maresc. Scombergio.
Repressis.
Intra. Pyrenæos. Hispanis.
Trajecti. Ad. Mosam.
Soluta. Obsidione.
Castris. Hostium. Direptis.

X I I.

J A C O B O
Maresc. Duci. Durassio.
Mansuefactis.
Prudentia. Et Æquitate.
Sequanorum. Animis.
Firmato.
Alsatiæ. Exercitu.

XIII.

L U D O V I C O
Maresc. Duci. Vivonnio,
Aditu In Siciliam.
Perrupto.
Ruitero. Ad. Augustam.
Victo. Et Cæso.
Hispana. Classe. Ad. Panormum.
Incensa.

XIV.

F R A N C I S C O

Maresc. Duci. Fulliadeo.
Salinis. Expugnatis.
Pulsis.
E
Sequanorum . Provincia
Hispanorum. Reliquiis.

X V.

F R A N C I S C O

Maresc. Duci Luxemburgico.
Carolo Regio. Liberato.
Castris.
Ad. Montes. Hannoniæ.
Cum. Hostium. Clade.
Propugnatis.

X V I.

H E N R I C O

Maresc. Rupefortio
Huyo. Subacto.
Retentis.
In. Officio.
Lotharingis.

XVII.

G U I D O N I

Maresc. Lorgio.
Vindicata.
Turennii. Nece.
Reportato.
E
Germania.
Victore. Exercitu.

XVIII.

J O A N N I

Comiti. Estræo.
Vice Amiralio.
Cayana. Tabaco.
VI. Captis.
Batavorum.
Americana. Classe.
Deleta.
Coloniis, Excisis.

F I N I S.

Ego

EGo infra ſcriptus Provincialis Societatis Jeſu in provincia Franciæ, facultatem concedo, ut *Caroli Ruæi Opera poetica*, quæ à tribus noſtræ Societatis Theologis approbata ſunt, in lucem edi poſſint. Jn cujus rei fidem has litteras manu mea ſubſcriptas & ſigillo officii mei munitas dedi, Avarici Biturigum 16. Septemb. ann. 1679.

Petrus de Verthamon.

Die XIX. Aprilis.

IN FESTO
S. LEONIS IX.
Papæ, & Confessoris.

Semiduplex.

In Secundo Nocturno. *Lectio 4.*

LEO hujus nominis Nonus ex Nobili Francorum Prosapia oriundus, Dagsburgensis Comes, ac Tullensis Episcopus, Bruno ante dictus, omnium Cardinalium Suffragiis, ac communi Fidelium gratulatione ad Sanctissimam Petri Sedem evectus est, & in ea sedit annis quinque, duobus mensibus, diebus octo, Vir omnium virtutum genere, & sacra doctrina eximius, ut Apostolicum hoc munus impleret, nullis laboribus, nullis sumptibus, nullis incommodis pepercit. ℟. Inveni David, &c.

Lectio v.

GErmaniam, & Italiam sæpius, Galliam semel visitavit; habuit novem Concilia, Rhemis, Moguntiæ, Vercellis, Papiæ, Romæ ad restaurandos Christianorum mores: multas Litteras ad Imperatores, Reges, Patriarchas, Episcopos zelo, ac pietate flagrantes scripsit, Legatos ad Imperatorem Constantinopolitanum

num pro reductione Græcorum ſemel, atque iterum miſit, Berengarium hæreticum ſemel, iterumque damnavit, & Michaelem Cerularium Patriarcharum inſignem Schiſmaticum anathemate pertulit. ℟. Poſui adiutorium, &c.

Lectio vi.

DUm Romæ ageret, ter in hebdomada à Baſilica Lateranenſi ad Vaticanum nudis pedibus, noctu orans, & pſallens pergebat. Principi Apoſtolorum decimam Oblationum partem ſibi de more competentem, Pontificio diplomate ceſſit. Patrimonium ſuum in erectionem Monaſterii impendit; Vnde etiam quotannis pecunia ſubmitteretur, in ſumptus Roſæ aureæ, quam Romani Pontifices antiquo, & ſolemni ritu benedicunt. In pauperes, & peregrinos effuſam liberalitatem exercuit; ſub Leproſi forma, & habitu Chriſtum aliquando excepit; Denique multis pro Eccleſia laboribus exanthlatis, obiit die decima nona Aprilis Anno Milleſimo ſexageſimo quarto, ante, & poſt multis miraculis clarus, ac ſepultus eſt in Vaticano, ℟. Iſte eſt, &c.

In 3. Nocturno.

Homo peregre, &c. De com. Conf. Pont.

Die XIV. Septembris

IN FESTO GERARDI

Episc. & Martyris.

Semiduplex.

Omnia de Communi unius Martyris, præter infraſcriptam quartam Lectionem propriam pro ii. Noct.

Oratio.

INfirmitatem noſtram reſpice omnipotens Deus, & quia pondus propriæ actionis gravat. beati Gerardi martyris tui atque Pontificis interceſſio glorioſa nos protegat. Per Dominum noſtrum.

Lectio iv.

GErardus Venetiis ex Sagreda Patritia familia natus, ab ineunte ætate divino cultui deditus Monaſticum amplexus eſt Inſtitutum ſub Regula ſancti Benedicti in monaſterio ſancti Georgii Majoris Venetiarum, in quo divinis contemplationibus vacans, flagranti animo concupivit Dominicum ſepulchrum inviſere. Cùm igitur in Paleſtinam tenderet. pervenit in Pannoniæ partes, ubi tunc piiſſimus Rex Stephanus regnabat, à quo benignè exceptus, plurimùm Heremiticam vitam duxit. Mox Epiſcopus creatus commiſſas ſibi

oves

oves verbo & exemplo paſcere nunquam deſtitit, donec in perſecutione Chriſtianorum, quæ in Pannonia, ut ipſe prædixerat poſt ſanctiſſimi Regis obitum ſecuta eſt, lapidibus obrutus, martirii palmam obtinuit, atque ſanctitate, doctrina & miraculis clarus, Hungarorum Apoſtolus meruit nuncupari.

℟. Honeſtum fecit illum Dominus, & cuſtodivit eum ab inimicis, & à ſeductoribus tutavit illum: * Et dedit illi claritatem æternam.

℣. Deſcenditque cum illo in foveam: & in vinculis non dereliquit eum. Et dedit.